

500 István király megkoronázása

600 Gellért Magyarországra jön
Gellért a király kérésére Csanád püspöke lesz

700 nagy egyházszakadás a keleti és nyugati egyházak között

800 megalakul a johannita rend (ma Máltai Lovagrend)

900 IV. Henrik császár Canossa városában
Gregory pápától

1000 Jeruzsálem
Canterbury érseke lesz

1100

SZÓLJ!

nyugat-Európában modern kottairás

Nagy Károly uralkodása

esik Akkon, keresztes vár Jacques de Molay ok nagymestere

Szép Fülöp felszámolja a templomosok rendjét

Itáliában elkészítik az első szemüvegeket

atetrálikos építésének korszaka Európában

Cirill és Metód elkezdi a szlávok között a missziót

gy na magát megőzni. A „torralta” metafora szerint ilyen kényel- esen érezzük magunkat mi is egyre szűlő világunkban.

Szerinted? 3

ajon miért viselkednek így az embek?

ajon miért teszünk még min- ig nagyon keveset a terem- ett világ megóvása érdekében? Mit gondolsz, az egyházak és tagjaik aktívabbak és elkötelezettebbek ezen téren? Miért?

Mozdulj! 2

alábbi bibliai mondatok alapján mit

tegyek?

bor- törése, mozgalom elindul

születése

közveteszi

ételét

át

németországi parasztfelkelések

Luther halála

Augsburgi vallásbéke

a pestis Európa lakosságának harmadát elpusztítja

Guttenberg feltalálja a könyvnyomtatást

oszmán törökök megdöntik a Bizánci Birodalmat

Kopernikusz heliocentrikus elmélete

Hunyadi Mátyás felvirágoztatja a reneszánsz udvari kultúrát

Buda eleste

mohácsi csata

Michelangelo freskói, Sixtus-kápolna

Kolumbusz felfedezi Amerikát

+ jelek bevezetése a matematikában

Európában feltalálják a fémcsavart

Keress! Láss! Szólj! Remélj!

EVANGÉLIKUS HITTANKÖNYV

11. osztály

Tanári kézikönyv

Szólj!

Tanári kézikönyv

BUDAPEST, 2016

A kiadvány a Magyarországi Evangélikus Egyház támogatásával készült.

Lektorálta
Csepregi Zoltán
Sólyom Anikó

Szerzők
Béres Tamás
Csepregi András
Kodácsy-Simon Eszter
Réz-Nagy Zoltán
Simon Z. Attila

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© A Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2016
© Béres Tamás, 2016
© Csepregi András, 2016
© Kodácsy-Simon Eszter, 2016
© Réz-Nagy Zoltán, 2016
© Simon Z. Attila, 2016

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2016
Felelős kiadó: Kendeh K. Péter
Olvasószerkesztő: Petri Gábor
Műszaki szerkesztő: Török Andrea

TARTALOM

1. Honfoglalás – ki az a „mi”?	7
2. Bírák – minek kell a háborúhoz karizma?	8
3. Királyok – királyság?	10
4. Királyok – Dávid és Salamon: 1.0 és 2.0	13
5. Próféta – kritikus szolgálat	16
6. Győzelem – Jön a Messiás!?	18
7. Vereség – se veled, se nélküled	19
8. Fogság – Isten B terve	22
9. „Haza a magasban” – az eljövendő Emberfia	24
Összefoglalás	25
10. Pünkösöd – Erős indítás	28
11. Vagyonközösség és gondoskodás – Közösség No. 1.	30
12. Pogánykeresztények – a lehetetlennek látszó lehetőség	32
13. Pál utazásai – Virtuális közösség?	34
14. Zsidókeresztények – A felfüggesztett lehetőség	35
Részösszefoglalás fejezet közben	37
15. Útkeresés és apológia – Merre van előre?	39
16. Üldöztetés és teológia – „A mártírok vére magvetés”	41
17. Türelem és tanítás – Ki az a mi? 2.0	44
18. Államvallás és kísértés – ki uralkodik?	46
Összefoglalás	48
19. Hitvallások: hit-vallás?	49
20. „Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében”	51
21. Egyetemes és evangélikus hitvallások	53
Összefoglalás	55
22. A „Vallomásoktól” az „Isten városáig”	57
23. Ora et labora!	59
24. Európa missziója	61
25. Hűbéri rend és investitúra – Ki az úr a házban?	63
26. Egyházszervezés Magyarországon – mondd, te mit választanál?	65
27. Harc a Szentföldért (és másért is)	67
28. Szerzetesrendek – falakon belül és kívül	70
29. Bibliás reformerek – vissza a forráshoz	72
Összefoglalás	74

30. Születés, kisgyermekkor	76
31. Ifjúkor, tanulóévek	78
32. Felnőttkor – saját út	80
33. Felnőttkor – saját hang	82
34. Felnőttkor – saját meggyőződés	85
35. Felnőttkor – saját ház	87
36. Öregkor	89
Összefoglalás	92
37. Teológiai alapok etikai kérdésekhez – Hol is kezdjük?	94
38. Világvallások és etika – Mit tanít a másik?	96
39. Aranyszabály – Nyerhet-e mindenki?	98
40. Együtt élés másokkal – Mi a megoldás?	100
Összefoglalás	102
41. A globalizáció etikája – Az én váram a mi várunk is?	103
42. Környezetetika – Mi van a szelektív kuka mögött?	105
43. A fogyasztás „öröme” – Az vagy, amit megveszel?	108
44. Gazdasági etika – Mitől leszek gazdag?	110
45. Bioetika – Változtathatunk?	113
46. Az élet kezdetének etikai kérdései	115
47. Az élet végének etikai kérdései	117
48. A technika etikája – Egy könnyebb és boldogabb élet meséje	119
49. Médiaetika – Láss, ne csak nézz!	120
50. Virtuális világ – Valódi világ?	123
Összefoglalás	125

Kedves hittantanárok, lelkészek, hitoktató kollégák!

Sok szeretettel adjuk kézbe evangélikus egyházunk középiskolai hittankönyvsorozatának legújabb, 11-es tankönyvét és a hozzá tartozó tanári kézikönyvet. A tankönyvkészítés eddigi, ötéves folyamata alatt rengeteg, főleg konstruktív és inspiratívan építő visszajelzést kaptunk, ezeknek a visszajelzéseknek a mentén készítettük el a sorozat legújabb tagját is, amely a sorozat korábbi tagjaihoz és a tantervhez illeszkedően spirálisan, témaorientáltan, ugyanakkor a biblikus centrum köré rendeződve épül fel. Mindezek mellett mint minden évben, most is igyekeztünk mind szerkezetileg, mind metodikailag olyan újításokat és apróbb változtatásokat eszközölni, amelyek egyrészt az adott korosztály számára a lehető legmegfelelőbb feldolgozási és elsajátítási módot kínálják fel, másrészt a témák megközelítését könnyebbé teszik.

Metodikailag az eddig megszokottak mellett a tankönyvből dolgozó diákoknak és tanároknak a több táblázat, a munkafüzet jelleg, illetve a jelentősen megemelkedett csoportmunka, páros munka, otthoni munka tűnhet fel elsőre. Törekedtünk olyan metodikai sokszínűségekre, amely a tanulói önálló munka irányába vezet. Mint azt a könyv címe is mutatja (*Szólj!*), szerettük volna, ha a tanulók életkoruknak megfelelően a korábbiaknál is több lehetőséget kapnak saját véleményük, reflexióik visszatükrözésére összegzésekre, az önálló, páros és csoportos munka során. Tisztában vagyunk azzal, hogy az egyházi intézményekben az evangélikus csoportok létszáma miatt a csoportos munka csak korlátozottan megoldható. Mégis törekedjünk ennek megvalósítására, és tartsuk szem előtt, hogy az önálló feladatvégzés és véleményalkotás folyamata a témák interiorizálásában sokkal hatékonyabb ebben a korosztályban, mint az információ frontális átadása. A tanuló saját elemző, kritikus munkáját, amely életkori sajátosság, igyekeztünk olyan mederbe terelni, amely segít a tananyag tartalmainak és információinak hitelesítésében. Nem szeretnénk még metodikailag sem olyan vizekre evezni, amelyek nem tükrözik eléggé a tankönyvek biblikusságát. Gondoljunk csak arra, hogy a Hegyi beszéden túl milyen változatossággal tanította Jézus a tanítványait! Kettesével küldte el őket tanítani (Lk 10) – vajon milyen interakciók, beszélgetések, gondolatok születhettek ebből a munkából? Példázatokkal, mikrodramatikus módszerekkel élt (Lk 8). Vitatkozik a farizeusokkal (Mt 23) – talán ez a korabeli disputamódszer. Csoportokban ültette le őket vacsorázni (Mk 6) – vajon miről beszélhettek ezek az addig félidegen emberek egymás között? Mindeközben pedig Jézus indirekt módon tud a tanítványai énválóságába, vonatkoztatási rendszerébe behelyezkedni. Ezekkel a biblikus módszerekkel igyekeztünk mi is még érthetőbbé, megszólítóbbá tenni ezt a tankönyvet.

A szerkezeti változtatásokat elsősorban a tanterv által előírt témasorozat indokolta. Új elemekként jelennek meg az egyháztörténeti vonatkozású életrajzi szemelvények és idővonalak, illetve az etikai fejezetekhez kapcsolódó dilemmák.

Ajánljuk, hogy az életrajzi szemelvények feldolgozását segítsük kiselőadás-témák, kutatómunka kiadásával. Ezekhez segítségképpen a tankönyvben található idővonalakat is, amelyek segíthetnek az egyháztörténeti összefüggésekre még jobban rávilágítani. Ezek az idővonalakat segédeszközként jelentettük meg, álláspontunk szerint az összefüggések, a helyes következtetések felismerése és nem az elsajátított évszámok mennyisége visz közelebb a teljes, holisztikus teológiai látásmódhoz.

Az etikai témájú fejezetekhez illeszkedő dilemmákat ne csak felolvassuk, hanem adjunk lehetőséget a kérdés megfontolására, az érvek felállítására, a saját véleményalkotásra. Ehhez használhatunk csoportmódszereket, dramatikai eszközöket, kutatómunkát. Adjunk lehetőséget, hogy egy-egy kérdés jogi szabályozását, történelmi hátterét, érdekességeit előre kiadott feladatként kiselőadás formájában

dolgozzák fel a diákok. Mindenképpen adjunk időt a tanulóknak arra, hogy álláspontjukat a különböző kérdésekben kialakíthassák. A fejezet leckéinél sokszor fontosabb a kérdésfelvetés, mint hogy a kérdésre egyetlen jó – vagy jónak vélt – választ találjunk. A kérdésen való közös gondolkodás gyakran előrébb visz minket, még akkor is, ha talán úgy érezzük, hogy óra végére nincs meg a „megoldás”. Az etikai kérdések ugyanis olyanok, amelyekre nem feltétlenül létezik „egyetlen jó megoldás”. Ezt sokszor a tanárnak is nehéz elfogadni, de fontos ezt megértenünk. Erről a diákokkal is beszélgethetünk, amikor valamilyen formában felvetik ezt a kérdést.

A korábban megszokottakhoz képest kimaradtak a tankönyvből – részben éppen a fent említettek miatt – bizonyos kategóriák. Ezek a „Rakjuk össze!” és a „Fogd és vidd” téma-összefoglaló feladatok. Szeretnénk, ha ezt az összefoglalást már nem mi, a tankönyvszerzők, hanem a tanulók végeznék, ők maguk interpretálhatnák az elsajátított tananyagot. Amennyiben igény van rá, akár minden óra végén maguk fogalmazzanak meg egy-egy „fogd és vidd” mondatot a korábbi könyvek példája alapján. Példamondatokként és a lehetséges irányok felé mutatva, minden lecke végén a tanári kézikönyvben megjelenik az egyik (Fogd és vidd!) kategória.

Az egyes fejezetek témájukból adódóan sokszor egészen más mértékű aktivitást igényelnek a diákok részéről. Ezt kifejezetten előnyösnek tartjuk a diákokra nézve, mert egy tanéven belül láthatják, hogy a teológiai kérdések milyen sokszínűek, másrészt így több típusú diák tud bekapcsolódni az egész éves munkába. Amennyiben a tankönyvben található feladatok kevésnek bizonyulnak a 45 percre, az egyes feladatoknál a tanári kézikönyvben gondolatjel után új irányokba mutató lehetséges kérdéseket, témafelvezetéseket, feladatokat ajánlunk. A legtöbb lecke végén található további kérdéseket és feladatokat, amelyek a tankönyvben nem szerepelnek, továbbá egyes leckéknél további képeket, illusztrációkat, filmajánlókat is.

Nagyon reméljük, hogy a korábbi évekhez hasonlóan ez a tankönyv is segít majd megszerettetni a hittan tanulását és tanítását, és közelebb visz egy-egy lépéssel ahhoz, hogy bátor keresztényként a mi szavaink is hitelesen, tisztán és szeretettel szólhassanak Jézus Krisztusról.

A tankönyv szerzői

1. Honfoglalás – ki az a „mi”?

Az óra célja

Bevezetés a honfoglaló Izrael korába, ismerkedés a nemzeti identitás fogalmával a bibliai történet és a főszöveg kapcsán, illetve a választott nép identitásának főbb vonatkozásaival.

Kulcsfogalmak

Közösség, identitás, honfoglalás, megerősítés, szövetség, sikemi országgyűlés

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Játék: A csoport tagjai kapjanak luftballonokat. Párosával vagy több kisebb csoportban (a csoport létszámától függően) a feladat a lufik levegőben tartása úgy, hogy a csoport/párok egymás kezét fogják. Pár perc után a csoportok/párok álljanak össze, kézen fogva továbbra is, és tartsák tovább a levegőben az immár több lufit. Ismét pár perc múlva már az egész csoport egy körben áll kézen fogva, és a lufikat közösen tartják a levegőben (kommentár: kisebb csoportoktól a közösség felé).

2. Szerinted? (1.)

Indítsunk beszélgetést arról, mit jelent a haza, mi kell ahhoz, hogy egyes emberekből egy csapat, egy közösség váljon. Kérjük meg a tanulókat, hogy osszák meg saját élményeiket!

3. Mit jelent? (1.)

A beszélgetés végén tisztázzuk az identitás fogalmát.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A bibliai szöveg elolvasása

Józsú megújítja a szövetséget Sikemben (Józs 24,1–28)

5. A bibliai szöveg feldolgozása – Mozdulj! (2–4.)

Vegyük elő a térképet, ha lehetőségünk van rá, digitális táblát, és nézzük meg, hol játszódik a történet. Ha lehetséges, fokozatosan közelítsünk a feladatokban kijelölt területekre a Földközi-tenger partvidékétől kezdve. Használhatjuk a könyv végén található idővonalakat is.

6. A főszöveg 1–3. bekezdése – Főszöveg és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

– Hogyan jelenik meg a hit mint motiváló erő? Mi köze van a közös hitnek a közösséghez?

7. Szerinted? (2.) – Mozdulj! (3.) – Szerinted? (4.)

Bontsuk három felé a csoportot, és adjuk ki a három feladatot. 5 perc elégséges a feladatok megoldásához, ezután adjunk lehetőséget a kiscsoportoknak a feladatukkal kapcsolatos beszámolóra!

– Mit jelent ma számunkra a hit a közösségben? Miben „hisz” a mi közösségünk, közösségeink?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. A főszöveg 4. bekezdésének feldolgozása

A közös hit mint bizalmi kapcsolat kölcsönös interakcióra épül (Isten és ember között, illetve ember és ember között is). Ez az interakció szükséges a közösség létrejöttéhez.

Fogd és vidd!

Józsue egy nép identitásának megerősítését látta a közös hitben.

2. Bírák – minek kell a háborúhoz karizma?

Az óra célja

A bírák korának bemutatása, az istennel kapcsolatos bizalmatlanság ószövetségi leírásaival való megismerkedés, a hitetlenség-bizalmatlanság – büntetés – könyörgés – megbocsátás – megerősödés – hitetlenség... körforgásának megismerése

Kulcsfogalmak

Gyengeség, bizalom elvesztése, bűn és büntetés, kegyelem, egy kapcsolat ereje.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Kérjünk meg egy előre megbeszélte csoportot, hogy egy pár perces rögtönzött darabot adjanak elő „Csalódtam benned” címmel. Beszéljünk a csalódásainkról. Vajon Isten tud csalódni?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz feldolgozása

A bírák (Bír 2,11–23)

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése, a főszöveg 1–2. bekezdésének feldolgozása és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: A nép elvesztette a hitét, vagy csak meggyengült? Vajon mit élhettek át ebben az időszakban, hogy elfordultak Istentől? Vajon hogyan érintette ez közösségüket (lásd előző óra), kapcsolatukat?

4. Szerinted? (2.)

– Vajon mennyire alakulhatott ki és zárulhatott le a nemzeti és vallási identitás kérdése a sikemi országgyűlésen? Mit jelenthet az identitásválság?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

5. A főszöveg 3–4–5–6. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás – Mozdulj! (1.)
Ismét használhatunk kooperatív technikákat, megosztó körrel, három csoportban (3 bír). A megosztó kör után töltsük ki együtt a táblázatot, ami [????]

6. Hallottál róla? (1.)

– Ma vajon milyen karizmákkal kell rendelkeznie egy vezetőnek (tanár, igazgató, miniszterelnök, ENSZ-főtitkár)? Milyen karizmákkal rendelkezünk mi? Honnan ismerhetjük fel a saját karizmánkat?

7. Mozdulj! (1.)

Dolgozzátok fel e szerint a körforgás szerint a bírák közül háromnak az elbeszélését a következő táblázatban:

	Igehely	A nép büntetése (idegen népek és vezetőik neve)	A választott vezető neve	A bírához és a történetéhez kapcsolódó kulcsszavak	
A népet teszi, amit rossznak tart az Úr...	Bír 4–5	Kánaániak, Sisera	Jáél, Debóra	Sátorcövek, hálaének	Azonban a nép megint azt tette, amit rossznak tart az Úr.
	Bír 6,11–8,35	Midján	Gedeon	Gyapjűfűrt, szürcsölve ivás, cseréppel letakart fáklyák	
	Bír 13–16	Filiszteus	Sámson	Haj, oroslán, szármárcsont, találós kérdés, kötelek, titok	

További feladatok

Mozdulj!

Ismerős lehet a jelenség, amikor a csoportot érő külső negatív erők a csoport összetartását erősítik. Keressetek erre példákat az iskola világából! Hogyan hat ez az iskola közösségére? Hogyan a csoport közösségére?

Szerinted?

Debóra prófétanő elképesztő sikertörténetet futott be a művészettörténetben. Szerinted miért? Vesd össze azzal, amit a patriarchális társadalmakról tanultál!

Mozdulj!

„Jön a siserehad!” – biztos te is hallottad már a kifejezést. **Sok magyar szólás-mondással egyetemben ennek is a gyökereit a Bibliában kell keresni. Keresd meg az ide vonatkozó igehelyet Bír 4-ből, és magyarázd el a mondást!**

Szerinted?

Volt már az életekben olyan, hogy jelet kívántatok? Volt, hogy teljesült? Mire kötelezett el ez benneteket? Vajon Gedeon mennyire lett elkötelezett követője az Úrnak?

Hallottál róla?

A názír szó azt jelenti, hogy „elkülönített, Istennek rendelt”. A názírság mindig valamilyen fogadalomhoz kötött. Ebben a történetben Sámson anyja tesz az Úrnak ígéretet. Később a názírságot is törvényekhez kötötték, a meghatározott időre (legtöbbször harminc napra) tett fogadalom ideje alatt a názírnak tartózkodnia kellett a szőlő bármilyen formájú fogyasztásától, a halott érintésétől és a borotválkozástól. Ha ezeket megszegte, fogadalmát meg kellett újítania. Amikor fogadalma lejárt, különböző áldozatokat kellett bemutatnia a templomban, illetve levágott haját el kellett égetnie.

Fogd és vidd!

A Bírák könyve hitelesen mutatja be, hogyan lehet Istenhez újra és újra visszatérni (és elpártolni tőle).

3. Királyok – királyság?

Az óra célja

Az ószövetségi királyok korának rövid összefoglalása az első nagy királyok (Saul, Dávid) korában. Annak az ószövetségi konfliktushelyzetnek a megismerése, ahol Isten társadalmi pozícióját részben átveszi a király. Bevezetés a próféták és a királyok párhuzamos működésébe.

Kulcsfogalmak

Teokrácia, demokrácia, királyság, próféták, filiszteusok

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Vigyünk be az órára egy koronát! Kérjük meg a tanulókat, hogy vegyék fel. Figyeljük meg az első reakcióikat, és tükrözzük vissza. Vajon mit jelent a királyi hatalom, amely nyilván szimbolikusan, de megjelenik már egy játékkorona felvételekor is?

1. Mozdulj! (1.)

– Milyen egy igazi király? Milyen lehetett királyságban élni? Vajon élnének ma is a tanulók egy ilyen korban? Miért? Kezdeményezzünk beszélgetést a kérdésben!

2. Mottó

Vajon milyen királyról szólhatnak Louis de Saint-Marche szavai?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Mozdulj! (2.) – A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszöveg 1–2. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1–2. bekezdése. A Mozdulj! feladat segítségével idézzük fel Sámuel próféta életének jelentős eseményeit, különös tekintettel elhívására! Idézzük fel, mit tudnak a diákok eddig a prófétaságról! Használhatunk asszociációs feladatokat vagy gondolattérképet.

4. A bibliai igeszakasz feldolgozása

Izrael királyt kíván (1Sám 8)

Mivel rövidebb szövegrészletről van szó, fel is olvastathatjuk.

5. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése – Mit jelent? (1.)

A királyság megjelenése előtt Izrael társadalmi formája a tőlünk nagyon távoli, ezért nehezen rekonstruálható teokrácia volt, vagy mi annak nevezzük. Ez a társadalmi forma alakul át a királysággal. A királyság akkor vonzó és sikeres társadalmi formának tűnhetett a zsidó nép számára. Ennek a társadalmi paradigmaváltásnak a nehézségeit írja le és dolgozza fel Sámuel könyve többek között. Későbbi korokban ezt a paradigmaváltást okolták Izrael hanyatlásáért, az ország kettészakadásáért és a babiloni fogságért is, ez a gondolat is több helyen megjelenik a könyvben.

6. A főszöveg 3–4. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3–4. bekezdése. Hangsúlyok: A nép királyt kíván, burkolt elégedetlenség, az Isten felé való ambivalens viszony, Isten támogatása a királyválasztásban.

7. Szerinted? (2.)

Érdekes beszélgetési téma lehet, hogy ha Isten tudja, hogy a társadalmi helyzet megváltozása Izrael hanyatlásához vezet, ismeri a királyok természetét, vajon miért engedi mégis a népnek ezt az autonóm törekvését.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Csoportmunka: Mozdulj! (4.) – Hallottál róla? (1.) – Újságcikk

kép + [Dávid és Góliát történetét teljesen félreértettük](#)

- Milyen király volt Saul? Milyen képeket láthatunk a királyokról? Különlegesek ezek az emberek vagy esendőek? (Egyszerre mindkettő?) Miért kapunk róluk kétféle képet? Miért fontos a történelem szemlontjából, hogy árnyalt képet kapjunk valamiről? Hiteles-e ebből a szempontból az Ószövetség?
- Kik voltak a filiszteusok? Miért emelkedtek ki a kor többi népcsoportja közül? Etimológiai kapcsolat feltételezhető a filiszteusok és a mai palesztinok között. Mi köze lehet a mai palesztin–zsidó konfliktusnak ehhez a korhoz?
- Hogyan árnyalja a képet Dávid királyról a fent elérhető cikk? Mit mond el ez a történetírásról számodra? Van olyan magyar uralkodó, akiről szerinted nagyon egyoldalú kép jelent meg történelemtanulmányaid során?

Mozdulj! (4.)

Az alábbi igehelyekben olvashatunk Saul tetteiről. Ezekből mit tudunk meg Saul királyi uralmáról?

Saul		
Igehely	Mi a tett?	Milyen a király?
1Sám 14,47–52	Legyőzte az ellenséges népek csapatait a seregével.	Diadalmas
1Sám 15,10–28	Saul megkíméli Amálék királyát és a nyájakat.	Bűnbánó
1Sám 18,6-9	Saul megharagudott, és rossz szemmel nézett Dávidra	Féltékeny

További feladatok

Mozdulj!

Fogalmazzátok meg 1Sám 18,6–9 alapján, hogy mi okozta a problémát Saul és Dávid között!

A szöveg alapján játsszátok el vagy jelenítsétek meg szoborcsoportokkal, hogyan változik meg Saul és Dávid kapcsolata!

Gyűjtsétek össze Saul és Dávid tulajdonságait! Miben hasonlítottak, miben különböztek?

Hallottál róla?

Tudod, mi a közös Mozartban, Einsteinben, Churchillben, Marilyn Monroe-ban és Saulban? Mindannyian egy, már az ókorban Hippokratész által leírt betegségben, melankóliában, mélakórban, vagyis mai nevén depresszióban szenvedtek. A depresszió a modern világ egyik legsúlyosabb betegsége, amely tartós (több héten át tartó, folyamatos) lehangoltsággal, rossz közérzettel, közönnyel, beszűküléssel és a hiábavalóság érzésével jár együtt. A depresszió azonban gyógyítható és kezelhető, amiről szintén évezredek óta tudunk. Az egyik ilyen módszer a zenehallgatás. Ez persze önmagában nem elégséges, a betegség okait nem szünteti meg, de a tünetek enyhítésére megfelelő lehet. Dávid Saulnak lanton játszott az új fordítású Biblia szövege alapján, de arról, hogy ez a hangszer valójában milyen lehetett, csak sejtéseink lehetnek (feltehetően húros). A depresszió nem egyszerűen hangulati változás, hanem komoly betegség, amellyel szakorvoshoz kell fordulni!

Fogd és vidd!

Isten jelen van a társadalomban is, ezt a jelenlétet a zsidó nép nagyon komolyan vette.

4. Királyok – Dávid és Salamon: 1.0 és 2.0

Az óra célja

Annak bemutatása, hogy mit tudnak elérni Izraelben a kor legnagyobb uralkodói. Annak elemzése, hogy hogyan jelennek meg a királyok egyszerre a szövegekben hősként és antihősként (lásd előző lecke). Dávid és Salamon uralkodásának főbb pontjai.

Kulcsfogalmak

Legnagyobb királyok, hódítás, kulturális centralizáció, kultuszcentralizáció, templom, „Dávid fia”

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

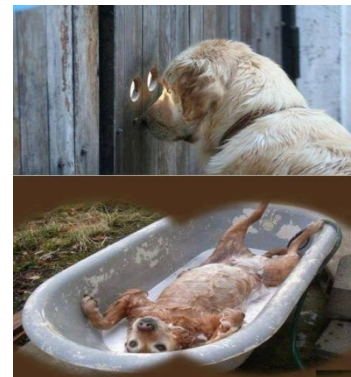
1. Mozdulj! (1.)

Ezt a feladatot lehetőség szerint játékos bevezetőként hajtsuk végre (barkochba, jelenet, kép).

Kép letöltése

2. A bibliai igeszakasznak és háttérének megismerése a főszövegek segítségével

Dávid egész Izrael királya (2Sám 5), Salamon bölcsessége (1Kir 3)
A főszöveg 4 bekezdése.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Mozdulj! (2.)

A feladatot szintén végezhetjük páros vagy csoportmunkában, esetleg kooperatív technikákkal. Bonthatjuk a csoportot kétfelé a királyok szerint és igehelyenként párosával. A párok a megtanult információkkal visszatérnek a saját csoportjaikhoz, és beszámolnak a bibliai igében megismertekről. A csoport ezután közösen tölti ki a táblázat második oszlopát. A két csoport azután ugyanezzel a módszerrel megnézi a másik királyt. A feladat végén a két csoport egyesül, és összehasonlítjuk a feladatok megoldását, főleg a második oszlopra való tekintettel.

Dávid			Salamon		
Igehely	Mi a tett?	Milyen a király?	Igehely	Mi a tett?	Milyen a király?
2Sám 2,1–7	Méltányolja a hűséget	Nagylelkű	1Kir 3,1–15	Bölcsességet kér az Úrtól	Okos
2Sám 5,1–16	A jebúziaikat kiűzi a jeruzsálemi sziklavárból, és elfoglalja azt	Dühös és vérszomjas	1Kir 3,16–28	A két anya közül ki kellett választania az igazit	Bölcs
2Sám 5,17–25	Legyőzi a filiszteusokat	Jelet kap az Úrtól a győzelemről	1Kir 5,1–14	Hírnevet szerz bölcsességével	Hírneves
2Sám 6,1–15	Táncol a frigidáda előtt	Nem félti a tekintélyét	1Kir 6,1–10	Templomot épített	Vallásos
2Sám 7,18–29	Imádkozik	Alázatos	1Kir 7,1–12	palotát épített	Városfejlesztő
2Sám 8	Hírnevet szerez győzelmeivel	Dicsőséges	1Kir 10	Sába királynője tiszteletét teszi	Jó diplomata
2Sám 9,1–7	Gondoskodik Jonatán fiáról	Irgalmas	1Kir 11,1–13	Bálványokat imád	Hitben hűtlenné válik

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

4. Bibliai igeszakasz és annak magyarázata – a főszöveg 5. bekezdése

Reflektáljunk a feltételezésünkre (a királyság nem egy eszményi társadalmi helyzet az Ószövetség olvasatában, ezért a királyok egyszerre heroizáltak és lelepleződnek)

5. kép

A jeruzsálemi templom berendezése építésének körülményei részletesen szerepelnek a Bibliában.
– Mit mond el a fenti kontextusban a képen látható templom (méretében, berendezésében)? Mit jelent a templom a zsidók életében jelenlegi tudásod szerint? Vajon milyen teljesítmény egy ilyen templomot felállítani Salomon birodalmában? És összehasonlítva más birodalmak építményeivel (piramisok, Istár-kapu, Pergamon-oltár, zikkuratok, Machu Picchu)?

5. Mozdulj! (3.)

A térképen jól látszik a kettébomlott birodalom, amely az ószövetségi szerzők kommentálásában a királyság társadalmi megjelenésében gyökerezik.

6. Hallottál róla? (1.)

Dávid király heroizált alakja az Újszövetségben, sőt Jézusnak a kontextusában is tovább él. Ez a kifejezés számos helyen jelenik meg, legalizálva Jézus zsidóságát, egyúttal királyi, uralkodói pozícióba helyezve őt.

További feladatok

Szerinted?

„Okosnak és **bölcsnek** lenni két különböző dolog” – írja Victor Hugo. Fogalmazzatok meg, miben különbözik a bölcsesség az okosságtól!

Mozdulj!

A *patriarchák vándorlásai* című térképen keresd meg az Eufrátesz nagy nyugati kanyarulatát! Ma melyik országban található, milyen nagyváros van a közelében? Ez a térkép nem tünteti fel Gázát, de meg tudod becsülni, hogy melyik, a térképen is látható város lehet hozzá a legközelebb.
Mire szolgáltak és hol feküdtek a lévita városok és a menedékvárosok? 4Móz 35,1–8 és Józ 21 alapján válaszolj!

Hallottál róla?

„A türelem és az igaz ítélet gyakorlása a királyi korona ötödik cifrázása” – olvashatjuk Szent István fiához, Imre herceghez írott intelmeiben. A Karoling-kor után a középkorban a királyok éppen a bibliai mintából kiindulva gyakran írtak utódaiknak rövid és tömör intelmeket, amelyekből megtanulhatták az uralkodás legfontosabb ismérveit, a jó uralkodó mintaképét látva. Ez a műfaj az úgynevezett „királytükör”.

Fogd és vidd!

Izrael legnagyobb királyai éppen Istennel való kapcsolatukban válhatnak hiteles történelmi alakká.

5. Próféták – kritikus szolgálat

Az óra célja

Több szemszögből bemutatni a próféták szolgálatát Izraelben, különös tekintettel a királyok mellett végzett szolgálatukra

Kulcsfogalmak

Engedelmesség, szolgálat, próféta, idegen istenek tisztelete

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat hangsúlya a prófétaik feladat nehézségeinek bemutatása. Kiegészítő kérdés lehet, hogy mennyiben változna meg a feladat nehézsége, ha kifejezetten erős kritikát kellene gyakorolni.

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszöveg 1–2. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Istenhez hűtlen királyok és hűséges próféták mint ellenpólus.
– Miért kellene a királyoknak engedelmeskednie Istennek? Mit jelentene ez a nép számára?

3. Mit jelent? (1.)

A feladat megelőzésként felírhatunk a „próféta” kifejezéssel kapcsolatban asszociációs szófelhőt vagy gondolattérképet.

3. Mozdulj! (2.)

A bibliai ige segítségével árnyalhatjuk a próféta szolgálatot.

A próféta csak azt szólja, amit az Úr a szájába ad, és ha az meg is történik, abból lehet tudni, hogy valóban igazi próféta.

– Mi újat mutat a próféta szolgálat az ige alapján az eddig tanultakhoz képest?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A bibliai igeszakasz feldolgozása

(1Kir 18,20–19,14)

Igyekezünk a történetet a lehető legtöbb szereplő szemszögéből ábrázolni, esetleg ütköztetni a különböző nézeteket! Ha az ige felolvasása mellett döntünk, megtehetjük, hogy a különböző szereplőkhöz tartozó szövegeket különböző tanulóknak osztjuk ki (Illés, Úr, Baal-papok, szolgál, stb.).

5. Szerinted? (1.) – Mozdulj! (3.)

A csoportok az igeszakasz további feldolgozásához akár szereplőnként is megkaphatják azt, és így különböző nézőpontokból is ráláthatunk a történetekre. A csoportok által alkotott véleményeket üt-

köztethetjük, vitára bocsáthatjuk. Érdekes lehet, ha megjelenítjük Isten szempontját is, egy csoport az ő álláspontját is megpróbálhatja képviselni.

6. Csoportmunka – Szerinted? (1–2–3.)

Osszuk ki a három kérdést három csoportnak! A három feladat három nagyon különböző karakterű kérdést tartalmaz. A csoportokat kijelölhetjük a kérdések iránt való érdeklődés szerint is (etika – házasság, vallástörténet – idegen istenek, dogmatika – Isten megismerhetősége).

Reflexiós lehetőségek: Szerinted? (1.)

Idézzék fel a tanulók, mit tanultak eddig az ószövetségi házassági ideálról! Milyen házassági formákat ismernek? Mit tart az Ószövetség a házasság megtartó erejének, a formai vagy a tartalmi kérdéseket? Melyek ezek a formai, illetve tartalmi kérdések?

Reflexiós lehetőségek: Szerinted? (2.)

Milyen Isten mutatkozik be ebben a szövegben? Vajon miért van szükség erre a mézárásra? Mi az ószövetségi kontextusa ennek az eseménynek (az egyistenhitben való megmaradás a nép életben maradásának záloga)?

Reflexiós lehetőségek: Szerinted? (3.)

Isten ábrázolásának tilalmával való kapcsolat, Isten megismerhetetlenségével való összefüggések felismerése.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. A főszöveg 3–4–5. bekezdése

– Miért tartja a zsidóság különös becsben Illés prófétát a tanultak alapján?

8. Hallottál róla? (1.)

Illés személye a mai zsidóságban. A tavaly tanultakból idézzük fel a páskavacsora elemeit!

9. Mottó

Ha elolvassuk az idézetet, Illés munkája csendes eső vagy vihar volt Izrael életében? Miért?

Fogd és vidd!

A próféták nehéz körülmények között hirdették Isten akaratát, akár a királlyal szemben is kritikát fogalmazva meg.

6. Győzelem – Jön a Messiás!?

Az óra célja

Az óra célja két fogalom (samáriaiak és messiás) tisztázásával rávilágítani a kettészakadt birodalom hitében és társadalmában lévő nagy kihívások főbb motívumaira.

Kulcsfogalmak

Samáriaiak, Samária, messiás, Asszíria, Ézsaiás próféta

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Ennél a bevezető feladatnál is használhatunk kreatív elemeket, amelyekkel éreztetjük a tanulókkal, milyen fenyegetést éltetett át Izrael és Júda népe a közeledő asszír seregek láttán.

2. Csoportmunka

Osszuk kétfelé a csoportot! A csoport egyik fele dolgozzon Izrael, a másik Júda történetével!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2/1. A bibliai igeszakaszok feldolgozása

Ézsau és Jákób (1Móz 25,19–34; 27), Jákób álma és fogadalma (1Móz 28)

– Miben reménykedik a király? Miben a nép? Kihez fordulnak segítségért? Mi lesz a csata végkimenetele? Miért?

2/2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszöveg segítségével

Izrael csoport: a **főszöveg 1–2.** bekezdése, Júda csoport: 3. bekezdés.

Feldolgozási mód: A két csoport emelje ki a rá eső szövegből a fontos információkat, amelyeket aztán osszon meg a két csoport egymással. Itt hasonlítsuk össze a két csoport válaszait az igékkel kapcsolatban!

– Milyen stratégiát kell választania a zsidó népnek a győzelem érdekében?

3. A főszöveg 4. bekezdése

– Milyen kontextusban jelenik meg a messiásvárás? Milyen tulajdonságokkal kellett rendelkeznie a messiásnak?

4. Mit jelent? (1.)

A messiás fogalmával a tanulók egy része biztosan nem először találkozik. Kérjük meg őket, hogy mondják el, milyen új információkkal gazdagodtak!

5. Mozdulj! (2.)

Töltsék ki a táblázatot!

Igehely	Mit tudunk meg a messiásról az adott próféciából?	Kik tudták Jézusra vonatkoztatni: kortársai vagy feltámadása után követői?
Ézs 2,2–4; Mik 4,1–3	Erőszakellenes	Feltámadása után követői
Ézs 9,1–6	A béke fejedelme	Feltámadása után követői
Ézs 11,1–9	Olyan békét hoz, hogy még a vadállatok sem bántják egymást	Feltámadása után követői
Mik 5,1–5		

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Hallottál róla? (1.)

A messiás fogalma a mai zsidóság számára is nagyon fontos, igaz, a kereszténységtől teljesen más összefüggésben.

Fogd és vidd!

A külső fenyegettetések idején sem fordult el teljesen a nép Istenétől, sőt egyre erősebb volt a meggyőződés, hogy Isten elküldi követét a nép megmentésére: a messiást.

7. Vereség – se veled, se nélküled

Az óra célja

Annak bemutatása, hogyan vezet az Istentől való elfordulás a déli országrész hanyatlásához, Jeremiás próféta szolgálatán keresztül.

Kulcsfogalmak

Törvény, reform, kultusz, Jeremiás, Babiloni Birodalom, Nebukadneccár, Jeruzsálem pusztulása

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó – Szerinted? (1.)

Milyen nagy küzdelmekben volt eddig részük a tanulóknak? Mit jelent számukra valamiért küzdeni? Mit jelent veszíteni? Hogyan lehet a vereségből profitálni?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

Isten prófétává teszi Jeremiást (Jer 1,1–19)

3. A bibliai ige háttérének megismerése a főszöveg 1–2. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1–2. bekezdése. Hangsúlyok: Jósias királyként a kultusz helyreállításában látta a menekülés lehetőségét.

– Vajon a közös hit mennyit adhat egy nagy nehézséggel szembenező csoportnak? Tudsz ilyen példákat mondani (nem feltétlenül istenhit)?

4. Mozdulj! (1.)

Reflexiós lehetőség a feladattal kapcsolatban: A társadalom összetartozásának és a hit összetartó erejének kapcsolata.

5. Mit jelent? (1.)

A kultusz tehát a vallásos élet gyakorlati vonzatait jelöli. Az ószövetségi kultusz azonban több pusztán formalitásnál, itt elsősorban az élő Istennel való kapcsolat jelenik meg a kultuszban megjelenő folyamatos interakcióban.

6. A bibliai igeszakasz magyarázata a főszöveg 3–4–5. bekezdésének segítségével

A főszövegek 3–4–5. bekezdése.

– Mit élt át Jeremiás a küldetésében? Sikeres volt ez a küldetés? Vajon milyen hatással lehetett nehéz küldetése az Istennel való kapcsolatára? Hogyan élünk mi meg nehéz küldetéseket és feladatokat? Hogyan hat ez istenkapcsolatunkra?

7. Szerinted? (2.)

Ha valaki kezdő a „szakmájában”, az a szervezetfejlesztési modellek szerint általában együtt jár egy nagyfokú küldetéstudattal, motiváltsággal és a szervezet iránti már-már naiv lojalitással is. Ugyanakkor a „szakmai” tudás még hiányzik, amit a szervezet vezetőinek kell személyes tanításukkal pótolniuk (Blanchard). Ha úgy vesszük, ebben a helyzetben Jeremiás a „naiv” kezdő, aki azonban állandóan Isten „betanítása” mellett végzi küldetését.

8. A főszöveg 4–5. bekezdése

Hangsúlyok: A király és a nép nem hallgatják meg a prófeciát, a könyv szerzője szerint ezért veszik el a város, és vele együtt az egész ország.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Szerinted? (3.)

– Vajon hogyan alakulhatott volna másképpen a történet? Az előző órákon tanultakhoz képest mennyire lett volna lehetőség visszatérni Istenhez?

10. Mozdulj! (2.)

Milyen jelképes cselekedetei voltak Jeremiásnak, mi volt ezek üzenete és következménye?

Igehely	Cselekedet	Üzenet	Következmény
Jer 19,1–13; 20,1–3; 20,7–10	Összetört cserépkorsó	Pusztulás jön	Járomba záratják
Jer 13,1–11.12–14	Az övről szóló példázat	Isten szereti népét, de a nép hűtlen	Szárazság
Jer 27; 28	Igát vesz a nyakába	A népnek el kell fogadnia Babilónia uralmát	Fogságba hurcolás

11. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós lehetőség: mit jelent ma a társadalmakban a kritikus szolgálat? Hogyan valósul meg vagy kellene megvalósulnia ennek a mai társadalmakban? Betöltheti ezt a szerepet az egyház? Betölti?

További feladatok

Hallottál róla?

A szövetség ládáját, vagyis a frigyládát Mózes készítette a pusztai vándorlás idején főként akácfából és aranyból. Méretéről és formájáról maga az Úr rendelkezett (2Móz 25). Ebben őrizték Mózes kőtábláit, Áron botját és egy díszes edényben mannákat a pusztai vándorlás idejéből. A láda a szövetség sátrának szentélyében volt elhelyezve a templom építéséig, majd a templom szentélyében kapott helyet, ahová évente egyszer, csak jóm kippur ünnepén mehetett be a főpap. Számos izgalmas történet szól a láda erejéről. Éli főpap idején például a filiszteusok elrabolták, de a láda ereje pusztító betegségekkel büntette őket, ezért kénytelenek voltak visszaadni. A láda holléte ma ismeretlen. Lehetséges, hogy a Jeruzsálembé betörő egyiptomi vagy babiloni hadsereg zsákmányolta el, esetleg elrejtették vagy megsemmisült. Számos legenda beszél hollétéről, azonban ezek egyike sem bizonyított.

Fogd és vidd!

Bár Jeremiás és a többi próféta figyelmeztetése haszталannak bizonyult az ország szempontjából, ám ma is szól hozzánk figyelmeztetésük.

8. Fogság – Isten B terve

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel, hogy mit jelent Izrael népének a fogság fogalma. Ismerjék meg a babiloni fogság idején elinduló vallási reformokat, ezeknek okait, reménységeit.

Kulcsfogalmak

Fogság, hagyományok, hitvallások, asszimiláció, integráció, marginalizáció, szegregáció, diaszpóra, zsinagóga

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

Értelmezhetjük a kérdést tágabban is, lehet ez a fogság lelki fogság is, vagy valamiféle tehetetlenség. Érdemes lehet arról is beszélgetni, mit jelent a fogság a tanulók számára, érezték-e már úgy magukat, mintha fogságban lennének.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

Az Úr szabadítót küld (Ézs 44,24–45,7; 52,13–53,12)

4. A bibliai szöveg háttérének megismerése a főszöveg 1–2–3. bekezdésének segítségével, hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–3. bekezdése.

Fontos rámutatni, hogy a babiloni fogság tragédiája új inspirációt és lendületet adott Izrael népének az Istenhez való visszafordulásban. Az Ószövetség szövegeinek legnagyobb részét ekkor rendezték, tematizálták, szerkesztették.

5. Szerinted? (2.)

A két fogság különbsége (Egyiptom és Babilon), hogy utóbbiban a zsidó nép hatékony asszimilációja érdekében az embereket lakóhelyükről távol telepítették le, hogy gyökereiktől eltávolodjanak, és ezután nem került sor különösen kegyetlen bánásmódra. A birodalomban szétszóródott nép így nem feltétlenül érezhette azt, hogy a Babiloni Birodalom „ellenség”. Éppen ellenkezőleg, a kor egyik legfejlettebb birodalmaként jó egzisztenciális lehetőséggel kecsegtette a betelepítetteket.

6. Mit jelent? (1–2.)

A feladatban szereplő fogalmak elsajátítása feltétlenül fontos a lecke megértéséhez és a társadalmi alapismeretek elsajátításához. A fogalmak tanításához használhatunk szókérdőíveket, esetleg internetes vagy hagyományos kvízzjátékokat.

7. Mozdulj! (1.)

Ha a fogalmakat elsajátítottuk, nézzük meg, melyiket használhatjuk Izraelre a babiloni fogság idején. A tanulók indokolják meg választásukat!

8. A főszöveg 4. bekezdése

Hangsúlyok: A szenvedésben megjelenő Isten.

9. Mozdulj! (2.)

Figyeld meg, hogy az evangélisták hogyan értelmezték Jézus szolgálatát a Szervedő Szolga énekének (Ézs 53) segítségével! Írd az ézsaiási szöveg mellé, hanyadik versre utal az evangélista!

Ézs 53,4	Mt 8,17
Ézs 53,7	Mt 27,12–14
Ézs 53,3	Mk 9,12
Ézs 53,9	Lk 22,37
Ézs 53,7	Jn 1,29
Ézs 53,1	Jn 12,38

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Mit jelent? (1–2.)

A fogalmak ismétlése kvízzjáték, páros munka vagy fogalomkártyák segítségével.

További feladatok

Szerinted?

Próbáljátok elképzelni, mi adhat valakinek erőt a fogság túléléséhez! Ha ismertek ilyen személyes beszámolókat vagy könyveket, akkor idézzétek fel, hogy ott mit említenek az érintettek! Könnyebb lehet egy fogságot túlélni, ha az egész közösség fogságba kerül?

Szerinted?

Milyen jellegzetességekben különbözhet az apáról fiúra szálló szóbeli hagyomány a leírt vallási hagyománytól?

Mozdulj!

Ismersz olyan egyházi éneket, amelyben Jézus mint Isten szolgája jelenik meg? Keressetek minél több ilyen!

Hallottál róla?

A budapesti Dohány utcai és a szegedi zsinagógák nemcsak építészeti megoldásaikkal és szépségükkel tűnnek ki, hanem méretükkel is. A Dohány utcai Európa legnagyobb, a szegedi Európa negyedik legnagyobb zsinagógája.

Fogd és vidd!

A zsidó nép a fogságba is magával vitte identitását, hitét, amely a nehézségek alatt új szárnyra kapott, többek között leírták a Biblia könyveinek szövegeit, és megszületett a diaszpórazsidóság.

9. „Haza a magasban” – az eljövendő Emberfia

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg, hogyan jelenik meg az ószövetségi idők végén az apokaliptikus irodalom, vizsgálják meg ennek okait, ismerkedjenek meg Dániel történetén keresztül ennek a műfajnak a jellegzetességeivel.

Kulcsfogalmak

Mélypont, reménység, hellenizmus, apokalipszis

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

– Vajon kinek mit jelent az otthon? Mit jelenthetett egy olyan népnek, akik elveszítették függetlenségüket, de hitüket nem?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszöveg 1–3. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1–3. bekezdése.

Hangsúlyok: krízishelyzet, változás, hellenizmus kulturális hatásai.

3. A bibliai szöveg elolvasása/feldolgozása – Szerinted? (1.)

Látomás a világbirodalmakról (Dán 7), Az Emberfia eljövetele (Lk 21,25–31)

Instrukciók: A tanulók egymás között felosztva olvassák el az igeszakaszokat. Közben az általuk elolvasott rész alapján válaszoljanak a kérdésre. Ezek után kiscsoportban „rakják össze a történetet”, és közben osszák meg a véleményüket Dániellel kapcsolatban. Ezek után közösen az egész csoport ossza meg tapasztalatait!

4. Mit jelent? (1–2.)

Bővítsük az elmúlt órán elkészített kártya-/kvízkészletünket, és egyúttal idézzük fel az elmúlt **órán tanultakat is!**

5. A főszöveg 4–5. bekezdése

A krízishelyzetek mindig energiával teli helyzetek is egyben. Az országot fenyegető veszélytől egyre erősödik a reménység Istenben, akitől a (végső) szabadulást várja Dániel nemzedéke.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Szerinted? (2.)

Hangsúlyok: világméretű globális problémák és leküzdési lehetőségük, a világ végének elvi és gyakorlati lehetőségei (kubai rakétaválság, globális felmelegedés, környezetszennyezés). Mit teszünk mi, és mit tesz Isten?

7. Mozdulj! (2.)

A játékban szereplőket már az óra előtt kérjük fel lehetőség szerint a játékra.

Fogd és vidd!

A babiloni fogság után Izrael már nem kapja vissza politikai függetlenségét, de a hellenizmus megtermékenyítően hat Izrael kultúrájára.

Összefoglalás

1. Idézd fel, hogy mit tanultál a Messiásról, a Szenvedő Szolgáról és az Emberfiáról! Hogyan vonatkoztatták a róluk szóló próféciákat az első gyülekezetek Jézus Krisztusra?

Mindhárom fogalom a királyság végén, a kettészakadt birodalom és a fogság idején keletkezett. A külső fenyegettetések idején sem fordult el teljesen a nép Istenétől, sőt egyre erősebb volt a meggyőződés, hogy Isten elküldi követét a nép megmentésére: a messiást, az Emberfiát: Látomás a világbirodalmakról (Dán 7, Ézs 52,13–53).

Messiás: a szó jelentése „felkent”. Ez a kifejezés azt a mozzanatot ábrázolja, amikor a nép vezetői közül a főpapokat és a királyokat a hivataluk elfoglalásukkor szent olajjal kenik meg. Négyféle értelemben beszélhetünk a Messiásról: mint uralkodó király; mint főpap; mint az Úrral való személyes bizalmi viszonyt ápoló személy; mint az eljövendő szabadító. Mind a négy esetben fontos megjegyezni, hogy nem a társadalmi rang vagy a különleges feladat, foglalkozás tesz valakit felkentté, hanem az Istennel való személyes és bizalmi kapcsolat. (Gondoljunk arra, amikor Sámuelnek új felkentet kell keresnie Saul helyett.) Ézsaiás próféta már Dávid utódként beszél a messiásról: „*vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről*” (Ézs 11,1). Dávid utódként utal rá Mikeás próféta is: „*efratai Betlehem, (...) belőled származik az, aki uralkodni fog Izraelen*” (Mik 5,1). A veres asszír hadjárat idején megszólaló próféciák különösen a Messiás békét teremtő hatalmat hangsúlyozták.

Az *Emberfia* eredetileg pusztán az embert jelentette, és azt hangsúlyozták vele az Ószövetség szerzői, hogy Isten a törékeny embert nagy feladatra hívja el (Zsolt 8,5; Ez 2,3). A Dániel könyvében megjelenő *Emberfia* eredete homályos, többen az ős-emberről szóló perzsa mítoszra mutatnak, amely szerint az ős-ember az idők végén üdvözítőként jön el. A későbbi zsidó apokalipszisben, Énókh könyvében is szerepel mint az Isten jobbán ülő lény, aki az utolsó ítéletkor igazságot szolgáltat, és maga mellé veszi az igazakat. Jézus néha egyes szám harmadik személyben beszél az Emberfiáról (Mt 16,27), máskor magát nevezi Emberfiának, lehetséges, hogy mind a két értelemben: közönséges ember vagyok, de Isten megbízásából igazságot fogok szolgáltatni (Mt 26,24). Jézus szóhasználatában egy fontos tartalmi változás is történik: az *Emberfia* szenvedés révén éri el a célját (Mk 8,31).

2. Definiáld az alábbi fogalmakat!

Nemzeti identitás: nemzeti önazonosság, öntudat.

Názír: Istennek elkülönített, felszentelt ember, aki megjelenésében is tükrözi ezt (Sámson).

Karizma: Isten érzékelhető, látható kegyelmi ajándékait jelenti, amelyek néha különleges extázisban nyilvánulnak meg. Ezek lehetnek egyszerűnek tűnő tulajdonságok is, például hogy valaki nagyon jól tud másokat vigasztalni; vagy egészen különlegesek is, ilyen a **bírák esetében a testi erő vagy a hadsereg vezetésében való jártasság.**

Teokrácia: Isten uralma, uralkodása. Azt az emberi együttélési formát jelenti, ahol a társadalmi szokásokat, jogot és törvényt Isten egy általa választott személyen keresztül határozza meg. Ma is teokráciának nevezzük azt az államot, amelyet a meghatározó vallás vezetője irányít.

Filiszteus: palesztinai népcsoport, Izrael legfőbb ellensége a királyság korában.

Dávid fia: A Dávid király örökébe lépő hatalmasság, később maga a messiás.

Próféták: A próféta szavunk görög eredetű, és pontos jelentése szerint jóst, hírhozót jelent. A héber *nábi'* szó jelentését „zenére révületbe eső”-ként lehetne fordítani. A szó héber és görög eredetét összeadva kapjuk meg a próféták legteljesebb leírását: a próféták Isten kijelentésének, akaratának közvetítői, akik élete különleges állapotban zajlik, állandó kapcsolatban és reflexióban vannak Istennel.

Samária: egy város volt, amely a kettészakadt ország északi részének, Izraelnek a fővárosává lett. Omri király és fia olyan erődítményt állított, amelyet az asszírok három évig ostromoltak elfoglalása előtt. Persze ez a hadviselés nem hasonlít egy modern, de még egy középkori ostromra sem, inkább folyamatos terrorcselekményekről (víz megmérgezése), fenyegetésről (rablóhadjáratok, emberrablások), a város körbezárásával való időszakos kiéheztetésekről, esetleg sáncépítéssel való behatolásról volt szó. A város eleste után Izrael megszűnt létezni. Samária városa azonban tovább élt, az ittmaradtak és az idetelepítettek egymással keveredő és egyre népesebb kolóniájával, ugyanúgy, ahogy a többi megmaradt városban is. A babiloni fogság után, a Kr. e. 6. század végén visszatérő zsidók nem vállaltak közösséget az ittmaradtakkal. A Kr. e. 4. században a zsidóktól elkülönülni kényszerülő, keveredett nép Samáriát választotta fővárosának Jeruzsálem helyett, ezért hívták őket később samaritánusoknak. A város közelében magasodó Garizim hegyén alakították ki a kultuszhelyüket – így volt ez még Jézus korában is (Jn 4,20).

Diaszpóra: görög kifejezés, szétszórátást jelent. A fogság ideje után a zsidó nép jelentős része nem tért vissza az ígért földjére, hanem a világ minden táján szétszóródtak, ezt nevezzük diaszpórazsidóságnak. Ők is tartották a kapcsolatot az anyaországgal, ha csak megtehették, elzarándokoltak Jeruzsálembe, fizették a templomadót, és Jeruzsálem felé fordulva imádkoztak.

Zsinagóga: szintén görög kifejezés, jelentése összejövétel. A diaszpóralét vallásgyakorlásának feltétele, hogy legyen hol gyakorolni a hitet, ennek érdekében születik meg a zsinagóga intézménye, először a babiloni fogságban, majd a Jeruzsálemtől távol eső vidékeken (pl. Egyiptomban), végül a dávidi királyság egykori területén is. Jézus korában szinte minden városban volt zsinagóga, alapításának feltétele a gyülekezet volt, minimum tíz zsidó férfi.

Marginalizáció: a többség a maga lehetőségeinek határán (margóján) túlra szorítja ki a kisebbséget, és nem vesz róla tudomást.

Szegregáció: a többség nemcsak a határain túlra szorítja a kisebbséget, hanem a határon jogi vagy igazgatási eszközökkel falat is emel, hogy megakadályozza, hogy a kisebbség tagjai akár csak egyenként bejussanak a többség világába. A szegregált világra más szabályok vonatkoznak, mint a többség világára.

Asszimiláció: a többség felajánlja a kisebbség számára, hogy belépjen az ő világába, azon az áron, hogy a kisebbség feladja sajátos identitását, nyelvét, kultúráját, vallását, és hasonul a többséghez.

Integráció: a többség beengedi a kisebbséget a saját világába úgy is, hogy a kisebbség megőrizheti sajátos identitását. Ebben a helyzetben a kisebbség tagjai kettős identitással is élhetnek, illetve szabadon dönthetnek arról, hogy minek tekintik magukat.

Hellenizmus: a Földközi-tenger partvidékén élő népek vallásának és kultúrájának a görög vallással való keveredése és a görög kultúrába való beolvadása. Hatására a görög vált a különböző népek közvetítő nyelvén, a távoli diaszpórákban élő zsidók is görögül értették meg egymást.

Kollektivizmus: az egyéni érdek helyett a társadalom közösségi értékei hangsúlyosak

3. Párosítsd a neveket a fogalommal! (Egyhez több is tartozhat.)

Sámuel – királyválasztás, Jeremiás – fogságba vitel, Debóra – ének, Salamon – templom, Dávid – filiszteusok, Jósiás – reform, Józsué – honfoglalás, Jerikó – ostrom, Ráháb – kémek, Nebukadneccar – Babilónia, Dávid – lant, Nátán – próféta, Debóra – bírák, Gedeon – gyapjú, Sámson – názír, Saul – király

4. Töltsd ki a táblázatot!

	Példák a jó királyra	Példák az esendő királyra
Saul	Erős, magas, jó hadvezér	Féltékeny, elmebajos
Dávid	Nagy és istenfélő uralkodó	Betsabé elcsábítása
Salamon	Bölcs uralkodó	Idegen feleségeinek hagyja, hogy isteneiket imádják

5. Magyarázd el röviden az alábbi állítások lényegét!

- A bírák korára jellemző egy állandó séma.
- Bűn – büntetés – idegen népek támadása – könyörgés és bűnbocsánat – kegyelem – megszabadulás – bűn stb.
- Izrael királyt kíván.
- Teokratikus berendezkedésüket adják fel, a próféták ennek tulajdonítják Izrael későbbi hanyatlását.
- Jósiás király reformjai miatt „jó király” volt. A „rossz királyok” nem Isten útján jártak.
- Jósiás a megtalált törvénykönyvet újra életbe léptette, és bűnbánatot tartott, ezért a nép megmenekült. Utódai ezt nem folytatták.
- A babiloni fogság asszimilációval fenyegetett.

A Babiloni Birodalom célja az volt, hogy összekeverje a népeket, és a viszonylagos jólétben elfeledjék gyökereiket.

- A fogságban hangsúlyt kapott a nép identitása, amelyhez szorosan kapcsolódott az írásba foglalt kérdés.

Az asszimiláció ellen így védekezett a nép.

- A messiásfogalomnak négyféle értelme van. Lásd feljebb.

6. Készítsetek népi „életútgörbét”!

Készítsetek közösen egy ábrát Izrael honfoglalásától a hazatéréséig tartó időszakról! A lapon ábrázoljátok a jelentősebb fordulópontokat, hullámvölgyeket és magaslatokat Izrael identitása, valamint Istennel való kapcsolata szempontjából nézve! Jegyezzétek fel a megfelelő helyekre mindazt, amit arról az időszakról tudtok!

A rajzon szerepeljenek nevek is, a királyoké és a prófétáké egyaránt.

7. Mutassatok be egy-egy rövid jelenetet Izrael életének fontos szakaszaiból!

A feladatot értelemszerűen csoportban hajtsák végre.

10. Pünkösöd – Erős indítás

Az óra célja

Feldolgozni a tanulókkal a pünkösdi eseményeknek az első gyülekezet életére gyakorolt hatását. Megismerkedni Péter személyével, hitének alapjaival, pünkösdi beszédével, annak hatásával.

Kulcsfogalmak

Pünkösöd, a Szentlélek kitöltése, pünkösdi prédikáció, megtérés, ösgyülekezet, „Kőszikla vagy, és én erre a kősziklára építem egyházamat”

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Életrajzi szemelvény

Kezdjük a feladatot csoportmunkával! A csoportok versenyezzenek, ki tud több információt felhalmozni Péterről, a tanítványról. Az így papírra került és aztán felolvasott információk után a diákok emeljék ki az életrajzból a számukra hangsúlyos elemeket! Helyezkedjünk bele Péter élethelyzetébe, próbáljuk meg az evangéliumok szerinti kronológiai sorrendben elmondani az összes megismert információt, de álljunk meg Jézus mennybemenetelénél.

2. Szerinted? (1.)

A tanítványok talán félnek. Ezért ígéri nekik Jézus a Szentlelket mint vigasztalót (Jn 16). A mennybemenetel és a pünkösöd közötti időszak a megerősödéssre váró hit időszaka.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1. bekezdése

Vajon milyen lehetett megélni a pünkösdi eseményeket kívülállóként és tanítványokként?

4. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

Péter apostol pünkösdi beszéde, az első gyülekezet (ApCsel 2)

Az igeszakaszt olvassuk egyénileg, az alábbi (Mozdulj!) feladat kritériumai szerint.

5. A bibliai igeszakasz feldolgozását segítő feladat – Mozdulj! (1.)

Természetesen sokféle megoldása lehet a feladatnak, ahogyan Péter beszéde is sokakat megérintett, sokakat nem. Hagyjuk, hogy a tanulók szabadon elmondják véleményüket a beszédről, mintha az nekik szólt volna.

Mi az, ami egy igehirdetésben téged megérint? Miért? Mindig ugyanaz?

6. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszövegek 2. bekezdésével és a hozzá kapcsolódó kérdésekkel, aktualizálás

A főszöveg 2. bekezdése.

Vajon mi az, ami a megéri a hallgatókat a beszédben?

7. Szerinted? (3.)

Hangsúlyok: Egy igehirdetésben mindig szerepet játszik az igehirdető személye, főleg hitelessége, éppúgy, ahogy minden közbeszédre igaz ez az állítás. Ha a kérdéseken keresztül nézzük Péter személyét, vajon hitelesen prédikál Jézusról? Miért?

8. Mit jelent? (1.)

Ismét gyarapítsuk a fogalomkártyáinkat az új, megtanult fogalommal!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Kép és Hallottál róla? (1.)

Péter apostol személyének megítélése mindkét felekezetben hasonló, ugyanakkor a katolikus egyház hagyományalapú megközelítése Péter személyét és küldetését, a római püspöki szolgálatot kiemeli a többi apostoli szolgálat közül. Ennek egyházpolitikai, történelmi és társadalmi okai is voltak. 1517-től Luther folyamatosan kritikusan áll hozzá az egyház különböző megnyilvánulásaihoz, így a szervezeti kérdésekhez is. Fontos tudni, hogy Luther kezdetben egyáltalán nem ellenzi az egyházi hierarchiát, egészen kiátkozásáig talán még hitt is annak „javíthatóságában”. A római pápa elleni kirohanások, szidalmak tipikusan a lélekben megöregedett, talán kicsit meg is keseredett Lutherhez köthetőek.

10. Mozdulj! (2.)

ApCsel 2,42–47 alapján gyűjtsd össze, melyek voltak a legfontosabb értékek az első gyülekezet számára! Vagyonközösség, közös étkezések, apostolok személyes vezetése, minél több együtt töltött idő, várakozás Jézus második eljövételére

Ügyeljünk arra, hogy a megfogalmazott kritikák legyenek építő jellegűek! Bátorítsuk a tanulókat arra, hogy aki teheti, a gyülekezetében szorgalmazza valamilyen módon ezek megvalósulását!

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az igehelyek terjedelme miatt azok elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal, és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki.)

További feladatok

Szerinted?

Mi lehetett az a momentum Péter igehirdetésében, amely az öt hallgatók érdeklődését felkeltette és hitüket felébresztette?

Péter pünkösdi beszédében számos olyan kifejezéssel találkozunk, amelyet egy mai olvasó nehezen ért. Próbáld meg az alábbi kifejezéseket megmagyarázni: a kegyelem esztendeje, helyreállító igazságosság

Fogd és vidd!

Péter pünkösdi beszédéből az a hit árad, amelyet ő is kapott Jézustól. Ezt az erőt érzik a hallgatók is, és ez az erő jellemző az apostolokra, az erő, amely a Szentlélek ajándéka.

11. Vagyonközösség és gondoskodás – Közösség No. 1.

Az óra célja

Az ősgyülekezet életének bemutatása, különös tekintettel a gyülekezeti tagok egymásról való gondoskodására és a diakónusokra. István vértanú történetének megismerése.

Kulcsfogalmak

Közösség, feladatmegosztás, messiási program, ősgyülekezet, jubileumi év, diakónusok

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Szerinted? (1.), illetve Kép

Vajon mennyire része a tanulók közösségről alkotott elképzeléseinek a csoport vagy közösség tagjainak egymásról való gondoskodása? Fontos ez egy közösségben?

2. A bibliai szakasz háttérének megismerése a főszövegek 1–2. bekezdésén keresztül A főszövegek 1–2. bekezdése.

Olvassuk fel Anániás és Szafira történetét (ApCsel 5,1–11)!

3. Szerinted? (2.)

Anániás és Szafira talán egzisztenciálisan nem mert ráhagyatkozni a gyülekezetre, ezért tettek félre a vagyonukból. Ez azt jelenti, bizalmatlanok voltak a gyülekezet erejével, vagyis a Szentlélektől kapott ajándékokkal szemben.

3. Mozdulj! (1.)

A feladatmegosztás nem feltétlenül az asztali szolgálat vagy valamilyen fizikai munkával összeköthető feladatvégzés lehet, hanem lelki munkából fakadó feladatvállalás is! Hogyan erősítheti ez a közösséget?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai szövegek feldolgozása és a főszövegek 3. bekezdése

Hangsúlyok: Isten szava a szolgálatra is szólít.

Reflexiók lehetőségei: Ismerős vagy idegen számunkra az az érzés, hogy ha valamit kapunk a közösségünkől, akkor adni is szeretnénk? Hogyan valósult ez meg a tanulók életében? Miért volt fontos az ősgyülekezet számára a kezdetektől a közös étkezéseken nyújtott szolgálat?

4. Mit jelent? (1.)

Gyarapítsuk fogalomkártyáinkat az itt álló fogalommal.

5. Mozdulj! (2.)

Vajon miért férfiak és nem nők teljesítették ezt a szolgálatot? Ma vajon kik azok a gyülekezetben, akik általában az asztal körüli szolgálatot végzik? Ma is létezik a diakónusi szolgálat a katolikus egyházban. A diákok nézzenek utána, mit jelent a ma a katolikus egyházba ez a szolgálat.

6. Hallottál róla? (1.)

Nézzenek utána a tanulók, hogy manapság működik-e még zsidó jubileumi év, és ha működik, milyen keretek között! Mi ennek az oka?

7. Életrajzi szemelvény

István vértanú halála nem meggyengítette, hanem megerősítette a közösséget. Vajon miért?

8. Hallottál róla? (2.)

A megkövezésekről ma is sokat lehet hallani, sőt az interneten ilyen jellegű videók is megtalálhatók. Fontos lehet tudni, hogy sok erőszakszervezet használja ki az internet adta lehetőségeket, és amíg valaki ezekre a videókra kattint, talán nem is gondolja, hogy anyagilag is támogatja a videók készítőit a videomegosztó portálokon keresztül. Ezért is és lelki békénket megőrzendő jobb kerülni ezeket a tartalmakat!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Szerinted? (3.)

Manapság a tudomány a közösségek erodálódást tartja társadalmunk egyik legnagyobb kihívásának. Kevés olyan kicsi, megbízható közösségnek vagyunk tagjai, amelyek megtarthatnak, segíthetnek életünk válságos pillanataiban is. Tudatosan figyelniük kell arra, hogy az általunk felépített közösségek (még ha virtuálisak is) ne felszínes és könnyű kapcsolatok, hanem olyan közösségek legyenek, ahol a tagok számíthatnak egymás „teherhordó” képességére!

Vajon a mai gyülekezetek megfelelnek ezeknek a szempontoknak?

Fogd és vidd!

Az ősgyülekezet ma is mintaként szolgál közösségeink és egyházunk előtt.

Fontos!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az igehek terjedelme miatt azok elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal és esetleg dramatikus eszközökkel behozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki.) Amennyiben nem tartjuk a történet feldolgozásához elégségesnek ezeket a bibliai szakaszokat, úgy választhatjuk azt a megoldást is, hogy a csoportból kiválasztjuk azokat a tanulókat, akik jól ismerik a történetet, és egy rövid vázlatot készítünk a számukra. Ezek után a vázlat segítségével ők mesélik el a történetet kiscsoportban a többi tanulónak (mint a a tanuló pároknál).

12. Pogánykeresztények – a lehetetlennek látszó lehetőség

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg az ősgyülekezet első feszültségeit, közöttük is első sorban azt, amikor a zsidóságon kívülről érkezett Krisztus-követők megjelennek. Dolgozzák fel a konfliktus részleteit, keressenek példákat az evangéliumokból, ismerjék meg Péter apostol konfliktusra adott válaszát.

Kulcsfogalmak

Zsidókeresztény, pogánykeresztény, pogány, istenfélő, látomás, konfliktus, megoldás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. A bibliai igehely feldolgozása

Kornéliusz és Péter (ApCsel 10)

Mielőtt megkérnénk a tanulókat a konkrét igehely magyarázatára, kezdhetünk egy bevezető játékkal. A játék lényege, hogy a tanuló ismerje fel, hogy a Biblia szövegei különböző élethelyzetekben, különböző aspektusokból születnek, ezért szükségszerűen sokszínűek.

A játékban egy azonos szituációt kell elmondania három tanulónak, de három különböző szempontból. Válasszuk ki a feladathoz azokat a tanulókat, akik szívesen beszélnek, kedvük és fantáziájuk is van egy ilyen játékhoz. Adjunk nekik egy-egy szituációs kártyát (mondjuk baleset a bicikli úton), de különböző nézőpontokból (a bicikli elé kiszaladó sün szempontja, a kormányát félrekapó biciklis szempontja, a békében szemből jövő, az eget kémlelő, zenét hallgató görkorcsofolyás). A mesélőket kiküldhetjük a teremből, és a teremben lévő tanulók (nézőközönség) sorban meghallgatják a történeteket. Ezek után megpróbálhatjuk az igehelyet is hasonló módon magyarázni.

2. Szerinted? (1.)

Fontos, hogy a beszélgetésben, ha szükséges, távolítsuk el a problémát a csoporttól, mert könnyen lehet, hogy ez a probléma éppen aktuális feszültséget jelent, jelen van a csoportban. Figyeljünk a tagok hozzászólásaira, moderáljunk határozottan, ha ez szükséges. A beszélgetésben igyekezzünk felhívni a figyelmet arra a nagyon egyszerű dologra, hogy a csoport tagjai között azért alakul ki egy csoportérzés, mert a tagok már megismerték egymást. Ezáltal foglalták el szerepeiket és „rangjukat” a csoportban. Vagyis ha valakit integrálni szeretnénk egy csoportba, annak a legjobb eszköze a megismerés.

3. A főszövegek 1–3. bekezdése és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszövegek 1–3. bekezdése.

Hangsúlyok: Az Újszövetségben Jézus számos helyen bírálja a törvény helytelen, korlátozó szerepét és használatát, amely nem a lelkiismeret támaszaként, hanem az emberek magatartását Isten előtt igazoló automatizmusként jelent meg (aki betartja a törvényt, az igaz). Ahhoz hogy minden törvényt be lehessen tartani, és el lehessen érni **az Isten előtti igazságot, a törvények kiegészítő szokásai, amelyek később Jézus után a Talmudban és a Misnában részletesen megjelennek, számos hagyományt és szokást fetisizál. Ilyenek többek között az étkezési szokások is, amelyek kulturális szerepükön túl a vallásban is fontos szerepet játszottak.** Jézus ezeket a szokásokat szegi meg

többször is éppen a törvény eredeti szerepét hangsúlyozva. Itt is hasonló történik a századossal és Péterrel, az igeszakasz pedig jól rámutat, hogy Péternek Jézus követőjeként is milyen nehéz ezeket a hagyományokat és tabukat átlépnie.

4. Mozdulj! (1.)

A római (kapernaumi) százados szolgájának meggyógyítása (Mt 8), a pogány (kánaáni) asszony hite (Mk 7).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

5. Szerinted? (2.)

Az istenfélelem fogalma nem azonos azzal, hogy a hívő fél Istentől. Az istenfélelem arra irányul, hogy valaki olyan személyes viszonyban van Istennel, hogy a vele való szeretetkapcsolatot félti, és annak megővésére törekszik.

6. A bibliai szöveg háttérének megismerése feladattal – Mit jelent? (1.)

Törekedjünk a szöveg alapos feldolgozására (jegyzetelés, kiemelés, sűrités, ismétlő kérdések)! Szókártyákra írjuk fel a fogalmakat.

7. Életrajzi szemelvény

Kezdjük a feladatot csoportmunkával! A csoportok versenyezzenek, ki tud több információt felhalmozni Pál apostolról. Az így papírra került és aztán felolvasott információk után a diákok emeljék ki az életrajzból a számukra hangsúlyos elemeket!

8. Mozdulj! (3.)

A bibliai ige feldolgozásához hasonlóan itt is megkérhetjük a tanulókat, hogy a szereplők különböző szemszögéből alkossanak véleményt.

9. Mit jelent? (1.)

Törekedjünk a szöveg alapos feldolgozására (jegyzetelés, kiemelés, sűrités, ismétlő kérdések)!

10. Mit jelent? (2.)

Törekedjünk a szöveg alapos feldolgozására (jegyzetelés, kiemelés, sűrités, ismétlő kérdések)!

11. Szerinted (4.)

Készítsünk táblázatot: miben hasonlítanak, miben különböznek a névváltoztatók?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

12. Mit jelent? (1.)

Bővítsük a fogalomkártya készletünket. Ha a tanár úgy ítéli meg, hogy elég fogalom gyűlt össze, a számonkéréshez ajánljuk a kvízzjáték, a társasjáték és a Honfoglaló játékokat!

13. Szerinted? (3.)

Az ige hely központi témája a pogány- és zsidókereszténység között megjelent feszültség. Ehhez nagyon hasonló feszültségek megjelennek a tanulók iskolai mindennapjaiban is, ezért ez a feladat kiemelten lehetőséget ad a téma aktualizálására is!

Fogd és vidd!

Jézus nyomát követve az apostolok elkezdtek megszólítani azokat, akik nem voltak olyan szerencsések, hogy a választott nép tagjaiként ismerjék meg az Atya világát.

13. Pál utazásai – Virtuális közösség?

Az óra célja

Megismertetni a tanulókkal Pál apostol leveleinek keletkezési körülményeit Pál apostol életútján és személyiségén, valamint útítársának, Lukácsnak az életrajzán keresztül.

Kulcsfogalmak

Virtuális közösségek, Jézusról szóló örömhír, levelek, kapcsolattartás, példakép

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladatot lehet akár személyes élményekkel fűszerezni: a tanulók helyezzenek fel a térképre olyan városokat, ahol jártak korábban. Hasonlítsák össze utazásaikat! Mutassák be, milyen közlekedési eszközt választottak, mi volt az előnye, hátránya. Ezek után vezessük fel a térképre Pál utazásait is, a feladat utasításai szerint.

2. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszövegek 1–3. bekezdésének segítségével

A főszövegek 1–3. bekezdése.

Hangsúlyok: Pál apostol utazásának motivációi, az utazás körülményei.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Szerinted? (1.)

Amikor megbeszéltük a tanulók saját élményeit a feladat kérdései alapján, olvassuk fel az igét.

4. A bibliai ige feldolgozása

Pál Athénban és Korinthusban (ApCsel 17,16–18,17)

5. Szerinted? (3.)

A feladatot osszuk ketté. A második feladathoz kapcsolódó reflexiós kérdések lehetnek: Vajon miben más ez a virtuális közösség? Mi tartja össze? Vajon a mi virtuális közösségeink meddig maradnak fenn? Ha úgy vesszük, Pál apostolé máig fennmaradt, hogyan lehetséges ez?

4. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Pál útítrása, orvos, az Apostolok cselekedeteinek valószínűsíthető szerzője. Vélhetően pogánykeresztény.

5. Szerinted? (2.)

Idézzük fel a Pál apostol megtéréséről tanultakat! Vajon érthető-e ha Pált a zsidók nem kedvelik annyira? Miért?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. A főszöveg 4. bekezdése

Hangsúlyok: Három utazás a Földközi-tenger keleti partvidékén, majd pedig kényszerű utazás Rómába, kivégzése, közben virtuális közösségek alakítása.

7. Hallottál róla? (1.)

Vajon a mai virtuális eszközök lehetnek-e a misszió eszközei is? Elér Jézus Krisztus üzenete az emberekhez a „dróton” át is? Hogyan látják ezt ma a tanulók?

Fogd és vidd!

Pál apostol utazásai során számos gyülekezetet alapított a hellén városokban, az utazásai alatt a különböző gyülekezetnek írott levelei az Újszövetségben találhatóak.

14. Zsidókeresztények – A felfüggesztett lehetőség

Az óra célja

Bemutatni az újszövetségi zsidók társadalmi megítélését, szokásait, motivációit Jézus korában és az azt követő évszázadokban. Megismerkedni azokkal a keresztényekkel, akik ebből a közegeből léptek be a tanítványok körébe, Jakab személyén keresztül.

Kulcsfogalmak

Emberfia, Tóra, törvény, üldözések, Krisztus-hívó keresztények, szokások és hit

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj (1.)

A feladat során az átgondolandó kérdés az, hogy vajon milyen érzelmi töltés marad az „elhagyott” csoportban. A feladathoz készíthetünk listát, amely érzelmeket sorol fel, esetleg készíthetünk arcki-fejezéseket, amelyeket a kiválasztott érzelmekhez lehet párosítani.

2. A bibliai szöveg háttérének megismerése a főszövegek 1–2. bekezdésének segítségével

A főszövegek 1–2. bekezdése.

Hangsúlyok: A zsidó közösség erős tradícióival és szokásaival meghatározta a belőle kiváló keresztények magatartását és szokásait is. Ezek a szokások azonban sokszor váltak a frissen megtérő pogánykeresztényekkel kialakuló konfliktusok okaivá.

3. Mozdulj! (1.)

Készíthetünk sorrendet önálló egyéni munkával vagy kiscsoportban, esetleg egyéni munkában, majd kiscsoportos megbeszéléssel.

4. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: jeruzsálemi ősgyülekezet, jeruzsálemi gyűlés, kapcsolat a templomi kultusz gyakorlóival, mártírhalál.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

5. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

Az apostoli gyűlés Jeruzsálemben (ApCsel 15,1–35)

Hangsúlyok: zsidó szokások és elvárások, a probléma gyökere, megoldási javaslat: áldozati állat, vér, megfulladt állat húsa, paráznaság.

6. Mozdulj! (1.)

Az eddig tanultak felhasználásával közelítsünk rá a keresztény–zsidó kapcsolatra. Milyen viszonyal lehetne leírni a zsidók és a keresztények kapcsolatát?

7. A főszöveg 3–4. bekezdése

Hangsúlyok: zsidó és keresztény kisebbség Rómában, ezek kapcsolatai és metszetei.

III. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

8. Szerinted? (1.)

A feltett kérdéseken túl izgalmas lehet az a kérdés is, hogy az adott konfliktusban Jézus vajon hogyan lépett volna fel? Vajon mennyire lehet „krisztusi” módon megoldani egy konfliktust? Jakabnak sikerült a testvére „nyomába érni”?

9. Szerinted? (2.)

Reflexiós kérdések: Miben, mennyiben különböztek az akkori és a mai problémák? Hogyan tudnánk Jakab és a jeruzsálemi zsinat döntéseit lefordítani a saját nyelvünkre, hazánkra?

További feladatok

Mozdulj!

Vitassátok meg, miért fontos ma a zsidó–keresztény párbeszéd!

Játsszatok el egy kerekasztal-beszélgetést a két vallás követőinek részvételével! Tegyetek fel kérdéseket a két vallás képviselőinek!

Fogd és vidd!

A jeruzsálemi zsidókeresztény közösség a pogányok missziója után is megtartotta zsidó identitását a feltámadott Jézus Krisztusban való hit és az ő tanításainak többletével.

Részösszefoglalás fejezet közben

1. Nézd meg az alábbi táblázatot, amelyben egy zsidókeresztény és egy pogánykeresztény gyülekezetet hasonlítottunk össze! Töltsd ki a táblázat hiányzó oszlopát!

	Jeruzsálemi gyülekezet	Antiókhiai gyülekezet	A te gyülekezeted
Milyen a város?	Régi zsidó történelemmel rendelkező város, mely az ősgyülekezet idején római fennhatóság alatt állt.	Az ősgyülekezet idején világváros volt, a Római Birodalom harmadik legnagyobb városaként tartották számon. Gazdag város volt: rendezett utak, márványkövezet, aranyozott szobrok jellemezték.	
Milyen emberek élnek a városban?	Főleg zsidók és rómaiak.	Főleg rómaiak és görögök.	
Milyen az ősgyülekezet embereinek szociális háttere?	Szegények és gazdagok együtt voltak a gyülekezet tagjai.	Gazdag városi polgárok alkották a gyülekezetet.	
Milyen problémák foglalkoztatták a gyülekezetet?	Éhínség, szegénység, később a zsidók részéről üldözések.	A jeruzsálemi ősgyülekezet is fogadja el őket egyenjogúnak és önállónak.	
Mit tettek a társadalom peremére szorult rétegekkel?	A gazdagok megosztották javaikat a közösség szegény tagjaival. Ápolták a betegeket, segítették a rabszolgákat, özvegyasszonyokat, idegeneket.	Nem volt jellemző a gyülekezetre a szegénység, a kirekesztettség és a rabszolgaság.	
Milyen volt az istentiszteletük?	A tehetősebb emberek magánházaiknál tartották vasárnaponként. Mindig megtörték a kenyeret és kiosztották a bort.	Magánházaiknál tartották vasárnaponként. Mindig megtörték a kenyeret és kiosztották a bort.	
Kik voltak a gyülekezet első vezetői?	Az apostolok: Péter, János, Jakab.	Pál és Barnabás, de hamar önálló lett a gyülekezet.	

Milyen volt a város lakóinak filozófiai és vallási háttere?	A zsidó lakosoknak egyistenhitük volt: Ábrahám Istenében hittek.	A római és görög lakosok a sokistenhitet vallották.	
Miben voltak az elsők?	Ez volt az első olyan közösség, amely Krisztusban hitt, és feladatául tűzte ki ennek a hitnek a terjesztését.	Ez volt az első olyan gyülekezet, amely magát kereszténynek nevezte.	

2. Rajzold be a vaktérképen Pál missziói útjait! Jelöld őket különböző színekkel! Az utolsó Rómába vezető útjáról se feledkezz el!

Jelöld a térképen az alábbi városokat is: Antiókhia, Róma, Jeruzsálem, Thesszalóniki, Athén, Korinthus, Efezus, Alexandria, Kolossé, Cézárea.

Térkép letöltése

3. Az Apostolok cselekedeteinek könyve alapján (8. fejezettől) rakd időrendi sorrendbe Pál apostol életének eseményeit!

- 7 Részvétel a jeruzsálemi zsinaton
- 13 Pál ellen összeesküvést szőnek
- 9 Pál Filippibe utazik
- 2 megtérés a damaszkuszi úton
- 5 Pál meggyógyít egy sántát Lisztrában
- 15 Pál beszédet mond a nagytanács előtt
- 4 A piszidiai Antiokhiában hirdeti az igét, de nem fogadják szívesen
- 1 Saul üldözi a keresztényeket
- 11 Pál Korinthusban tölt két évet
- 10 Pál az athéni férfiakhoz beszél
- 20 Málta szigetén gyógyít
- 10 Tanít és csodákat tesz Efezusban
- 6 Pált megkövezik, de életben marad
- 16 Két évig fogságban van Félix alatt
- 21 Rómában a Néró-féle keresztényüldözésekben mártírhalt hal
- 8 Pál második missziói útra indul
- 3 Barnabás és Pál missziói útra indul
- 12 Pál harmadik missziói útjára indul
- 18 Pált Rómába viszik
- 17 Pál a császárhoz fellebbez
- 14 Pált elfogják Jeruzsálemben
- 19 Hajótörést szenved

4. Készítsetek képzeletbeli interjút az egyik ősgyülekezet tagjával!

Az interjúk legyenek rövidek, azokat adják is elő a tanulók!

5. Írj fogalmazást az alábbi kérdésekről!

Vajon mi lehetett az oka annak, és mi kellett ahhoz, hogy alig egy évszázad alatt a kereszténység az egész Római Birodalomban elterjedt? Miben volt új, miben volt más, mint bármilyen más üzenet? Hogyan tudnád röviden a kereszténység örömuzenetét összefoglalni?

Egy sokistenhitű, zavaros hitvilágú, kegyetlen világban Jézus örömuzenetét így lehetne összefoglalni: Isten a szeretetével békét akar kötni a világban Jézus Krisztus által, akit egyenlővé tett mindannyiunkkal.

15. Útkeresés és apológia – Merre van előre?

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a korai kereszténység első belső teológiai feszültségeit, azokat a tanokat, amelyeket a kereszténység kivetett magából. Ismerjék meg a tévtanítások főbb gondolatrendszeit, és az azokra adott választ, az apologetikus teológia megszületését.

Kulcsfogalmak

Apológia, apologéták, apostoli atyák, gnoszticizmus, markionizmus, montanisták, manicheizmus, doketizmus

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Csoportmunka: Mozdulj! (1.)

A kérdéseket kiadhatjuk csoportok szerint is. A kicsoportok kapnak 5 percet arra, hogy a kérdésüket érdemben megvitassák. Ezek után kérjük meg a csoportok képviselőit, hogy mondják el a többieknek, mi volt a kérdésük, és milyen válaszokat tudtak rá adni. A beszámolók után összegezzük a válaszokat, vezessük fel az óra témáját, és futtassuk ki az apológia fogalmára.

2. Mit jelent? (1.)

Reflexiós kérdések: Mi a különbség a fogalom alapján az apológia és egy személyes vélemény vagy álláspont melletti kiállítás között? A tanulók tapasztalatai alapján ma az egyházban mennyire van jelen az apológia, mekkora hangsúlyt kap?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszövegek 1. bekezdésén keresztül

A főszövegek 1. bekezdése.

Hangsúlyok: A 2. századtól az evangélium üzenetével ellentétes tanítások ellen lép fel, ma is folyik.

4. A bibliai szöveg feldolgozása

Óvás a szóharcoktól, a szent iratokhoz és apostoli tanításhoz való hűség (2Tim 2,14–21; 3,10–17)
Olvasassuk fel a tanulókkal az ide vonatkozó bibliai szakaszokat!

5. Csoportmunka: a bibliai igeszakasz háttérének megismerése a főszövegeken és feladaton keresztül – A főszövegek 2–6. bekezdése – Szerinted? (2.)

A csoportok közelítsenek meg egy-egy tévtant csoportonként a főszövegek 2–6. bekezdéséből. A csoportok munkájának jobb strukturálásához a csoport tagjainak adjunk külön feladatot. Egy-egy tanuló a csoportokból – amennyiben lehetőségünk van rá – a nála lévő vagy a rendelkezésére álló számítástechnikai eszközökkel az órán keresse ki a fogalmakat, és igyekezzon minél több információt szerezni az adott tannal kapcsolatban. Ha ezt tesszük, mindenképpen szabjuk meg a rendelkezésre álló időt és a feladat kereteit (pl. kapcsolják ki az internetet a feladat végrehajtása után)! A többiek beszélgessenek arról, hogy hol jelennek meg ezek a tévtanítások manapság, a feladat (Szerinted? 2) alapján. Jelöljük ki a csoportban referenst, és ha szükséges, időfelelőst is! A feladat végén számoljanak be a csoport előtt. Használhatunk további kooperatív eszközöket is (mozaik, puzzle).

6. Életrajzi szemelvény

Miért lehetett fontos a kereszténységnek latin nyelven is megszólalnia ebben az időben?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Mozdulj! (2.)

A feladatot közös beszélgetésben oldjuk meg!

8. Szerinted? (2.)

Illusztráció

„A „credo quia absurdum” ugyan félreértés, de Tertullianus csakugyan felhasznál egy, a lehetetlenségre alapuló retorikai bizonyítást. „Isten Fia keresztre feszített: nem szégyen, hiszen szégyellni való. Isten Fia meghalt: teljességgel hihető, mivel képtelenség. Eltemették és feltámadt: bizonyos, mert lehetetlen” (De carne Christi 5.4).” A filozófiailag kiválóan képzett Tertullianus valójában egy, Arisztotelész által is említett érvet alkalmaz. A görög filozófus az enthümémák, a retorikai bizonyítások között ismer-teti azt, amely szerint minél valószínűtlenebb egy esemény, annál kevésbé valószínű, hogy bárki is higgyen a megtörténtében, hacsak nem szól mellette valamilyen sajátos bizonyíték. „Egy másik érvet a megtörténni látszó, hihetetlen eseményekből merítünk: senki sem hitte volna el, ha nem történt volna meg. Sőt annál inkább igaz lehet, mert az ember abban hisz, amit létezőnek vagy valószínűnek tart, ami tehát hihetetlen és nem valószínű, lehet igaz” (Rétorika 2.23. 1400). (Heidl György)

Fogd és vidd!

Az apológéták szembeszálltak a kereszténységbe beszüremkedő idegen vallási elemekkel, ez a jelenség az apológia (hitvédelem).

16. Üldöztetés és teológia – „A mártírok vére magvetés”

Az óra célja

A diákok ismerjék meg a keresztényüldözések időszakát, különös tekintettel Origenész személyére. Fedezzék fel, hogy mit jelent a korai keresztény egyházban a mártírok szerepe, és vizsgálják meg, mit jelent ma keresztényként mártírrá válni.

Fogalmak

Mártír, mártírakta, keresztényüldözés, Hexapla, fordítások

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mit jelent? (1.)

Használjunk asszociációs játékot, fogalomfelhőt a „mártír” fogalommal. Ezután nézzük meg a tankönyvben a fogalom pontos jelentését. Jegyezzük fel a fogalomkártyáinkra.

2. Kép

Az ötven, keresztényüldözésben ma leginkább érintett ország a világon. Jelmagyarázat: minél sötétebb a szín, annál intenzívebb a keresztényüldözés az adott országban.

3. Mottó

Reflexiós kérdés: Vajon lehetséges-e, hogy az egyház épül a mártírságból? (A kérdést ne mi válaszoljuk meg!)

Illusztráció

Az illusztráció előtt válasszunk szereplőket: **néző, az ítélet végrehajtója/gladiátor, a szent rokona. Szent Telemachus**, egy 4. századi szerzetes, aki egy kolostorban élt, egy napon úgy érezte, hogy Isten Rómába szólítja. Nem tudott rájönni, hogy mit akarhat vele Isten Rómában, de érezte a késztetést, hogy mennie kell. Földi javait egy tarisznyába tette, amelyet átvetett a vállán, és elindult a poros úton nyugatnak, Róma felé.

Amikor Rómába ért, embereket látott, akik összevissza rohangáltak a városban. Egy olyan napon érkezett, amikor az amfiteátrumban gladiátorok készültek megküzdeni egymással, illetve vadállatokkal. Mindenki az amfiteátrum felé tartott, hogy nézze a mulatságot.

Telemachus úgy gondolta, hogy ez az, amiért Isten őt Rómába hívta. Bement az amfiteátrumba, és leült a 80 000 ember közé, akik éljeneztek, amikor a gladiátorok bevonultak, és így kiáltottak: Éljen a császár! A császár dicsőségéért halunk meg!

A kis szerzetes elgondolkodott magában: „Itt tartunk Krisztus után négy évszázaddal. Egy civilizált nemzet vagyunk, és az emberek ölik egymást a tömeg szórakoztatására. Ez nem keresztényi!”

Telemachus felugrott a székéről, lerohant a lépcsőkön, átmászott a falon, odament az amfiteátrum közepére, és odaállt két hatalmas gladiátor közé. Kezét felemelve, szelíden így kiáltott:

– Krisztus nevében, fejezzétek be!

A tömeg kinevette. Az egyik gladiátor kardlappal odasózott egyet Telemachus hasára, aki ettől megpördülve leesett a porba.

Kisvártatva felkelt, és ismét odaállt a két hatalmas gladiátor közé. Megismételte:

– Krisztus nevében, fejezzétek be!

A tömeg ekkor már azt skandálta: „Döfjétek át!”

Az egyik gladiátor beledöfte a kardját Telemachus gyomrába. Telemachus leomlott a porba, és kiömlő vére pirosra festette a homokot. Elhaló hangon még egyszer, utoljára, azt kiáltotta:

– Krisztus nevében, fejezzétek be!

Ott halt meg az amfiteátrum porában.

A tömeg elcsendesedett, és percek alatt kiürült az amfiteátrum. A történelem feljegyzései szerint Szent Telemachusnak köszönhetően ez volt az utolsó gladiátorviadal a Római Birodalom történetében.

4. Hallottál róla? (1.)

Reflexiós kérdés (ismét): Épülhet-e a kereszténység a mártírok áldozata által? Először a diákok egyenként magukban fogalmazzák meg válaszaikat, és írják is le egy-egy mondatban, ezek után osszák meg egymással, ha szeretnék.

Reflexiós kérdés: Megváltozott-e a válaszotok? Miért? Vajon hogyan élhették meg azok az emberek, akik látták a mártírok tanúságtételeit? Mit érezhetett egy keresztény? Mit a mártírok egyik rokona? Mit érezhetett az ítéletet végrehajtó katona? Az ott álló tömeg?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

5. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

A vértanúk serege minden nemzetből (Jel 7,9–17)

Milyen új szempontot ismerhettél meg a mártírsággal kapcsolatban az igéből?

6. A bibliai igeszakasz magyarázata a főszövegek 1. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1. bekezdése.

Hangsúlyok: A birodalmi vallásoktól különböző etikai magatartás, az eltérő tanok és a titokzatosság gyanakvást szült, amelynek következtében a keresztények a kiközösítés és a társadalmon belüli bünbakképzés áldozataivá váltak.

7. Szerinted? (1.)

Interdiszciplináris lehetőségek: Mit tanultak erről a birodalomról a tanulók a különböző tanórákon? Milyen kulturális jegyek jellemzik a birodalom társadalmát? Milyen gazdasági, szerkezeti alappillérei vannak? Hol ellenkezik ez a keresztény tanokkal? A 2. évszázadtól milyen veszélyek fenyegetik a legjobban a Római Birodalmat? Hogyan illeszkedik ezek közé a kereszténység?

8. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: mártír apa, önfeláldozás, odaszánt élet, Hexapla, az íráskritika első képviselője.

9. A főszövegek 2–4. bekezdése

A három császár különböző motivációkból üldözte a keresztényeket. Néro Róma felégetése után keresett bünbakokat, és az üldözés csak Róma városára terjedt ki. Domitianus istennek és úrnak nevezte magát, a keresztények pedig hitük szerint nem vehettek részt kultuszában (császárszobrok előtt imádkozni, áldozni...). Decius a birodalom egységét akarta helyreállítani, amelyben fontos szerepet szánt a birodalom ezeréves fennállása ünnepének, amelyben a keresztények nem vettek részt. Bosszúból üldözése szisztematikusan az egész birodalomra kiterjedt, és minden keresztényt fenyege-

tett. Diocletianus a gyengülő birodalmat a vallási kultusz egyesítésével akarta megszilárdítani, ezért üldözte a keresztényeket. A templomok lerombolását, a szent könyvek elégetését, a teljes keresztény kultusz megszüntetését követelte. Mivel ekkorra a keresztények létszáma azonban jelentős lett, az üldözés csak szórványos volt.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Mozdulj! (2.)

A kérdés jelentős gyakorlati és etikai vitákat bontott ki a korai kereszténységben. A kérdés etikai oldalán a megbocsátó Krisztus és a hittagadók hűtlensége áll szemben egymással, míg gyakorlati oldalon a hittagadók egyházi szerepvállalása a kérdés (pl. kiszolgáltathat-e szentséget egy olyan püspök, aki korábban már megtagadta hitét, de visszatért az egyházba).

11. Mozdulj! (1.)

Nézzünk még egyszer a térképre. Próbáljuk meg az óra végén aktualizálni a tanultakat. Mit jelent a tanultak alapján a diákoknak a keresztény mártírság? Milyen áldozatokat vállalunk, kellene hogy vállaljunk hitünkért vagy Krisztus nevében?

12. Szerinted? (2.)

Próbáljunk meg rövid összegző válaszokat adni a kérdésre!

Amennyiben a következő tanórán a következő fejezettel haladunk tovább a tankönyvben, érdemes az ígehelyek terjedelme miatt azoknak elolvasását házi feladatnak feladni.

Mivel a legtöbb feldolgozandó igeszakasszal ellentétben itt hosszabb szövegről van szó, érdemes az előző órán házi feladatként elolvasatni a tanulókkal, és esetleg dramatikus eszközökkel feldolgozni a következő óra elején (pl. Mutasd be egy mozdulattal az igeszakaszokból a téged leginkább megérintő részt, a többiek találják ki).

További feladatok

Hallottál róla?

A kereszténység legintenzívebben az 1–2. században terjedt a Római Birodalomban, pedig éppen ez volt a keresztényüldözések időszaka. Ebben az időszakban nyugaton Hispániában, keleten Pannóniában, északon Britanniában, délen pedig Eritreában is felbukkantak a keresztények. A kereszténység életében izgalmas módon mindig azokban az időkben tapasztalhatunk erősödést, amikor kívülről erős nyomás nehezedik rá.

Szerinted?

Minek köszönhető a kereszténység terjedésének felgyorsulása az elnyomás ideje alatt? Mi köze lehet ennek a Jézus-követéshez, az ő tanításához? Hol terjed hasonló okok miatt ma a kereszténység?

Szerinted?

Diocletianus a birodalom egyben tartása és a belső feszültségek megszüntetése végett hajtja végre az üldöztetést. Vajon mire döbben rá Diocletianus, miért nem érdemes tovább üldözni a keresztényeket?

Fogd és vidd!

A kereszténység paradoxona, hogy amikor külső nyomás nehezedik az egyházra, létszáma és elkötelezettsége akkor nő a legjobban.

17. Türelem és tanítás – Ki az a mi? 2.0

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a korai kereszténységet fenyegető külső veszélyek (keresztényüldözés, beszűremkedő tévtanítások) után a kialakuló belső teológiai, elsősorban krisztológiai feszültségeket, melyek súlyos indentitáskérdések is voltak egyben. Ismerjék meg a kort, amelyben ezekre a kérdésekre válaszok születtek, ismerjék meg, melyek voltak ezeknek a válaszoknak a születési körülményei, különösen Athanasziosz személyén keresztül.

Kulcsfogalmak

Krisztus személyére vonatkozó (krisztológiai) viták és álláspontok, Athanasziosz és Arius, Konstantin császár, Milánói ediktum (vallásszabadság), Niceai zsinat.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Csoportmunka – Mozdulj! (1.)

Alkossunk csoportokat a kérdések megbeszéléséhez. Először mindenki alakítsa ki saját álláspontját. Majd a kicsoporton belüli megosztásban próbálják meghatározni a kért fogalmakat (közös maximum, közös minimum).

2. A főszöveg 1. bekezdése

Hangsúlyok: a keresztényüldözések lezárulása, a kereszténység politikai okok miatti támogatása.

Reflexiós lehetőség: Vajon milyen politikai indokok vezethetnek egy császárt (vagy ma egy politikai vezetőt), hogy támogassa a kereszténységet? Mit gondoltok erről?

3. Szerinted? (2.)

Reflexiós lehetőségek: Az előző kérdéshez kapcsolódóan, mit gondolnak a tanulók arról, hogy a rendszerváltást (1989) követően Magyarországon a templomba járó keresztények száma közel megháromszorozódott, majd rövidesen visszaesett a rendszerváltást megelőző időszak szintjére? Mit jelent az érdekereszténység? Miben különbözik ez az előző leckékben tárgyalt mártírkriszténységtől? Milyen problémákat vet fel ez a tanulók szerint?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A főszövegek 2–3. bekezdése

Hangsúlyok: A kereszténység ekkor szembesült először azzal, hogy az ő generációjuk már olyan időbeli távolságban él az emberré lett és a földön élt Jézustól, hogy nem elég a tapasztalati kereszténység, ami talán a keresztényüldözések alatt még jelen volt. A Jézus Krisztus természetét vizsgáló gyűlésen pedig a nem Krisztus-követő császár elnököl, ahol az egyház legfontosabb teológiai tartalmait fektetik le.

5. Szerinted? (1.)

A császár a vitában többször is megváltoztatta döntését, a zsinat után például az elítélt tanokat hirdető Ariust visszahelyezteti püspöki székébe. Ezeket a döntéseket a császár hatalmi és politikai szempontokból hozta meg, nem teológiai szempontokból.

6. Mozdulj! (2.)

A tanulók mélyedjenek el a problémában, és próbáljanak meg válaszolni a kérdésre. Segítség- és ellenőrzésképpen használjuk a tankönyv hitvallások fejezetéhez tartozó mellékletét (Niceai hitvallás).

7. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Üldöztetés vállalása az igazságért.

Vajon miért vállalt ennyi szenvedést Athanasziosz egy teológiai vita egy álláspontjáért? Mi lenne, ha Jézus csak egy ember lenne, és nem lenne Isten? Mi lenne, ha nem lenne ember, csak Isten? Mit gondolnánk ezekben az esetekben a feltámadásról, a megváltásról, a csodákról, Jézus születéséről, családjáról, tanítványairól?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Hallottál róla? (1.)

Kérdezzük meg, hogy milyen példákat tudnának felhozni a tanulók Jézus isteni és emberi természetére és viszonyára (mágnes, mosogatótableta stb.)

9. A bibliai igeszakasz elolvasása

Imádkozás minden emberért (1Tim 2,1–7)

10. A főszöveg 4–6 bekezdése

Hangsúlyok:

- Arius: Jézus nem Isten, csak hasonló hozzá (*homoiusziosz*).
- Athanasziosz: Jézus Isten és ember egyszerre, emberként is egylényegű Istennel (*homoousziosz*).
- *Interdiszciplináris lehetőségek:* Melyik irodalmi mű utal a két görög kifejezés egy betű (ióta) eltérésére? (Madách: *Az ember tragédiája*)

11. Hallottál róla? (2.)

Számos tévedéshez vezetett az egyháztörténetben Konstantin császár megítélése. Bizonyos, hogy a keresztényüldözések megszakítása és a szabad vallásgyakorlat kihirdetése, a kereszténység támogatása öregbítette a hírnevét a keresztények között, de nem szabad elfelejteni, hogy a császár legalább ennyire kihasználta a megerősödött kereszténységet saját politikai és hatalmi törekvéseihez. Ezt az itt kezdődő és évezredek át sújtó kényszeredett politikai és vallási összenövést „koronázza meg” a konstantini adománylevél orbitális hazugsága.

További feladatok

Szerinted?

Vajon miért volt olyan fontos Athanasziosznak a Jézus személyéről folyó vita, hogy 17 évet képes volt ezért az ügyért száműzetésben tölteni? Hasonlítsd össze az ő magatartását Konstantinéval! Milyen személyiségjegyeket tudsz felsorolni egyik vagy másik oldalon?

Fogd és vidd!

A második évszázadban már kevés személyes emlék maradt meg Jézus emberi jelenlétéről, ezért szükséges volt a róla szóló teológiai tanítás rögzítésére. Ebben a folyamatban a római császárok politikai lehetőséget láttak.

18. Államvallás és kísértés – ki uralkodik?

Az óra célja

A tanuló ismerje meg a konstantini idők utáni kereszténységet, az egyház hatalmi megerősödésének okait és jelenségeit, előnyeit és hátrányait, a kor kereszténységének egyházi életét Ambrosius személyn keresztül.

Kulcsfogalmak

Világi és egyházi hatalom összefonódása, a kereszténység mint államvallás (380), liturgikus élet, himnuszok, responzorikus éneklés, antifonális éneklés, gyülekezeti ének

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Alkothatunk két csoportot, vagy dolgozhatunk párokban. Az egyik fél képviselje az állami vezetést, a másik az egyházit. A témaötleteket később akár a disputa módszerével fel is dolgozhatjuk.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek 1–2. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszövegek 1–2. bekezdése.

Hangsúlyok: Theodosius despotikus és türelmetlen magatartása a másként gondolkodókkal szemben, Ambrosius határozott fellépése ez ellen a magatartás ellen.

3. Mottó

A fenti idézet alapjaiban különbözik az egyház és az állam viszonyáról az elmúlt órán tanultaktól. Ki itt az „úr”?

4. Szerinted? (2.)

A császári hatalom és a birodalom gyengülésével az egyház hatalmi pozícióba kerülhetett, többek között a nagy tekintélyű és megingathatatlan Ambrosiusnak köszönhetően. Ebben a korban már egy püspök „megengedheti magának”, hogy kritizálja a császárt. Amíg az előző órán azt tanultuk, hogy

hogyan mosódik össze a világi és az egyházi hatalom, addig a theodosiusi kor jellegzetességeként először jelenik meg a világ és az egyház hatalmi szembenállása.

5. Életrajz

Hangsúlyok: Keresztény, istenfélő ügyvéd, tekintélyes személyiség a gyülekezetben, Milánó püspöke.

6. Szerinted? (3.)

A keresztségben Isten a gyermekévé fogad. Ez nem azt jelenti, hogy nem élünk onnan meg több bünt, hanem azt, hogy az emberi lét alapvető hiányosságait és töredékességét betölti ajándékaival az Atya, ha mi kérjük tőle. Így leszünk a gyermekei. Ma inkább a gyermekkeresztséget gyakoroljuk, amely a keresztségre, mint életváltoztató lehetőségre tekint, míg a felnőttkeresztségben, ahogy Ambrosiusénál is, a közösséghez való elkötelezettség kap hangsúlyt.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Szerinted (1.)

Az összehasonlítást végezhetjük a következő szempontok szerint: hatalom, vagyon, erkölcs, kultusz, létszám.

8. A bibliai igehely elolvasása/feldolgozása

Minden hatalom Istentől van (Róm 13,1–7)

Ebben az olvasatban mit jelent a hatalom? Létezik világi hatalom? Kitől kapják a hatalmukat az emberek?

9. Hallottál róla? (1.) – Mozdulj (2.) – Kép 1. (kotta)

Ambrosius nevéhez köthetőek az ún. ambroszián liturgikus énekek, amelyeket Milánó és Lugano vidékén ma is használnak. Ambrosius szerette volna, ha az éneklés a mise részeként nemcsak vonzóbbá teszi, hanem ki is egészíti azt. Liturgiájában figyelembe vette a kor igényeit az énekes tételekben is. Állítólag akkor énekelte ezeket, amikor az ariánusok megostromolták a milánói bazilikát, a misén részt vevő embereket. Ha lehet, énekeljük el együtt az éneket! Az alábbi linken egy olyan feldolgozást hallhatunk, amelyben egy kompozícióban különböző korok zenei feldolgozásai (gregorián himnusz, korál, jazz) jelennek meg ugyanabból a [himnusból](#).

Keressenek a tanulók olyan egyházi énekfeldolgozásokat is, amelyek az ő ízlésüknek megfelelnek. Beszélgessenek arról, hogy milyen előnye és milyen hátránya lehet, ha a szertartások bizonyos elemeit a kor ízlése szerint alakítjuk ki?

10. Szerinted? (4.)

A méhkas Ambrosius nevének jelentését tükrözi. A görög „ambrózia” szó a görög mézet jelöli, amely a görög istenek újszülötteinek kizárólagos tápláléka, amely örök ifjúságot, halhatatlanságot és sebezhetetlenséget kölcsönzött fogyasztójának.

Fogd és vidd!

Az egyházi hatalom megszilárdulásával lehetőség nyílt akár az uralkodó kritizálására is.

Összefoglalás

**Az összefoglalást végezzük csoportban.
Válj Te is apologétává!**

1. Első lépésben párosítsd az alábbi fogalmakat, személyeket!

apologéták	A keresztény tanok védelmezői.
gnoszticizmus	Az üdvösség titkos tanítások révén érhető el a szellemnek a testi létből való megszabadítása által.
doketizmus	Jézus emberi teste csupán látszat volt.
montanizmus	A szigorú fegyelemre és a Lélek egyéni megszólítására fekteti a hangsúlyt, az intézményes egyházat pedig elutasítja.
arianizmus	Jézus istenségét veti el, szerinte Jézus csak ember volt.
manicheizmus	A jó és a rossz dualista szembenállása jellemzi ezt a perzsa gyökerű filozófiát.
markionizmus	Elutasítja az Ószövetséget annak istenképe miatt.

2. Második lépésben készíts képzeletbeli interjút

- egy római polgárral Néro császár korából
- egy keresztény emberrel a Decius-féle keresztényüldözések idejéből
- egy keresztény emberrel Kr. u. 313-ból
- a niceai zsinaton részt vevő egyik püspökkel
- egy római polgárral 381-ből

Az interjúk során figyeljünk arra, hogy hangsúlyosan jelenjenek meg az egyháztörténet aktuális eseményei (313 – Milánói ediktum, szabad vallásgyakorlat; 381 – Nicea-konstantinápolyi zsinat, a Niceai hitvallás megerősítése és rögzítése).

3. Harmadik lépésben mutasd be néhány ókori kollégádat, s fogalmazd meg az alábbi személyek öt legfontosabb ismervét!

- Tertullianus: Karthágó püspöke, első latinul író püspök, új fogalmak, Trinitas, Markion ellenfele
- Órigenész: Hexapla, mártír, szövegkritika, bibliafordítások, püspököket tanít
- Athanasziosz: Arius ellenfele, homoousziosz, Alexandria püspöke, száműzetés, újszövetségi kánon
- Ambrosius: himnuszok, jogász, Milánó püspöke, szembeszáll a császárral, Augustinusra nagy hatással van

4. Végül fogalmazd meg, hogy mivel vagy kivel szemben, miért és hogyan kellene ma magát a kereszténységnek megvédenie!

Ezek lehetnek etikai, globáletikai vagy teológiai kihívások is!

19. Hitvallások: hit-vallás?

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a hitvallás fogalmát, s a legfontosabb hitvallások szövegrészleteivel kapcsolatban fogalmazzák meg kérdéseiket.

Kulcsfogalmak

Hitvallás, dogma

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat során beszélgetünk a Jézusba vetett hit („Jézus a Megváltó”, „Jézus Krisztus”) kifejezéséhez fűződő személyes élményeinkről. Hagyjuk, hogy megfogalmazódjanak az egyéni tapasztalatok, az ide kapcsolódó félelmek, preconcepciók, esetleg távolságtartó és különös érzések. Ne legyenek elvárásaink a formálódó válaszokra nézve.

Beszélgethetünk arról is, hogy tavaly a Tízparancsolat magyarázatánál volt szó arról, hogy Isten nevét különböző formákban gyakran használják az emberek egy csodálkozó vagy felkiáltó mondatban.

– Vajon a „Jézusom!”, „Jeszus!” vagy „Jézus Mária!” felkiáltásoknak van-e közük a hitvalláshoz? Miért?

– Mitől függ, hogy a „Jézusom” szó hitvallás, egyszerű felkiáltás vagy a második parancsolat megszegése?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: hit, hittétel, hitvallás.

3. Hallottál róla? (1.), Szerinted? (1.)

Kérdezzük meg a diákokat milyen titkos – azaz csak a csoporton belüli tagok számára ismert – jeleket ismernek. Milyen jelek lettek közismertté, míg régebben titkosak voltak. Mi miatt kell egy identitást eltitkolni? A keresztény identitásnak ma milyen külső jelei léteznek?

4. A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: hitvallás mint közösségi munka, közösségi élmény.

5. Mozdulj! (2.)

Erre a feladatra bőven hagyjunk időt!

A feladat kidolgozásához használjuk az 56–57. oldalon található hitvallási szövegeket vagy szövegrészleteket.

Ha csoportokban vagy párokban dolgoznak a diákok, akkor is érdemes a csoportoknak vagy pároknak egyszerre ugyanazt a szöveget megvizsgálni, majd összehasonlítani egymás választásait.

Érdemes lehet a legismertebb hitvallással, az Apostoli hitvallással kezdeni a vizsgálódást, majd keletkezési időrend szerint haladni tovább. Az Ágostai hitvallást hagyhatjuk a 21. leckére, s majd azon az órán végezzük el vele ugyanezt a feladatot. Az Apostoli hitvallás esetében a feladat célja az is, hogy a diákok átgondolják a hitvallás minden egyes szavát, hogy akik gyakran hallják és mondják a hitvallás szövegét, ne essenek a monoton ismétlés hibájába; akik pedig nem ismerik, azok most lassan végiggondolva a szavakat, megfogalmazhassák kérdéseiket. A többi, kevésbé ismert hitvallást is vizsgáljuk meg ugyanígy.

A feladat elsődlegesen a kérdések megfogalmazását célozza meg. Természetesen a válaszokról is beszélgethetünk, de ezeket hagyhatjuk nyitott mondatokként, mint amelyekre a következő leckékben is keressük majd a válaszokat.

A feladatot úgy is megvalósíthatjuk, hogy a hitvallás egyes mondatrészeit felírjuk egy-egy papírra, s adunk a diákoknak egy kis időt, amíg mindenki felírhatja a papírokra az adott szövegrészhez tartozó kérdését.

Az újrafogalmazás kérdésénél hívjuk fel arra a figyelmet, hogy nem kell minden korban új hitvallást megfogalmazni, mert hitvallásaink tartalmának megismerésével is választ kaphatunk számos mai kérdésünkre.

6. Szerinted? (2.)

A hitvallásoknak számos korlátjuk van: meghatározza a történelem, befolyásolja a kultúra, hangsúlyát megadja az a felmerülő kérdés, amely újabb hitvallás megfogalmazását teszi szükségessé, korlátozza a használt nyelv végessége, valamint az egyetemesség teljesítésének lehetetlensége (csak egy-egy felekezet vagy néhány ország egyháza által elfogadott hitvallások születnek az újabb korokban).

A feladat célja, hogy a diákok elgondolkodjanak azon, melyik tényező hogyan és milyen mértékben tudja befolyásolni a hitvallásunkat.

Tavalyi tanulmányainkból (10. osztály, 1–3. lecke) idézzük fel azt az ismeretünket is, hogy a teremtéstörténet milyen világképben, milyen kérdésre megfogalmazott hitvallás!

7. A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése, Mit jelent?

Hangsúlyok: Jézus a Krisztus, dogma.

8. Hallottál róla? (2.)

Ókori titkos hitvallásformák

A feladat kapcsán beszélhetünk az alábbi kérdésekről is:

- Vajon az ókori keresztényüldözések idején mit jelentett a kereszténység, illetve az egyes keresztény ember számára egy ilyen titkos hitvallási forma?
- Meg mertük volna-e vallani hitünket akár ilyen titkos módon is?

9. Szerinted? (3.)

A diákok önállóan formálhassanak véleményt, s próbáljuk összegyűjteni a két álláspont mellett szóló érveket.

Ma mi a különbség a hasonló rövidítések és az ókori titkos jelekkel megtett hitvallások között?

10. A főszöveg utolsó bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: Szentháromság.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Mozdulj! (3.)

Zsolt 31,15–18: Bizalomból következik a hitvallás.

Mt 10,32: Jézus is tesz majd vallást az emberekről az Atya előtt.

Mt 16,13–20: Isten vezethet el annak felismerésére, hogy Jézus a Krisztus.

Jn 20,31: Az evangéliumok is hitvallások.

Róm 10,10: A hitvallás beszédben áll.

1Kor 12,3: A Szentlélek vezethet el a hitvallásra.

Fil 2,5–11: A hitvallás minden nyelven ugyanolyan.

Fogd és vidd!

Jézus a Krisztus.

20. „Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében”

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a hitágazat fogalmát és az egyes hitágazatok fő témáját.

Kulcsfogalmak

Hitvallás, hitágazat, Atya, Fiú, Szentlélek

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó (vagy a lecke utolsó „Mozdulj!” feladata, lásd a következő oldalon)

Chardin idézete alapján milyen kapcsolatban van egymással a hit megvallása és a megértés?

Vajon a hitvallások egyes gondolatai (56–57. o.) mennyire érthetők meg tökéletesen?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: hitágazat, a három hitágazat fő témaköre.

3. Szerinted? (1.)

A kereszténység kétezres éves történelme során számos olyan kérdés felmerült, amelynek tisztázása szükséges volt, és több olyan tévtanítás bukkan fel, amelynek kapcsán az elhatárolódás fontosabb, mint csak az egyetemességre való törekvés. A legtöbb kérdés és tévtanítás Jézus Krisztus személyével és megváltói munkájával kapcsolatban merült fel, ezért a második hitágazat lett a legbővebb.

4. A főszöveg 2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: első hitágazat, Atya, Teremtő.

5. Szerinted? (2.)

A keresztény teológia a teremtéstörténetben is a Szentháromság valóságát keresi. A vizek felett lebegő Lélek esetében a Szentlelket véli felfedezni, míg az asszony és a kígyó konfliktusában egyfajta protoevangéliumot lát. A tisztességes teológiai hozzáállásnak az eredeti szándék és a későbbi egyházi használat között különbséget kell tennie. A kérdések is erre a különbségtételre mutatnak rá.

6. A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: második hitágazat, „szűztől születés”.

7. Szerinted? (3.)

A beszélgetés során említjük meg, hogy a hitvallás lényege nem a történelmileg bizonyított tényekről való számot adás.

A kérdések során elevenítsük fel a tavalyi év során tanult bibliaértelmezési módszereket (10. osztály, 19–21. leckék). Utaljunk arra, hogy a hitvallások esetében is fontos, hogy megtaláljuk bennük azt, ami megszólít bennünket, a kritikai szemlélet pedig segíthet az értelmezésben.

8. A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: harmadik hitágazat, Szentlélek.

9. Szerinted? (4.)

A Niceai-konstantinápolyi hitvallás sokkal bővebben beszél a Szentlélek attribútumairól, az Apostoli hitvallásban ezekről nincs szó. Keressük meg ezeket a részleteket, és beszéljük meg, melyik milyen fontos 4. századi kérdés miatt volt fontos a korabeli ember számára!

A Niceai-konstantinápolyi hitvallás 325-ös első formájában a harmadik hitágazat még csak így hangzott: „és [hiszek] a Szentlélekben.” Beszéljünk arról, milyen kapcsolatban lehet a harmadik hitágazat kibővülése azzal az egyháztörténeti háttérrel, ami 325 és 381 között történt (lásd 17. és 18. leckék)!

10. A főszöveg 6. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: harmadik hitágazat, Szentlélek.

11. Szerinted? (5.)

Jézus mennybemenetele és az első pünkösd után a tanítványok a Szentlélek jelenlétében élik mindennapjaikat, s az Apostolok cselekedeteinek könyve erről tesz hitvallást. Erről tanúskodnak az apostolok gyógyításai, tanításai, prédikációi, missziói munkái.

Kereshetünk az Apostolok cselekedeteiben olyan részeket, ahol a Szentlélek meg van említve, s megfigyelhetjük ezekben a Szentlélek szerepét. Pl. ApCsel 1,1–14; 6,1–7; 11,19–26; 13,4–12; 19,1–7; 20,17–38.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

12. Mozdulj!

A feladat jó lehetőség arra, hogy megbeszéljük, kinek mit jelentenek ezek a kifejezések, ki mit ért rajtuk, s milyen szerepük lehet a hitvallásban. A feladat során megállapíthatjuk, milyen nehéz kifejezésekről, nem hétköznapi szavakról van szó, melyeket nem egyszerű megértenünk.

Könnyített változatban a tanulók előtt nyitva lehet a könyv a hitvallások szövegeinél.

Például:

- mutogatás: mindenható, egyszülött fiú, harmadnapon, keresztény, láthatatlan, valóságos Isten, üdvösség, emberré lett, eljön dicsőségben, próféták által szólt, egyszeri keresztség, eljövendő világ, fenség, nem teremtett, végtelen, igazság, szentség, ige;
- rajzolás: hiszek, mi Urunk, szenvedett, eljön ítélni, szentek közössége, örök élet, látható, világosság a világosságból, testet ölt, keresztény, apostoli egyház, személy, örökkévaló, úr, üdvözülni, evangélium, gyülekezet, Lélek, hitvallás;
- körülírás (a szavak használata nélkül): fogantatott Szentlélektől, Poncius Pilátus, feltámadt a halottak közül, élők és holtak, bűnök bocsánata, minden idő előtt, teremtett, egylényegű, harmadnapon, az Írások szerint, megelevenít, háromság és egység, elégtétel, tévtanítás, hittétel.

Fogd és vidd!

A hitvallások sokszor összefoglalják és értelmezik a Biblia szavait.

21. Egyetemes és evangélikus hitvallások

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel az életkérdés és a hitvallás közötti kapcsolatot, és lássák meg az egyetemes és a felekezeti hitvallások helyét és szerepét.

Kulcsfogalmak

Egyetemes hitvallás, egyházszakadás, evangélikus hitvallás, káté

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat utolsó kérdésével kezdjük: mindenki fogalmazzon meg három, számára fontos hitkérdést! Ezeket írják is le a könyvükbe, füzetbe vagy egy papírra, majd olvassák is fel egymásnak, s akár a táblára is felkerülhetnek a kérdések.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Mozdulj! (1.)

A feladatra és megbeszélésére szánjunk bőven időt!

A táblázat kitöltése során hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a hitvallás lényege, hogy az adott korban a hívő emberek legfontosabb kérdéseire választ adjon, s ezzel a téves válaszoktól (tévtanításoktól) elhatárolja magát. Általában ezek a kérdések ma is éppoly fontosak számunkra, mint a régi korok embere számára voltak, csak nem mindig látjuk meg ezt a kapcsolódási pontot, s elfeledkezünk arról, hogy a hitvallások az ember életkérdéseire megfogalmazott válaszokat tartalmazzák.

Hogyan fejezzem ki Istennel való kapcsolatomat?	<i>Hiszek</i>
Van-e a világnak olyan része, amely nem tartozik Istenhez?	<i>[hiszek] mennynek és földnek teremtőjében</i>
Jézus is Isten? Jézus a Megváltó, akit a próféták ígértek?	<i>És Jézus Krisztusban</i>
Milyen kapcsolat van Jézus és Isten között?	<i>az Ő egyszülött Fiában</i>
Milyen kapcsolat van Jézus és a Szentlélek között?	<i>fogantatott Szentlélektől</i>
Milyen kapcsolat van Jézus és köztem?	<i>[hiszek] a mi Urunkban</i>
Az emberiség történelmében jelent meg Jézus?	<i>szenvedett Poncius Pilátus alatt</i>
Valódi földi élete és teste volt Jézusnak?	<i>meghalt és eltemették</i>
Van-e olyan hely a világban, amit ne ismerne Jézus?	<i>alászállt a poklokra</i>
Hol van most Jézus?	<i>fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atya Isten jobbján</i>
Miért kellett Jézusnak kereszthalált halnia?	<i>[hiszem] a bűnök bocsánatát</i>
Mi lesz a halál után?	<i>[hiszem] a test feltámadását és az örök életet</i>

3. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése, Hallottál róla?

Hangsúlyok: egyetemes/ökumenikus hitvallás, egyetemes zsinat.

4. A főszöveg 2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: filioque-vita.

5. Szerinted? (1.)

A feladat célja, hogy a tanulók saját véleményüket fogalmazzák meg. Fontos, hogy egyháztörténeti és tanításbeli kérdéseket saját szavaikkal tudjanak értékelni és megvitatni.

6. A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: evangélikus hitvallások.

7. Szerinted? (2.)

Ha a 19. lecke során még nem vizsgáltuk meg az Ágostai hitvallást, akkor most tegyük meg.

Az Ágostai hitvallás részletében húzzátok alá azokat a kifejezéseket, amelyek nehezen érthetőek számotokra! Arányaiban több vagy kevesebb nehezen érthető kifejezést találtatok, mint az egyetemes hitvallásoknál? Fogalmazzátok meg, hogy mit s miért nem értettetek benne! Próbáljátok meg átfogalmazni vagy körülírni ezeket a szavakat mai kifejezésekkel!

A hitvallások korlátai között a felekezetiakat talán erősebben határozza meg a történelem, a kulturális közeg és a felmerülő vitás kérdés, hiszen a felekezeti hitvallások sokszor egy szűkebb kör kérdésére fogalmazzák meg a választ.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Mozdulj!

Bár sokszor nehezen fogalmazzuk a diákok saját hitvallást, mégis nagyon fontos valláspedagógiai cél, hogy ezt – bármilyen röviden is – megpróbálják megtenni, vagy legalább elgondolkozzanak azon, hogy miért megy ez nehezen.

9. További kérdések, feladatok

El tudod képzelni, hogy ma összeüljön egy egyetemes zsinat, s létrehozzon egy ökumenikus hitvallást? Ha nem, miért? Ha igen, mi kellene ehhez? Tudna újat mondani? Mit?

9. osztályban már tanultunk arról, hogy a magyarországi református és evangélikus egyházak közt a nagygeresdi egyezmény (1833) óta van úrvacsorai közösség, nemzetközi szinten pedig az 1973-ban megkötött Leuenbergi konkordia óta. Ennek fényében rendeztetek vitafórumot az alábbi kérdésekről: Miért lehet jó megtartani a felekezeti hitvallásokat? Miért fontos minden korban értelmeznünk azokat a magunk számára? Szükséges-e, hogy ma is szülessenek felekezeti hitvallások?

Fogd és vidd!

A hitvallások összekötnék minden idők keresztény közösségeivel.

Összefoglalás

1.

- Keresztény értelemben akkor nevezünk valakit hívőnek, ha ismeri egyháza, illetve felekezete hittételeit. HELYESEN: Keresztény értelemben akkor nevezünk valakit hívőnek, ha ismeri, *elfogadja és tudatosan használja* egyháza, illetve felekezete hittételeit.
- A hitvallások szövegét az egyház népe általában nagyon hamar megalkotta. HELYESEN: A hitvallások szövegét az egyház népe általában *hosszú vitákban dolgozta ki az eltérő, olykor eretnek felfogásokkal szemben.*
- Ma már egyáltalán nem ismert az a történelmi háttér, amelyben egy-egy dogmatikai vita megfogalmazódott. VALÓJÁBAN: Alapos elemzéssel minden hitvallás mögött megtalálhatók azok a felfogások, amelyek a vita tárgyát képezték a történelmi háttérben.
- A korai viták az Atya személyéről, isteni és emberi természetéről szóltak. HELYESEN: A korai viták *Jézus személyéről, isteni és emberi természetéről* szóltak.
- A legegyszerűbb és legrégebbi keresztény hitvallás az Apostoli hitvallás. VALÓJÁBAN: *A legegyszerűbb és legősibb keresztény hitvallás így hangzik: Jézus Krisztus.*
- A Nicea-konstantinápolyi hitvallást a keleti és nyugati katolikus egyházak is elfogadják, csak a protestáns egyházak nem. VALÓJÁBAN: *A Nicea-konstantinápolyi hitvallást nevezik ökumenikus hitvallásnak is, mert ezt az ortodox egyházak is használják.*
- Egyetemes zsinatoknak nevezzük azokat, amelyeken sok pap vett részt. VALÓJÁBAN: *Egyetemes zsinatoknak nevezzük azokat, amelyeken még az egész keresztény egyház részt vett.*
- A Nicea-konstantinápolyi és az Apostoli hitvallás közötti legfontosabb különbség a nyugati egyházak ún. filioque betoldása, amelynek jelentése: „és a Fiú is”. HELYESEN: *A Nicea-konstantinápolyi hitvallás keleti és nyugati szövegváltozata között a legnagyobb különbség a nyugati egyházak ún. filioque betoldása, amelynek jelentése: „és a Fiútól is”.*
- Ez a különbség is jelentős mértékben elősegítette – az akkori pátriárka szerint egyenesen ez

okozta – a keleti és nyugati egyházak eltávolodását, majd az 1154-ben bekövetkezett nagy egyházszakadást. HELYESEN: nem 1154-ben, hanem *1054-ben*.

- A Niceai-konstantinápolyi és az Apostoli hitvallás két tartalmi részre tagolódik, melyeket hitágazatoknak nevezünk. HELYESEN: nem két, hanem *három tartalmi részre tagolódnak*.

2.

Első szava eredeti nyelven „hiszünk” volt. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás, Apostoli hitvallás

Az evangélikus egyház által elfogadott hitvallás. – mindegyik

Három hitágazatra tagolható. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás, Athanaszioszi hitvallás, Apostoli hitvallás

Kérdés-felelet formában fogalmazódott meg. – Kis káté

Ökumenikus hitvallásnak is nevezzük. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás

Egyetemes hitvallás. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás, Athanaszioszi hitvallás, Apostoli hitvallás

Jézusra mint valóságos Istenre utal. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás

Luther Márton írta. – Kis káté

Magán hordozza a filioque-vita nyomát. – Nicea-konstantinápolyi hitvallás

3.

Két példa mai hitvallásra:

Nem vagyunk egyedül, Isten világában élünk.

Hiszünk Istenben,
Aki teremtett és most is teremt,
Aki Jézusban, a testté lett Igében közénk jött,
hogy megbékítsen és megújítson,
Aki bennünk és másokban is tevékeny
a Szentlélek által.

Bízunk Istenben.

Egyházként hívott el minket, hogy
Isten jelenlétét mutassuk meg,
hogy szeressük és szolgáljuk egymást,
hogy keressük az igazságot, és álljunk ellen a gonosznak,
hogy hirdessük a megfeszített és feltámadott Jézust,
bíráinkat és reménységünket.

Életben, halálban, és a halál utáni életben
Isten velünk van.

Nem vagyunk egyedül. Hála legyen Istennek.

United Church of Canada

Hiszünk Istenben, aki mindent megteremtett, aki átölel mindent, aki megünnepel mindent, és aki jelen van a teremtés szövetének minden részében.

Hiszünk Istenben, aki minden élet forrása, és aki folyóvízzel kereszteli meg ezt a bolygót.

Hiszünk Jézus Krisztusban, a szenvedőben, a szegényben, az alultápláltban, a menekültben, aki szeret bennünket, és törődik ezzel a világgal, és aki velünk együtt szenved.

Hiszünk Jézus Krisztusban, az élet csirájában, aki megújította ezt a világot, és mindent kibékített egymással.

Hiszünk a Szentlélekben, Isten lélegzetében, aki Istennel és velünk együtt mozgásban van a mai napig.

Hiszünk az Istennél való örök életben.

Hiszünk abban és reméljük azt, hogy Isten, a mi fényes világosságunk véget vet minden halálnak és romboló erőnek.

Ámen.

Keld B. Hansen

22. A „Vallomásoktól” az „Isten városáig”

Az óra célja

A tanulók érezzék át, hogy mit jelent egy életúton biztos célokat, biztos pontokat elveszíteni, és Ágoston példáján keresztül fedezzék fel, mi az, ami segíthet ilyenkor nekünk. Ismerjék meg két-három évszázad egyházi életét, belső feszültségeit.

Kulcsfogalmak

Bizalmatlanság, zúgolódás, aranyborjú

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

Kérjük meg a tanulókat, hogy idézzenek fel olyan fontos eseményeket, amelyeket fontosnak tartottak leírni naplójukba. Olyan példákat is hozhatnak, amelyeket nem írtak le, de ha lett volna lehetőségük rá, mindenképpen leírtak volna.

A naplózás egyik legjobb élménye, hogy legfontosabb emlékeink, élményeink közelebb maradnak hozzánk (ugyanazt a funkciót töltik be a kódexek, a fényképalbumok vagy a közösségi média fénykép- és tartalommegosztó szolgáltatásai).

2. A főszövegek 1. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

Amennyiben lehetőségünk van rá, térképen nézzük meg a helyszínt, hol játszódik a történet. Nézzük meg a térképet, keressük ki Ágoston életének helyszíneit!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Csoportmunka: Életrajzi szemelvény 1

Alkossunk kettes, hármast csoportokat. Adjunk ki részleteket a *Vallomásokból*. A tanulók beszéljék meg, milyen ember képe rajzolódik ki a szövegből. A megbeszélés után olvassák el az életrajz első felét! – A tanulók vajon leírnák-e azt naplójukban ilyen részletességgel, hogy milyen hibákat követtek el ifjúkorukban? Vajon miért olyan fontos ez a bűnbánat Ágostonnak?

4. Szerinted? (2.)

Az okot nem tudhatjuk pontosan. Nem valószínű, hogy szégyellte volna az asszonyt. Amúgy is teljes őszinteséggel írt a *Vallomásokban*, ahol minden bűnét nagyfokú részletességgel taglalja. Talán a személyét akarta így megóvni az esetleges támadásoktól, ami azt jelentheti, hogy erős érzelmi szálak fűzték hozzá később is.

5. Csoportmunka: Életrajzi szemelvény 2 – Mozdulj! (1.)

A tanulók az előző csoportokban tanulmányozzák az életrajzot. A csoport az olvasás után keressen választ az alábbi kérdésekre: Mit is tanított Pelagius, mit Donatus? Az előző (Életrajz 1) szöveg alapján miért veszi fel a harcot az ő tanításukkal szemben Ágoston? Gyűjtsenek bibliai érveket Pelagius és Donatus tanításával szemben az Újszövetségből!

6. Szerinted? (3.)

Jelen van, hiszen Luther Márton **ágostonos** szerzetesként éppen Ágostonra hivatkozva utasítja el a római egyház magatartás alapú kegyelemtanát (nem attól leszünk igaz emberek, hogy mit teszünk, például hány Miatyánkot mondunk el). Szerinte Isten mindenkinek megelőlegezi az üdvösséget, és ingyen adja azoknak, akik bíznak benne, és akik már eljutottak a bizalomnak, a hitnek erre a fokára, azok megkapták a kegyelmet (lásd később).

Sokkal árnyaltabb képet kapunk Ágostonról, ha megnézzük, hogy közvetetten hogyan bánt el teológiai ellenfeleivel, eléggé elítélhető módon. Jól modellezi ez éppen azt a tant, amelyet maga Ágoston dolgoz ki az *Isten városáról című* munkájában: az egyház egyszerre igaz és bűnös (*simur justus et peccator*), és itt a földön ebben a kettős állapotban (*ecclesia permixta*) él minden Istenhez tartozó férfi és nő.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Csoportmunka: a főszöveg 2. bekezdése – Szerinted? (4.)

A tanulók olvassák el a szöveget, és vitassák meg a „szerinted?” feladatban szereplő szempontok alapján.

8. A bibliai igeszakasz felolvasása/feldolgozása

Reflexiós lehetőségek: Hogyan kapcsolódik az igehely Ágoston életeseményeihez?

9. A főszövegek 4. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Hogyan jelenik meg a keresztény tanítás és erkölcs a mai demokráciákban? Milyen értékeket tudunk felsorolni, amelyek egyeznek ma a „két városban”?

Fogd és vidd!

Augustinus teológiai munkássága és gondolatai később a reformációt termékenyítik meg.

23. Ora et labora!

Az óra célja

A tanulók lássák meg, melyek az elvonuló élet jellegzetességei. Próbáljanak minél jobban behelyezkedni a középkori szerzetesrendek, kolostorok világába. Ismerjék meg azok jellegzetességeit, teológiai hátterüket, a szerzetesek, remetek életmódját, szokásait és szabályait a bencés rend és (szent) Benedek személyén keresztül.

Kulcsfogalmak

Ora et labora, elvilágiasodás, elvonuló élet, remeteség, sivatagi atyák, esszénusok, szerzetes közösségek, monostor, kolostor, regula, bencés rend.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (2.) + kép

Igyekezzünk a tanóra elején olyan hangulatot teremteni, amely segít behelyezkedni a középkori szerzetesrendi élet mindennapjaiba. Ha lehetőségünk van rá, hozzunk be szerzetesi ruhát, gyertyákat, régi Bibliát, hallgassunk gregorián énekeket. Idézzék fel a tanulók eddigi ismereteiket, tudásukat, élményeiket (pl. pannonhalmi kirándulás) a szerzetességgel kapcsolatban.

Reflexiók lehetőségei: A tanulók hol élik meg a világból való kivonulást (futni mennek, bezárkóznak a szobájukba, bicikliznek, extrém túrákat tesznek).

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

„Nagyon korán, amikor még sötét volt, felkelt, és félrevonult egy lakatlan helyre, és ott imádkozott.” (Mk 1,35)

Hangsúlyok: Maga Jézus is az evangéliumok tanúsága szerint kereste az egyedüllét, a világból való kivonulás lehetőségét, imádkozott, ilyenkor ő is az önmagához és a Mennyei Atyához való közelséget kereste.

3. A főszövegek 1–3. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszövegek 1–3. bekezdése.

Hangsúlyok: válasz az elvilágiasodásra Jézus előtt: esszénusok, Jézus is elvonul imádkozni, Remete Antal, Pakhomiosz, a szerzetesek.

[Illusztráció 1.](#)

[Illusztráció 2.](#)

4. Szerinted? (2.)

A világtól való elfordulás mint életmód lehet természetlen is – egyfajta menekülés. A korai középkorban sokan választották ezt az életformát, hogy a barbár támadásoktól megmenekülve biztos egzisztenciát teremtsenek maguknak, így csatlakoztak egy-egy szerzetesi közösséghez. Éppen a szerzetesi, elvonuló élet tisztaságáért lépett fel Nursiai Benedek.

5. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Nursia – Subiaco – Monte Cassino. Ora et labora, az imaórák megnevezései.

6. Mit jelent? (1.) – Mottó

A fogalmat vegyük fel a fogalomkártyáink közé. A mottón kívül is olvassunk együtt részleteket a regulából!

7. Szerinted? (1.)

A középkori vallásgyakorlatnak elfogadott része volt a Krisztus szenvedésében való osztozás. A saját test és lélek megalázásának és megtörésének különböző változatait az alázat erényének tartották, amely megnyitja az utat az ember számára a szenvedő Isten felé. Számos válfaja volt, az önostorozástól kezdve a szöges öv hordásán át a táplálék és folyadék tartós megvonásáig. Ezt a kétségtelenül destruktív és az érzékekre ható beavatkozást cserélte le Benedek a „csendes önmegtartóztatás”, a munka, az imádság és a szellemi tevékenység konstruktív és objektív módon is értékes tevékenységére.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. A főszöveg 4–5. bekezdésének feldolgozása

Hangsúlyok: Ágostonos közösségek mint papi közösségek, a bencés rend mint az európai kultúra középkori hordozója, melegágya, inkubátora.

Reflexiós kérdések: Miért pont a szerzetesrendekben folyik a szellemi munka ebben a korban (történelmi tanulmányok alapján)? Milyen szellemi tevékenység folyik ezeken a falakon belül (könyvek gyűjtése, írása, másolása, jogi, törvényi képviselő, hiteles okiratok kiállítása, mezőgazdasági munka tökéletesítése, tanítás)?

9. Mozdulj! (1.)

A tanulók igyekezzenek a mondatokat úgy befejezni, hogy az a saját életükre vonatkozzon. Ha nincs időnk rá, a feladatot feladhatjuk házi feladatnak is.

Fogd és vidd!

A középkorban alakuló szerzetesrendek a kultúra a jog és a tudomány megőrzésének fellegváraivá váltak.

24. Európa missziója

Az óra célja

A tanuló ismerje meg a misszió fogalmát, a középkori egyház különböző missziói stratégiáit. Ismerje meg, hogy Európa különböző nemzetei hogyan találtak a kereszténységgel, és később milyen hatással volt ez a találkozás a kultúrájukra. Ismerjék meg Bonifác bencés szerzetes életének főbb eseményeit, különös tekintettel a misszióra.

Kulcsfogalmak

Misszió, Patrik – Írország, Bonifác – Germánia, Cirill és Metód – a szlávok misszionálása.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Ha a tanulók nehezen tudnak belehelyezkedni ebbe a szituációba, akkor meg is változtathatjuk a feladatot: Hogyan kezdenének bele egy számukra fontos ügy (bánya, kórház építése) végrehajtásába az adott közegben. Amennyiben ezt a megoldást választjuk, térjünk ki rá, hogy mennyiben más, ha az emberek vallási meggyőződésén akarunk változtatni. El is játszhatjuk a szituációt, amennyiben van erre a csoportban önként vállalkozó.

2. Mit jelent? (1.)

A fogalom elsajátítása előtt használhatunk asszociációs feladatot, gondolatfelhőt, vagy csak beszélgetünk el a tanulókkal arról, mit jelent számukra a misszió kifejezés. Milyen érzéseket idéz fel bennük, mit hallottak erről a fogalomról!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Csoportmunka: a főszövegek 1–4. bekezdésének feldolgozása – Hallottál róla (1.)

A csoportot bontsuk három kiscsoportra, és használjunk kooperatív módszert! A kiscsoportok beszéljék meg az írek, a germánok és a szlávok misszióját. Keressenek minél több adatot a rendelkezésükre álló eszközökkel és tudással. Ezt követően a csoportok fele menjen át egy másik csoportba! Ott

beszéljék meg, ők miről tanultak, osszák meg egymással a megszerzett információt! Következzen még egyszer ugyanez a harmadik variációban, majd álljanak össze a csoportok újra. Rövid kérdésekkel, röpdolgozattal teszteljük le a csoportok tudását, majd értékeljük a csoportok munkáját!

3. Szerinted? (1.)

Bár nem ismerünk pontos adatokat a kérdés pontos megválaszolására, de érdekes megnézni, hogy azokban az országokban, ahol a misszió örömhírként és önkéntesek által jelent meg Európában (pl. Írország), sokkal hatékonyabban működött, mint mondjuk hazánkban (Lásd pogányházadások)

3. A bibliai igeszakasz elolvasása

„Mert a mi evangéliumunk nemcsak szavakban jutott el hozzátok, hanem erővel, Szentlélekkel és teljes bizonyossággal is.” (Thessz 1,4–6)

4. A bibliai igeszakasz magyarázata

Idézzük fel Jézus missziói parancsát. A kereszténységben már a legkorábbi időktől jelen van a misszió, még hozzá a Jézusról szóló örömhír továbbadásaként. Keressünk újszövetségi példákat erre az örömhíratadásra. Ez lenne a misszió?

5. Hallottál róla? (2.)

Vajon mi sarkallta ezt a változást a missziós tevékenységben?

6. Szerinted? (2.) – Kép

Sok helyen úgy indult a missziós tevékenység, hogy az egy kolonizációs folyamat része volt, a misszionáriusok egyben felderítők is voltak, akik információt szolgáltattak a különböző őslakosok fellelhető erőforrásairól. Az erőszakos térítés egyfajta idomítás volt, amely lehetővé tette a gyarmatosítók számára az előnytelen konfliktusok kialakulását. Ez történt Ausztráliában, Észak-Amerikában, Afrikában és Dél-Amerikában is sok helyen. Irodalmi művekből ismerős lehet a kifejezés „elment téríteni a vadak közé”, ahol a „vad” kifejezés egy dehumanizáló, dehumanizáló látásmódot tükröz, ez a látásmód pedig sok helyen mérgezte a missziós munkát. Jézus példázataiban és megnyilvánulásaiban mindig bátorította a „kívülről érkezőket”, sokszor megdöbbenő módon példaként állítja őket a farizeusok elé. Ezt a humanista, az emberek egyenjogúságát, egyforma értékét szem előtt tartó szemléletet kellett megtanulniuk a misszionáriusoknak, ha a munkájukat szeretetben akarták elvégezni.

Filmajánló: *A misszió* (1986)

A film a dél-amerikai missziót mutatja be. Miközben a missziós tevékenységek egyre sikeresebbek a spanyol és portugál rabszolga-kereskedelem is egyre erősebb a térségben. A missziót végül a szerzetesek vezetésével, fegyverrel kell megvédeni.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Szerinted? (3.)

A kereszténység tartalmi, hitbeli javain túl, „a könyv vallásainak” egyikeként, természetes módon összefüggésbe hozható az írásbeliség alakulásával, ezzel párhuzamosan pedig a kulturális, gazdasági fellendüléssel. Ezen felül a középkorra az egyház már olyan hatalommal rendelkezett, hogy amennyiben egy ország meg akarta szerezni nemzetközi legitimitációját, annak elkerülhetetlen feltétele volt a kereszténység felvétele is. A kereszténység felvétele tehát számos előnnyel kecsegtette a „barbár” világot. Hogyan festene ma egy „barbár” Európa?

8. Mottó

Patrik evangélizációs tevékenységén túl rendkívüli mértékben hozzájárult az ír-kelta írásbeliség alakulásához, és számos tőle származó vagy neki tulajdonított szöveget őriz az ír hagyomány.

Fogd és vidd!

Európa missziójának köszönhetően alakult ki sok nemzet írásbelisége és a kereszténység fektette le kultúrájának ma ismert alapköveit.

25. Hűbéri rend és investitúra – Ki az úr a házban?

Az óra célja

A diákok használva eddig szerzett tudásukat, ismételjék át a hűbéri rendszerről, a feudalizmusról tanultakat. Ismerjék meg, hogyan működött ez a rendszer az egyházon belül, annak előnyeivel és kihívásaival, különös tekintettel az investitúraharcokra. Ismerjék meg Canterbury Anzelm személyét és a kor kihívásaira adott válaszait.

Kulcsfogalmak

Hűbérúri rendszer, egyházi hierarchia, investitúra, kiátkozás, Canossa-járás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat kezdődhet laza beszélgetéssel vagy páros beszélgetéssel. A beszélgetés után a tanulók osszák meg az egész csoporttal gondolataikat.

Reflexiós kérdések: Vajon több száz évvel ezelőtt is ugyanezt mondanánk? Mi tett akkor naggyá valakit?

2. A főszöveg 1. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Hangsúlyok: a hűbéri rendszer megszilárdulása a Frank Birodalomban.

3. Szerinted? (1.)

Kereshetünk példát a természet világából (ökoszisztémák, együttélések), a szervezetek világából (iskola) vagy a társadalomból (politikai hierarchia). A hűbérúri rendszer két alapvető eleme a kötelező lojalitás és az alá-fölé rendeltség.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. A főszövegek 2–4. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszövegek 2–4 bekezdése.

Hangsúlyok: Az egyházi rend a feudalizmusban, adók és kötelezettségek, az investitúra jogának és az ehhez kapcsolódó hatalomnak a kérdése, amely viszályhoz vezetett az uralkodók és az egyházi vezetők között.

5. Mozdulj! (2.)

Mit gondolnak a tanulók, ma a társadalomban vannak-e még nyomai ennek a rendnek? És az egyházban? Hogyan próbálja meg orvosolni ezt a paritás elve?

Kitérhetünk az egyház szervezetének mai struktúrájára is, amelynek a paritás elve a legfontosabb ismérve. Ez azt jelenti, hogy az egyházi rendben minden szinten egymás mellett állnak világi és klerikális vezetők. Ez lehetőséget teremt, hogy amíg a klerikális oldal képviselheti a lelki hatalom eszközeit, addig a világi oldal képviselheti az egyház ügyeit a társadalom nem lelki vonatkozású területein (anyagi területek, hatalmi kérdések). (A hazai evangélikus egyház élén az elnök püspök és az országos felügyelő áll. Az elnök püspök a három egyházkerület valamelyikének püspöke, mindhárom egyházkerület élén püspökök állnak, mellettük kerületi felügyelőkkel. Az egyházkerületek egyházmegyékre vannak felosztva, ezek élén az esperes és az egyházmegyei felügyelő állnak. Ezek után a gyülekezeti lelkészek következnek a gyülekezeti felügyelővel, majd a beosztott lelkészek, lelkészjelöltek, gyülekezeti munkatársak, gyülekezeti alkalmazottak.

5. Mit jelent? (1.)

Amennyiben van jobb vagy a diákok által használt fogalommagyarázat, akkor azt használjuk!

6. A főszövegek 5. bekezdésének feldolgozása

A főszöveg 5. bekezdésének feldolgozása.

7. Mit jelent? (2.)

A kiátkozást megtehetette az uralkodó is. A két kiátkozás azonban nem volt egyenértékű. Különbségük abból adódik, hogy az egyházi átok egyben Isten kegyelmének elvesztését is jelentette, ugyanis a középkorban megerősödő egyház úgy tekintett magára, mint akinek megvan nemcsak a kegyelem adásához, hanem a megvonásához való jogköre is. Akit kiátkoztak, az a kor felfogása szerint elveszítette üdvösségét is, és biztos lehetett benne, hogy pokolra kerül, a társadalomból pedig kutasztják. VII. Gergely pápa átka azt is jelenthette tehát, hogy a császár úgymond „kiesett” a társadalom rendjéből, és így a hűbéresei (az egész birodalom) már nem tartoznak neki hűséggel. Amennyiben ezt a társadalom komolyan veszi, az egész hűbéri lánc, amelynek a király volt az élén, felbomolhat, anarchiába döntve az egész birodalmat. Ezt nem kockáztathatta a császár.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Anzelm teológiai látásmódja, a hűbéri rendszer leképeződése a teológiában, a helyettes áldozat tan megszilárdulása és annak súlyos dilemmái mai szemmel.

Reflexiós lehetőségek: Ha Anzelm megváltástana helyes, akkor milyen képet kapunk Istenről? (haragvó, bosszúálló, vérszomjas). Vajon tényleg ilyen képünk rajzolódik ki az evangéliumokból? Vajon mennyire népszerű ma Anzelm teológiája, találkoztak vele már a diákok?

9. A bibliai igeszakasz feldolgozása

„Méltó vagy, Urunk és Istenünk, hogy tied legyen a dicsőség, a tisztesség és a hatalom...” (Jel 4,11)

Reflexiós kérdés: Mire utalhat az ige a lecke összefüggésében? Valóban minden hatalmat Isten gyakorol? Vagy övé a hatalom, de az emberek gyakorolják?

9. Hallottál róla? (1.)

Vajon melyik az egészségesebb rend? Melyik áll közelebb a középkori modellhez? Mit gondolnak erről a modellről, annak működőképességéről a diákok? A magyarországi viszonyokra vajon melyik érvényes inkább?

11. A főszöveg 6. bekezdésének feldolgozása

Hangsúlyok: Nagy egyházzakadás 1054-ben. Amennyiben szükségesnek látjuk, nézzük meg a tankönyvben található idővonalakat, és jelöljük meg az eddig tanult évszámokat!

További feladatok

Hallottál róla?

A középkorban megszilárduló rendben a kereszténység hatalmi fölényét a jól kiépült egyházi szervezeti kultúra és infrastruktúra is elősegítette. Ezeknek helyszínei általában a szerzetesrendek kolostorai voltak, ahol írástudó szerzetesek éltek, akik az egyházi ügyeken túl a környék összes hivatalos ügyét intézték, és ahol az ezeket az ügyeket hitelesítő pecséteket őrizték. Később ezeknek a munkáknak a végzésére külön egyházi hivatalok alakultak, ezeket a hivatalokat káptalanoknak hívták.

Fogd és vidd!

A középkorban a feudális rend alá-főlé rendelt viszonyai rányomták a bélyegüket az egyházi klérus és az uralkodók kapcsolatára.

26. Egyházszervezés Magyarországon – mondd, te mit választanál?

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a magyarországi misszió kezdetét, annak politikai hátterét, szereplőit, különös tekintettel Gellért püspökre. Idézzék fel Magyarország születésének körülményeit és hátterét.

Kulcsfogalmak

Pogány hitvilág, térítés, döntéskényszer (pogányság–kereszténység; keleti és nyugati kereszténység) misszió, törvénykezés, az egyházi szervezet kiépítése hazánkban, apátságok, egyházmegyék, püspökségek, tíz falu, Gellért püspök, Parainesis

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A játékot már az előző órán szervezhetjük, de ha van mód spontán játéokra, az még jobb. A tanulók a játékban emeljék ki az ősmagyar kultusról, hitvilágról tanultakat, ezek jelenjenek meg a rövid darabban. A feladathoz tartozó kérdést közösen beszéljük meg!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek 1–3. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszövegek 1–3. bekezdése.

A tanulók a jobb megértés érdekében írják vagy rajzolják le a főszövegben található tartalmakat (családfa, eseménysor, kiemelés, jegyzetelés).

3. Szerinted? (1.)

Először a feladat első kérdését válaszoljuk meg!

Reflexiós lehetőségek: Milyen lenne ma a kultúránk, milyenek lennének politikai szövetségeink, nyelvünk, írásunk, országunk, milyen lenne a magyar „virtus”, jellem (ha lehet ilyen általánosításokba bocsátkoznunk).

A feladat második részéhez tartozó reflexiós kérdések: Mit szólnának a tanulók, ha ma ezek a törvények még érvényesek lennének? Miért volt szükség ennyire kemény törvényi szabályozásra, mire következtethetünk ebből a nép magatartására vonatkozóan (akkor kell törvényt hozni, ha valami nem megy magától). Mire következtethetünk ezekből az információkból a magyar misszióval kapcsolatban?

4. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Gellért származása, magyarországi megbízása, szolgálati helyei, a királyi udvarban betöltött szerepe, püspöki pályája, halála.

Vajon hogyan tekintünk ma Gellért püspökre, milyen emlékezete maradt ránk? Miért?

5. A főszövegek 4. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 4. bekezdése.

Hangsúlyok: Az erőszakos misszió nem hatékony.

6. Mozdulj! (2.)

Luca-szék-faragás, farsang, körtáncok, tavaszi locsolás, tojáskeresés, aratási ünnepségek, lakodalmas szokások, kiszabás égetés stb.

Ezek a szokások jellemzően Nyugat-Európában a késő középkorra egészen visszaszorultak a kezdődő polgárosodással, a városok térnyerésével, az egyház befolyásának megerősödésével, és mára alig maradtak nyomai. Magyarországon a felszínen maradó misszió, az Árpád-ház kihalása utáni trónutódlási viszályok, török dúlás, a szabadságharcok mind visszaszorították ezt a folyamatot, így ezek a szokások intenzívebben maradhattak fenn. Talán Magyarországon soha sem erősödött meg annyira a keresztény egyházi kultusz, hogy ezeket a népszokásokat kitiltsa a köztudatból.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. A főszövegek 5. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 5. bekezdése.

Olvassunk részleteket az *Intelmek*ből! Imre herceg nem élt sokáig, de a neki szánt intelmek ma is olvashatók. Melyik intelmekkel értetek egyet, melyek azok, amelyek megvalósultak hazánkban, melyek azok, amelyeket ma is meg kellene fogadnunk?

8. A bibliai igeszakasz elolvasása/feldolgozása

„*Uram, a te erődnek örül a király. Mennyire ujjong, hogy megsegítetted!*” (Zsolt 21,2)

Az investitúraharcok közepette milyen uralkodó arca rajzolódik ki a tanulók előtt István királyról?

9. Mottó

Vajon milyen adományokkal gazdagította hazánkat István király? És Gellért püspök?

Fogd és vidd!

Magyarország autonómiájához és az ország legitimálásához feltétlenül szükséges volt a kereszténység felvétele. Bármi áron.

27. Harc a Szentföldért (és másért is)

Az óra célja

A diákok lássák meg, milyen motivációk fűtötték a Szentföld visszafoglalásáért folytatott harcokat, milyen politikai és társadalmi háttérből indul ez a küzdelem, és milyen eredményeket érnek el vele.

Kulcsfogalmak

A Szentföld felszabadítása, keresztes háború, búcsú, keresztes várak

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Amennyiben a csoporttal való kapcsolatunk ezt megengedi, kezdetünk spontán játékba, valamilyen tanulótól valamilyen jelentős értéket (telefon, tablet) elkobozva. Az ekkor keletkező indulatokat felhasználhatjuk a kérdések megvitatásához.

Másik lehetőségként megkérhetjük a diákokat, hogy hozzanak fel hazánk történetéből hasonló veszteségeket. Vajon ezek valós veszteségek a számunkra? Miért keltenek sok emberben ezek a régi emlékek még most is heves indulatokat? Vajon ezt érezhették a keresztények is Jeruzsálem elvesztésével?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A főszövegek 1. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1. bekezdése.

Emeljük ki a szövegből a számunkra fontos információt!

Reflexiós kérdések: Vajon miért csatlakozott több tízezer ember ehhez a háborúhoz? Milyen társadalmi, vagyoni, teológiai okai lehettek ennek a lelkesedésnek?

3. Mit jelent? (1.)

A **búcsú** fogalma megmaradt a katolikus egyházban, bár jelentéstartalma kissé átalakult. A szentek és Szűz Mária kifogyhatatlan érdemeiből ma is részesedhetnek a hívek, és ha a búcsút meghirdetik, a hívek folyamodhatnak ezért. A búcsú lényegében nem azonos a kegyelemmel, nincs köze az üd-

vösséghez, sokkal inkább a bűneinkért járó büntetés vagy a vétkek elleni vezeklés hiánya tudható le ilyen módon. A búcsú intézményét a protestáns egyházak, de még az ortodox egyház is a leghatározottabban elvetik. Az evangélikus álláspont szerint a megbocsátás és a kegyelem eszközei csakis Jézus Krisztusnál kereshetők. Ő az, aki megtérésre hív el kegyelméből, és ő az, akinél mindennapi vétkeinkre is bocsánatot kaphatunk, anélkül hogy ezért bármiféle ellentételezéssel kellene szolgálnunk (ingyen kegyelemből), és Isten nem büntet meg vétkeinkért. Ebben a folyamatban az egyház csakis közvetítő (kihangosító) szerepet kaphat.

Pl. Elloptam egy cukrot a testvéremtől, de megbántam, mert

a) félek az ezzel járó következményektől és büntetéstől;

b) félek attól, hogy a közöttünk való szeretetkapcsolat megromlik, és lelkiismeret-furdalásom van. Előbbi esetben a cselekedetek és a büntetések vannak hangsúlyban, míg utóbbiban a szeretetkapcsolat, a bizalom (hit) elvesztése. Az előbbi esetben a bűn ellentételezése hangsúlyos, a másikban a lelkiismeret és a lelki béke helyreállítása a lélek szabadsága. Lényegében ez utóbbi a jellemző a protestáns megközelítésre.

Ha van annyira érdeklődő a csoportunk, reflexiós kérdésként is feltehetjük, de arra mindenképpen érdemes felhívni a figyelmet, hogy ez „a lojalitást bizonyító ellentételezést” hangsúlyozó gondolkodásmód egyenesen következik a feudalista társadalmi viszonyokból (lásd Anzelm teológiája és üdvösségtana, a helyettes áldozattan az előző órán).

4. A főszövegek 1–5. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

Hangsúlyok: a keresztes háborúk kezdeti sikerei és elkorcsosulásuk.

Ha megnézik a tanulók az utolsó bekezdést, vajon sikeresek voltak ezek a háborúk (mi lenne ma Európával az arab számok, az antik kultúra vagy a reneszánsz nélkül)?

5. Hallottál róla? (1.)

Illusztráció

6. Szerinted? (1.)

A történelem során számos háborút indítottak vallási okokra hivatkozva a keresztes háborúk után is. Az emberek fanatizálásának eszközévé vált így a vallás mint az emberek egyik legszemélyesebb és legnagyobb értéke. Legutóbb George W. Bush, az Amerikai Egyesült Államok elnöke indított 2001. szeptember 11-e, a New York-i WTC tornyok elleni repülőgépes terrortámadás után Afganisztán, illetve később Irak ellen háborút, amelynek kontextusában többször említették az amerikai oldalon, hogy „egy új keresztes háborúról van szó” (célja pedig valójában a területen megtalálható kőolaj megszerzése volt).

A keresztény krisztusi tanítással mindenféle fegyverekkel vívott háború ellentétes. Krisztus vállalta a szenvedést, a megaláztatást, semmilyen más eszközt nem mozgósított ellenfeleivel szemben, mint a szeretetet, az imádságot és a reménységet (lásd keresztényüldözések). Egy keresztény egy háborúban nem lehet klasszikus értelemben nyertes.

Reflexiós kérdés: Ha az ember biztos a hitében, ki veheti azt el tőle?

7. A főszövegek 6–8. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszövegek 6–8. bekezdése.

Hangsúlyok: Johannita és templomos lovagrendek.

Amennyiben a tanulók szeretnék, választhatnak kiselőadás-témát a lovagrendek életéből, mindennapjaiból.

8. Életrajzi szemelvény

Jaques de Molay élete és Szép Fülöp rendeletei és kísérletei a rend felszámolásáról.

Interdiszciplináris lehetőség: Idézzék fel a tanulók, mit tanultak korábban a templomos rendről, milyen legendák övezik a rend tagjait!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. Mozdulj! (1.)

El is játszhatjuk a beszélgetést, vagy rendezhetünk disputát. Tételmondatok:

A keresztes háborúk ártottak Európának.

A keresztes háborúk sokat lendítettek Európa kultúráján.

11. Szerinted? (2.)

A Szentföld ma is gyakorlatilag háborús övezetnek számít, és nagyon törekeny a béke a különböző vallások és nemzetek képviselői között, akik magukénak tartják ezt a földet. A béke teljes helyreállítására nem nagyon van remény, de fenntartására még igen.

Reflexiós lehetőségek: Milyen népcsoportok és vallások képviseltetik magukat ma a Szentföldön? Mi a közöttük fennálló konfliktusnak az oka? Hogyan lehet ezt elrendezni?

További feladatok

Szerinted?

Mit gondolhattak Jeruzsálemről a középkorban? Vajon ma is ugyanígy gondolunk rá?

Vajon a Szentföld elvesztésével milyen valós veszteség érte a keresztényeket? Ma milyen veszteségek ellen kell küzdenie a kereszténységnek?

Fogd és vidd!

A keresztesháborúk egy a keresztények számára fontos érzelmi okból indul, de a háború természete idegen a kereszténységtől. Ez az idegenség a keresztes háborúkat az egyháztörténet egyik legnagyobb szégyenfoltjává tették.

28. Szerzetesrendek – falakon belül és kívül

Az óra célja

A tanulók ismerkedjenek meg a szerzetesrendek előtt az első ezredforduló táján álló kihívásokkal és az erre adott válaszokkal (Cluny, kolduló rendek). Ismerkedjenek meg a témához kapcsolódó fogalmakkal, adatokkal.

Kulcsfogalmak

Clunyi reform, elvilágiasodás, kolostor, monostor, koldulórendek, inkvizíció, katharok, valdensesk, ferencesek, domonkosok

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

A tanulók felidézhetnek olyan szituációt is, amikor egy közösségüknek szüksége volt a megújulásra. Beszéljék meg, mi segített a folyamatban.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. A bibliai igeszakasz elolvasása

„...megtagadva a hitetlenséget és a világi kívánságokat, józanul, igazságosan és kegyesen éljünk e világban...” (Tit 2,11–13)

Vajon mennyire lenne jellemző ez az igehely napjainkra?

3. A bibliai igeszakasz magyarázata a főszövegek 1–2. bekezdésének segítségével

A főszöveg 1–2. bekezdése.

Hangsúlyok: a szerzetesi élet elvilágiasodása, a clunyi reform, az újítások szükségessége.

4. A főszövegek 3. bekezdése és a hozzá tartozó kérdések

A főszöveg 3. bekezdése.

Hangsúlyok: a szerzetesi élet elvilágiasodására adott válaszok, a clunyi reform kiigazítási kísérletei, Clairvaux-i Bernát és a ciszterci rend.

5. Mit jelent? (1.)

Reflexiós kérdések: A tanulók szedjék össze a különbségeket a felsorolás alapján a kolostorok és a monostorok között. Milyen, **a szövegben nem említett különbségeket feltételeznek a két típus között?**

6. A főszövegek 4–5. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 4–5. bekezdése.

Hangsúlyok: Az elszegényedett népréteget megszólaltatni akaró mozgalmak és a kolduló rendek.

7. Mit jelent? (2.)

Reflexiós kérdések: Kérdezzük meg a tanulók véleményét a koldulórendekről! Mit gondolnak a bencés rend munkás élete és a koldulórendek magatartása viszonyáról? Melyek az előnyei, hátrányai a két szerzetesrendi típusnak?

8. Életrajzi szemelvény

Hangsúlyok: Ferenc megtérése, pályája, rendalapítása.

Illusztráció: Assisi Ferenc: *Naphimnusz*

Mindenható, fölséges és jóságos Úr, Tiéd a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás. Mindez egyedül Téged illet, Fölség. És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.
Áldott légy, Uram, és minden alkotásod. Legfőképpen Urunk Bátyánk, a Nap,
Aki a nappalt adja és ránk deríti a Te világosságodat. És szép ő és sugárzó nagy ragyogással ékes: A
Te képed, Fölséges.
Áldott légy, Uram, Hold nénénkért, És minden csillagaiért az égnek. Őket az égen alkotta kezed
Fényesnek, drága szépnek.
Áldott légy, Uram, Szél öcsénkért, Levegőért, felhőért, minden jó és rút időért.
Kik által élteted minden Te alkotásod.
Áldott légy, Uram, Víz hűgünkért. Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos.
Áldott légy, Uram, Tűz bátyánkért, Vele gyújtasz világot éjszakán. És szép ő és erős, hatalmas és vidám.
Áldott légy, Uram, Föld-anya-nénénkért, Ki minket hord és enni ad, És mindennémű gyümölcsöt
terem, Fűveket és színes virágokat.
Áldott légy, Uram, minden emberért, Ki szerelmedért másnak megbocsát, És aki túr gyötrelmet,
nyavalyát. Boldogok, kik túrnek békességgel, Mert Tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.
Áldott légy, Uram, a testi halálért, a mi testvérünkért, Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben hálnak meg, jaj azoknak! És boldogok, kik magukat megadták
Te szent akaragodnak. A másik halál nem fog fájni azoknak.
Dicsérjétek az Urat és áldjátok és mondjátok hálát neki. És nagy alázatosan szolgáljátok. (Sík Sándor
ford.)

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Mozdulj! (1.)

További feladatok

Szerinted?

Benedek reguláiban a szerzetesek életének harmóniáját a fizikai munka és az elmélyült szolgálat együttléte adja. A fizikai munka miért lehet fontos, hogyan segíthet Isten megismerésében?

Mozdulj! A feladat harmadik oszlopa.

A rend neve	Alapítója és az alapítás helye, ideje	Jellegzetessége, ismérvei	Ma Magyarországon és a Kárpát-medencében
Bencés rend	<i>Benedek Monte Cassino, 529</i>	<i>Ora et Labora, bencés regula, önfenntartó gazdálkodás, az imádság órái,</i>	<i>Pannonhalma, Budapest, Tihany, Győr, Bakonybél</i>
Ciszterci rend	<i>Róbert, később Clairvaux-i Bernát, Cîteaux</i>	<i>A cluny-reform kritikájaként születik, Kolostoraik a világtól távol esnek, „fehér bencések”</i>	<i>Zirc, Budapest, Eger, Pécs, Székesfehérvár, Kismaros</i>
Ferences rend (Klarissza)	<i>Assisi Ferenc Assisi, 1209</i>	<i>kolduló rend, amelynek középpontjában az egyszerűség és a világi szegénység áll. Fekete vagy barna ruha kötéllel a derékon.</i>	<i>Déva, Szentendre, Esztergom, Szeged, Szécsény, Gyöngyös, Mátraháza, Budapest</i>
Domonkos rend	<i>Domonkos Toulouse, 1215</i>	<i>Kolduló rend, feladatuk a keresztény hit védelme. Tanítással és teológiával foglalkoznak. Az inkvizíció végrehajtása volt egyik feladata.</i>	<i>Sopron, Budakeszi, Debrecen, Szentendre, Vasvár, Szombathely</i>

Fogd és vidd!

A szerzetesrendek a kezdeti lelki építkezések után szintén megérették a megújulásra. Ezt a megújulást a koldulórendek és a kegyességi mozgalmak biztosították.

29. Bibliás reformerek – vissza a forráshoz

Az óra célja

A diákok ismerkedjenek meg az előreformáció fogalmával, annak körülményeivel, előzményeivel. Ismerjék meg az előreformációs folyamatokat, annak szereplőit, követeléseiket. Beszélgessenek, mondják el véleményüket, hogy ma miben kellene megváltoznia álláspontjuk szerint az egyháznak.

Kulcsfogalmak

A Szentírás értelmezése, Vald Péter, John Wycliff, Husz János, előreformátor, előreformáció, Biblia pauperum

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat a tanártól erős kritikai készséget követel. Készüljünk fel a tanulók erős kritikájára, hallgassuk meg, és ha kell, mondjuk el saját álláspontunkat is, nem negligálva vagy lenézve a tanulók véleményét. Irányítsuk úgy a beszélgetést, hogy minél több konstruktív és végrehajtható kritika hangozzon el, ezeket erősítsük meg a tanulóknban.

Miért gondolták az egyháztörténet eme szakaszában, hogy a változások leginkább akkor érhetőek el, ha a Bibliát minél többen ismerik és értelmezik?

2. Szerinted? (1.)

A bibliaértelmezés monopóliuma egyfelől megőrizte az egyház tekintélyét a nép szemében, hiszen így az egyház megőrizhette a „kulcsok hatalmát”. Másrészt így a tanítás is biztonságban volt az esetleges tévtanítókkal szemben. Harmadrészt olyan egyházi gyakorlatokat is lehetett folytatni a legkisebb következmény nélkül, amelyek az evangélium tanításával nem voltak összhangban.

3. Mozdulj! (2.)

Ma mindkét állítás veszélyeit jól látjuk. Egyrészt a feljebb említettek alapján az egyféle értelmezés lehetőséget ad bizonyos tartalmak egyoldalú megerősödésére vagy eltúlzására, más tartalmak pedig elhalványodhatnak. Másik oldalról a Bibliát több ezer év alatt több száz ember írta, rengeteg tapasztalat halmozódott fel benne Istenről, ezek a tapasztalatok sokrétűek, így sokféle embert sokféle módon képesek megszólítani. Ez a sokféleség azonban könnyen széthúzáshoz, ellenségeskedéshez, esetleg félremagyarázásokhoz, tévtanokhoz vezethet.

4. Hallottál róla? (1.)

A *Biblia pauperum*hoz nagyon hasonló a főleg katolikus templomokban található képi és megformált ábrázolás, bibliai jelentekkel és szereplőkkel, amely ugyanazt a célt szolgálja, közelebb hozni az egyszerű hívőt a Biblia és a hit világához.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

5. A bibliai igeszakasz elolvasása

„...*újuljatok meg lelketekben és elmétekben.*” (Ef 4,23)

Reflexiók lehetőségei: Vajon milyen megújulás volt szükséges az egyházban a 13. századtól kezdve? Nézzenek meg a tanulók képeket egyházfőkről ezekből az időszakokból, olvassanak utána a Borgiapapák történetének!

6. A főszövegek 2–4. bekezdésének feldolgozása, a bibliai igeszakasz magyarázata

A főszöveg 2–4. bekezdésének feldolgozása.

Hangsúly: Az előreformátorok közös pontjai: felhívták a figyelmet az evangélium tanítására, szorgalmazták a Bibliák sokszorosítását és anyanyelvi fordítását, felemelték szavukat a szentségek teljes kiszolgáltatásáért. Tevékenységük ellen az egyház a legnagyobb szigorral lépett fel (máglyahalál, amelyet Wycliffen nem tudtak végrehajtani a pápai udvar csekély befolyással volt az angol királyi udvarban. Halála után azonban kiásták csontjait és megégették). Ezeket az elemeket a tanulók mindenképpen jegyezzék le, emeljék ki a szövegből!

Interdiszciplináris lehetőség: Hívjuk fel a figyelmet az [első bibliafordításra](#), amely történelemből és magyar nyelvből is érettségi tétel lehet.

7. Életrajzi szemelvény

Milyen felismerések motiválhatták Huszt munkájában? Hogyan kapcsolódhatott össze a nemzeti önállósági törekvések és a huszitizmus?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Mozdulj! (3.)

Készíthetünk folyamatábrát, amelyen az előreformáció **különböző eszközei együtt szerepelnek** (bibliafordítás, nyomtatás, szentségek kiszolgáltatása, tanítás, írásbeliség).

9. Szerinted? (2.)

A felsőn Jézus születése, az alsón pedig Jézus áldozata (középen) és annak előképei: bal szélén Izsák feláldozása, jobb szélén Mózes és a nép a pusztában, az oszlopra feltett rézkígyóval, amelyre feltekintve a nép megszabadulhatott.

Fogd és vidd!

Az előreformátorok fontos észrevétele volt, hogy vissza kell térni a Biblia tanításához, a közösségi olvasásához és értelmezéséhez.

Összefoglalás

1. Vajon kiket ábrázolnak az alábbi képek? Kösd össze!

2. Definiáld egy mondatban az alábbi fogalmakat!

Biblia pauperum: Képekkel illusztrált Biblia vagy Biblia-részlet az írástudatlanok számára.

Isten városa: Ágoston két város elméletében szerepel.

Aszkéta: Önmegtartóztató életet él.

Regula: Szerzetesi szabályzat (pl. Benedek regulája).

Invesztitúraharc: A hűbértartással való felruházás joga. A jog feletti vita vezetett IV. Henrik és VII.

Gergely között kibontakozott (nem fegyveres) harchoz.

Templomosok: A templomosok rendje 1118-ban született azzal a céllal, hogy a zarándokoknak védelmet nyújtson. Salamon egykori templomának egy szárnyában kaptak helyet, innen származik a nevük. Jól szervezett, egész Európát behálózó hatékony közösséggé fejlődtek, nagy vagyonra tettek szert, bátor katonák voltak.

Inkvizíció: a tévtanítások felkutatására és vizsgálatára létrehozott testület.

Előreformátor: a reformáció eseményétől visszatekintve fedezzük fel azokat a korai reformereket, akik Lutherhez hasonló törekvéseket képviseltek, de a katolikus egyház el tudta hallgattatni őket.

Valdensek: Az egyházi hatalmasságokkal szembe forduló kegyes mozgalom, Petrus Valdes vezetésével Észak-Itáliába menekültek.

Misszió: Küldetés, a keresztény hit továbbadása.

Koldulórend: azok a rendek, amelyek visszautasítják a jelentős vagyonszerzést, és saját munkájukból, illetve adományokból tartják fenn magukat. Így azonosulnak a krisztusi szegénységgel (pl. ferencsek).

3. Melyik században éltek? Rakd őket időrendi sorrendbe!

Metód 9., Ágoston 2., Anzelm 10., Benedek 5., Husz János 14., Clairvaux-i Bernát 9., Assisi Ferenc 12., Nagy Károly 6., Gellért 9., Jacques de Molay 10., Bonifác 13., Antal 3., Patrik 4.

4. Kösd össze, melyik névhez melyik fogalom tartozik! Egyhez több is tartozhat.

Ágoston – kegyelemtan

Benedek – regula

Benedek – bencés rend

Benedek – imádkozzál és dolgozzál

Bonifác, Patrik – misszió

VIII. Gergely – invesztitúra

II. András – keresztes háború

Clairvaux-i Bernát – misztika

Assisi Ferenc – Naphimnusz

Husz János, John Wycliff, Vald Péter – előreformátor, bibliafordítás

5. Írd az évszámot az események mellé!

Nyugat-római Birodalom bukása 476

egyházzsokadás 1054

István királlyá koronázása 1000–1001

első keresztes háború 1096

Clunyi reform 10–11. század

6. Készítsetek a fejezet szemelvényeiben szereplő emberekről plakátot vagy prezentációt, elhelyezve őt abban a korban, ahol élt és alkotott!

A plakátokon szerepeljen minél több információ (ne csak kép) az adott személyről!

30. Születés, kisgyermekkor

Az óra célja

Ismerjék meg a tanulók a gyermekkor sajátosságait, személyiségfejlődési és hitfejlődési sajátosságait, ismerjék meg a gyermekkor jelentőségét és a későbbi személyiségre való hatását, beszélgessenek saját kisgyermekkorukról és annak sajátosságairól, hatásairól. Ismerjék meg a kisgyermek Luthert, és gondolkodjanak el arról, hogy gyermekkorra milyen hatással lehetett a reformátor későbbi életére.

Kulcsfogalmak

Személyiségfejlődés, hitfejlődés, apakép és istenkép kapcsolata, az első hat életév jelentősége (fogantatás, testvérek, névválasztás, a családi egzisztencia és a múlt hatásai), Luther élettörténetének eme szakasza.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó és a bibliai igeszakasz feldolgozása

„Mikor gyermek voltam, úgy szóltam, mint gyermek, úgy gondolkodtam, mint gyermek, úgy értettem, mint gyermek.” (1Kor 13,11)

Beszélgessenek a tanulók a gyerekekről.

Vajon igaza van a mottónak és az igehelynek? Miben különleges egy gyermek? Ma hogyan gondolnak a gyerekekre? (Ha lehetőségünk van rá, hozzunk be családi magazinokat, ahol a tanulók beletekintve egy-egy cikkbe, elmondhatják véleményüket.)

2. Mozdulj! (1.)

A kiscsoport megbeszélése után osszuk meg az egész közösséggel és vitassuk meg, hogy a többi kiscsoport is egyetért-e a megállapításokkal!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–2. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése.

Hangsúlyok: Senki sem születik „tisztá lappal” már a fogantatásunk pillanatában elkezdődik személyiségünk és hitünk érése.

4. Életrajzi szemelvény 1

A fejezetben az életrajzi elemek bontva, több blokkban jelennek meg. Használjunk kiemelést vagy egyéb sűrítési, jegyzetelési technikákat, hogy a reformátor életének főbb eseményeit a tanulók megtanulhassák.

5. Szerinted? (1.)

Ha a csoportban a beszélgetés nehezen indul meg a témában (elvégre nagyon személyes vizekre evezünk), használjunk példákat: Milyen hatással van egy fiúgyermekre egy szigorú apa? Milyen

mondatok hangoznának el egy kisgyermeknek egy ilyen szituációban? Hogyan hatna az a gyermekre? Milyen hatással lenne egy olyan apa, aki leginkább a hivatásának él? Milyen hatással van egy gyermek életére egy melegszívű szerető anya? Stb. Használhatjuk példaként a pszichológiából ismert kötődési elméleteket és azok példáit!

6. Mozdulj! (2.)

Ismerjük a mondást: a név kötelez. Luther egy szent nevét kapta, ami általános jelenség volt a középkorban. Beszéljék meg a tanulók, hogy mit jelent számukra a nevük, szerettek-e volna másik nevet, ha ők választhatnának, és miért. Beszéljük meg, hogy mennyi mindent ad a személyiségünkhöz a nevünk is!

Reflexiós kérdések: Mit tudsz saját neved – családi és keresztnéved – eredetéről?

7. Életrajz (2.)

Reflexiós kérdések: Hallottak-e már a tanulók a bábákról? Melyik bibliai történetben szerepelnek bábák (Mózes születésének története)? Vajon ma is dolgoznak bábák (dúlák)?

8. Mozdulj! (3.)

Születésünk körülményei rendkívüli hatással vannak a személyiségünkre. Általában ez az első krízishelyzet egy ember életében (fájdalom, fény, légzés, ezer új inger). Megfigyelhető, hogy a kisgyermek még hároméves korukban is rettegek a kádban a lefolyótól, mert bár térérzékelésük kialakult annyira, hogy tudják, nem férnének át rajta, de a meleg víz és a szülői jelenlét, az ismerős hangok regreszív emlékeket ébresztenek bennük, amelyben ott a születés megrázó folyamata, amikor a gyermek elhagyja az addig meleg és biztonságos közeget. A kutatások szerint a születés nagy hatással van a későbbi életünkben a „megérkezéseinkre” és „búcsúzásainkra” is. A nehezen születő babák később is „nehezen érkeznek meg”, sokáig nem találják helyüket egy új környezetben, a későn születők pedig sokkal nehezebben dolgozzák fel az életükben a „búcsú” pillanatait.

9. Életrajz (3.)

Reflexiós kérdések: Idézzék fel a tanulók legkorábbi családi élményeiket! Milyen érzések járnak át őket? Mit mond el ez számukra arról a családi környezetről? (páros munka)

10. A főszöveg 3–5. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 3–5 bekezdése.

Hangsúlyok: Az első hat életév hatása a személyiségre.

Reflexiós kérdések: Ha valaki életének első hat évében nem kapja meg azt, ami egy kisgyereknek „járna”, honnan kaphatja ezt meg? Milyen motivációi lesznek egy olyan embernek, akit kisgyerekkorában mondjuk nem eleget dicsérték (bizonyítási vágy)? Akit elhanyagoltak (feltűnés keresése)? Hogyan lehet megváltoztatni ezeket a berögződéseket, ha egyáltalán eljutunk oda, hogy felismerjük? Hogyan lehet a szüleinkkel való kapcsolatot olyan szintre emelni, ahol ezek a kérdések feldolgozásra kerülhetnek?

11. Szerinted? (3.)

A kisgyermek életében a határok megszüntetése egyúttal biztonságot is teremt. Sok szülő esik abba a hibába, hogy szülei túlságosan erős szigorúságát saját szülőségében a saját gyermeke felé teljes szabadsággal kompenzálja, azonban ez káros is lehet. A gyermek számára feltétlenül fontos, hogy megtudja, hol vannak a szülei által megszabott korlátok, és ha ezek a korlátok az első hat évben nem lesznek világosak, az később a gyermek életében egy állandó határkeresésként és az ezzel járó bizonytalansággal jelenik majd meg. Ezeket a szülők által levert „határvédő karókat” járják körbe, hágnak át a kamaszok, hogy saját maguk által legitimálják vagy bírálják felül felnőtt életükben.

12. Életrajz 4

Abból, amit Luther önmagáról elmesél, világossá válik, hogy emlékei közül éppen ez maradt meg benne. Sok mindent elmond ez a középkor gyermekvilágáról. A középkorban a gyermeket a felnőtt világ aspektusából vizsgálták, ebből a szemszögből nézve a gyermek pedig egy szerethető, de „problémás” felnőtt.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

13. Szerinted? (3.)

Lásd: Fowler a hitfejlődési modelljei és szakaszai

14. Életrajz 5 – Mozdulj! (3.)

Vajon mennyit ad a személyiségünk fejlődéséhez a zenetanulás? Milyen kompetenciákat fejleszt?

További feladatok

Szerinted?

Mit tudsz saját neved – családi és keresztnéved – eredetéről?

Mozdulj!

Gyűjtsetek olyan nevelési, pedagógiai példákat, amelyek ma „középkorinak” tűnnek! Hogyan tudnátok ezeket „maivá” tenni?

Fogd és vidd!

A gyermekek első hat életévükre elérik azokat a megoldási mechanizmusokat, amelyek egész életükre jellemzőek lesznek rájuk. Ez történt Lutherrel is, teológiájából számos szál nyúlik vissza kisgyermek-kori élményeihez.

31. Ifjúkor, tanulóévek

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a tanulás emberi életre gyakorolt hatásait. Beszéljenek arról, hogy vajon mi ma a pedagógia célja, hogyan látják ezt ők, mit változtatnának rajta! Ismerkedjenek meg Luther tanulóéveivel és az ekkor őt ért hatásokkal, következményekkel.

Kulcsfogalmak

Tanulás és pedagógia, iskolázottság, beavatási rítus, gyermekközpontú társadalom, visszatekintés a felnőtt korból

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Csoportmunka: Mozdulj! (1–2.)

Játsszuk el a szituációt, hogy tanácsot kérünk ezekben a kérdésekben a tanulóktól. A szükséges idő után hallgassuk meg helyzetjelentésüket (Mozdulj 1), majd javasolataikat (Mozdulj 2).

2. Mottó

Vajon mit akar Karinthy kifejezni ezzel a mondattal? Vajon a tanulás alapvető késztetésünk (igen). Hogyan lehet ezt a késztetést jobban kihasználni az iskolában?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Életrajz (1.)

Hangsúlyok: Luther jó érzékkel és rálátással látja a gyermekkori sajátosságait, és iskoláival kapcsolatban kritikát gyakorol. A szeretet és a fegyelmezés, félelemkeltés ellentétének kérdése teológiai műveiben rendszeresen hangsúlyba kerül.

4. Mozdulj! (1.)

Vizsgáljuk meg a kérdést több szempontból: Mire jó a tanulás a társadalom szempontjából, a gyermek szempontjából, a szülő szempontjából? (Akár csoportmunkában is.)

5. A főszöveg 1. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1. bekezdése.

Milyen beavatási rítusokat ismernek a tanulók (elmegy világgá, szerencsét próbálni, legénykedni, inasnak)? Hozhatunk mi is példákat (pl. Kepes András *Világfalu* c. filmje).

8. Szerinted? (2.)

Reflexiós kérdések: Milyen bibliai történeteket ismersz, amelyek egyben beavatási történetek is (Sámuel megszólítja az Úr, a királyokat felkenik, Jézus 12 évesen a templomban)?

9. A főszöveg 2. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 2. bekezdése.

A kutatók szerint a mai kor jellegzetessége a tanácstalanság a gyermekneveléssel kapcsolatban. Ennek oka egyrészt a rengeteg információ (újságok, cikkek, internetes oldalak, felszínes képzések), amely bizonytalansághoz vezet a gyermeknevelésben, a bizonytalanság frusztrációt okoz, a frusztráció pedig végül agresszióba torkollik. Fontos, hogy beszéljünk arról, hogy hol kaphat egy leendő szülő önmagáról, szülői munkájáról visszajelzést! Fontos azt is hangsúlyozni, hogy egy érett, önismerettel, stabil hittel rendelkező személyiség könnyen képes elég jó szülővé válni. Inkább az előfeltételeket (lelki érettség, stabil hit, önismeret) nehéz teljesíteni.

10. Mozdulj! (3.)

Készüljünk fel, hogy a tanulók érintettek lehetnek a témában!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Hallottál róla? (1.) – Szerinted? (3.)

Az egzisztenciális jóllét alapja a tanulás. A tanulás lehetőséget nyit a társadalomba való beilleszkedés, a kapcsolatteremtés és a munka világába is, amely mind összeköttetésben van testi és lelki egészségünkkel. A tanulás során egyre jobban megismerjük a világ törvényszerűségeit és bennük – szerencsés esetben – a saját törvényszerűségeinket is, ami a lelki egészség egyik alappillére.

12. Önéletrajz (2.) – Szerinted? (4.)

Az idő mindent megszépít, de a megbékéléshez kevés. Keresni kell azokat az alkalmakat, amikor a kamaszkor lezárultával ezeket a rálátásainak a szüleinkkel való kapcsolat újabb szintre emelésére használhatjuk fel.

13. A igeszakasz feldolgozása, elolvasása

„Tanuljatok meg jót cselekedni!” (Ézs 1,17)

Reflexiók kérdések: Mit jelent a tanulásban a hit tanulása? Vajon milyen szerepet tölt be a személyiség-fejlődésben? Hogyan foglalja magába a hit tanulása az egész személyiséget az eddig tanultak alapján?

13. Mozdulj! (4.)

Fogd és vidd!

Bár a pedagógia alaptétele, hogy a pedagógia célja a társadalom célja az egyénnel, azért az egyén érdekeit és személyiségét nem lehet kihagyni a számítások közül.

32. Felnőttkor – saját út

Az óra célja

A diákoknak lássanak bele Luther pályaválasztási motivációiba, választott pályáján lévő nehézségeivel, amelyekkel küzdött, és az azokra adott válaszaival. Beszélgessenek a fiatal felnőttkor kihívásairól, tapasztalataikról!

Kulcsfogalmak

Fiatal felnőttkor, kapcsolati különbségek férfiak és nők között, pályaválasztás, viharélmény, pályorientáció

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Tettek már a tanulók nagy, életre szóló ígéreteket? Hogyan hangoztak ezek? Mi motiválta őket? Mi befolyásolja végrehajtásukat?

2. Életrajzi szemelvény 1

Az előző órán tanultak alapján mi motiválta Luther ígését? Mi motiválta a családi elvárástól való kiugrást?

A feldolgozás módja: a hosszú életrajzi szövegek miatt érdemes kiemelési, sűrítési technikákat alkalmazni, esetleg az óra végén összefoglalni a tanultakat!

3. Szerinted? (1.)

Atyai tekintély, haragvó, bosszúálló, fegyelmező.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. Életrajzi szemelvény 2

A feldolgozás módja: a hosszú életrajzi szövegek miatt érdemes kiemelési, sűrítési technikákat alkalmazni, esetleg az óra végén összefoglalni a tanultakat!

5. Mozdulj!(2.) – Mottó

A tanulók idézzék fel az elmúlt óra Mozdulj! feladatában összeszedett igehelyeket! Mit jelentenek ezek az igék egy fiatal, önállóságra törekvő embernek? Milyen üzenettel erősíthetik meg?

6. Életrajzi szemelvény 3

A feldolgozás módja: a hosszú életrajzi szövegek miatt érdemes kiemelési, sűrítési technikákat alkalmazni, esetleg az óra végén összefoglalni a tanultakat!

7. A bibliai igehelyek feldolgozása

„Kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem tőletek van, Isten ajándéka ez.” (Ef 2,8)

Milyen üzenetet olvashatott ki ebből az igéből Luther? Miért volt ez az eddig kirajzolódó Luther életrajz alapján ennyire nagy jelentőségű? Mit jelentett Luthernek felismerni azt, hogy Isten irgalmas?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. Szerinted? (2.)

Luther egyrészt családi neveltetése, másrészt a kor adottságainak és az egyház – sokszor szándékosan terjesztett – hamis istenképének és téves magyarázatainak köszönhetően Istenben a szigorú és fenyegető, bűneinkért ellentételezést szomjazó, bosszúálló lényt látott. Azonban éppen érzékenységének és lelkiismeretességének köszönhetően felismerte, hogy ez az álláspont egy érzékeny és lelkiismeretes embert teljesen képes felmorzsolni. Luther az írásokban felfedezte a valódi istenképet: a megbocsátó, irgalmas Atyát, akit szerencsére – és az utókor szerencséjére – meg is mutatott a Szentírás szövegeiben és tanításaiban.

9. A főszöveg és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Hangsúlyok: A fiatal felnőttkor mint a családból való kilépés és az új, saját kapcsolatok építésének időszaka. A kapcsolatépítés különbözőségei a férfiakra és a nőkre tekintve.

Beszélgessünk a női és a férfi identitás különbségeiről!

Reflexiós kérdés: Létezik különbség? Nemcsak az általánosításaink miatt van ez így?

10. Mozdulj! (3.)

További feladatok

Mozdulj!

Beszélgessetek arról, hogy mennyiben indulnak más esélyekkel a nők és a férfiak önálló egzisztenciájuk megteremtésének útján!

Mozdulj!

Képzeljétek el, hogy milyen lehet úgy kereszténynek – és szerzetesnek – lenni, hogy nem veheted elő a Bibliát! Mi lenne más a hitetekben?

Lehet-e helyettesíteni a Bibliát más könyvvel? Ha igen, mivel? Ha nem, miért?

Mozdulj!

Milyen a saját istenképetek Lutheréhez képest? Mi játszik fontos szerepet benne?

Fogd és vidd!

Az ifjú Luther személyiségétől meghatározottan szembesül az egyház tévelygéseivel, és lelkiismeretét nem hagyja elaltatni.

33. Felnőttkor – saját hang

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg, Luther hogyan emelte fel a szavát azok ellen a teológiai tanítások ellen, amelyek tévességét felismerte, ismerjék meg, milyen eszközöket választ ehhez, lássák meg a történetek között a reformátor motivációit, gondolatait, az egyházzal és annak vezetőiről alkotott véleményét.

Kulcsfogalmak

Búcsúcédula-árusítás, búcsú, vitairat, 95 tétel

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

Játék

Minden tanuló kapjon egy lufit és alkoholos filctollat. A lufi őket magukat jelképezi. Rajzoljanak vagy írjanak a tanulók a lufira bármit, ami őket jellemzi, és mutassák meg egymásnak a munkájukat.

Reflexiók kérdések: Ha ennyire különbözünk egymástól, ennyire egyéniek vagyunk, vajon mi segíthet megtalálni a helyünket a világban? Milyen teljesen egyéni üzenetet adnánk a világnak? Hogy találhatjuk meg a mi sajátosságos, csak tőlünk hallható üzenetünket?

1. Szerinted? (1.) – Mottó

Milyen lehet olyan véleményt képviselni, ami ellentétes a közgondolkodással? Honnan lehetünk biztosak benne, hogy nekünk van igazunk? A mottó szövege milyen választ ad erre a kérdésre? Luther honnan tudta, hogy igaza van felismeréseiben, amikor a Bibliára hivatkozva kritizálni kezdte az egyházat?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Életrajz 1

Hangsúlyok: Albert érsek búcsút hirdet Wittenberg környékén, és erre a feladatra Johannes Tetzelt kéri fel.

Illusztráció: Tekintsük meg az idetartozó részt a [Luther-fimből](#). (29–37. perc)

3. Szerinted? (3.)

Ennek a rettenetesnek az oka egyrészt a társadalmi meghatározottság, másrészt az egyház tanítása volt. A magas csecsemőhalandóság, a járványok, az éhezés, a háborúk, a közbiztonság hiánya állandóan ébren tartotta az emberek félelmét a haláltól. Az egyház pedig ahelyett, hogy a Krisztusban való reménységet kínálta volna az emberek félelmére válaszul, kihasználta ezt a félelmet a saját anyagi érdekében, például a búcsúcédula-árusítással. Éppen ezért volt szükséges megtalálni újra a reményt a Biblia lapjain.

4. Szerinted? (2.)

Vajon akarna ma valaki magának egyházi méltóságot vásárolni? Miért, mi változott meg?

5. Életrajzi szemelvény 2

Hangsúlyok: 1517. október 31.

Nézzük meg a térképen a helyszínt, amennyiben lehetőségünk van rá, nézzünk képeket a helyszínről!

6. Szerinted? (4.)

Luther ekkor még teljesen bízott az egyházvezetésben és lojális volt egyházi feljebbvalóival szemben. Nem volt kétsége afelől, hogy Johannes Tetzelt nem feljebbvalói megbízásából, hanem a saját szakállára dolgozik, és hirdeti a búcsút. Ez nagyon jól rámutat az ifjú Luther jóhiszeműségére és naivitására, és arra, hogy mennyire nem tájékozódik jól a világ dolgaiban.

7. Mozdulj! (1.)

Készítsük el a tanulókkal a 95 tétel másolatát, amelyen szerepelhetnek saját elképzeléseink is az egyház megjobbításának érdekében. A kész munkát helyezzük el az iskolában!

8. Életrajzi szemelvény 2 – Mozdulj (2.)

Ez az eszköz az 1450-es évektől, tehát nem sokkal a Luther előtti korból kezdődő könyvnyomtatás. A korabeli eszközök egészen egyszerűek voltak, és kisiparosműhelyben **könnyen elkészíthetőek**. Kezdetben fametszeteket használtak a folyamathoz, később az alaplemezen cserélhető fa vagy ólomelemeket. Ez egy óriási információs robbanáshoz vezetett, így született a Gutenberg-galaxis (ehhez mérhetőt élünk át ma is az internetes információrobbanással). Luther korában már **mindennapos volt, hogy az információk rövid nyomtatott leiratok, pamfletek formájában jutottak el az emberekhez, amelyeket kihirdettek vagy felolvastak a falvak, városok központi terein.**

9. Életrajzi szemelvény 4 – Szerinted? (4.) – Bibliai igehely

„Kigyógyítom őket hűtlenségükből, szeretem őket ingyen kegyelemből, mert elfordult tőlük az én haragom.” (Hós 14,5)

Luther a legnagyobb tisztelettel szólítja meg az egyházfőt, ugyanakkor már ez is nagyon nagy bátorságra vall, és nem jellemző a korra. Mint itt is látható, Luther bízik abban, hogy a Wittenbergben tapasztalható jelenségek csak helyi jellegűek, és nem számít arra, hogy 95 tétele ilyen nagy visszhangot kelt világszerte. Célja egyértelműen csupán ennek a visszatetszést keltő jelenségnek a visszaszorítása volt, azonban a 95 tétellel kiszabadította a szellemet a palackból. A pápa tulajdonképpen előbb szerzett arról tudomást, hogy írásával Luther milyen hatást vált ki a nép körében, mint ő maga, és azonnali válaszlépéseket akar tenni. Tisztában van Luther naivitásával, ezért első körben Luther közvetlen feletteseivel próbál rá nyomást gyakorolni. Vajon az igehelyre tekintve milyen reménység lebeghetett Luther előtt?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

10. A főszöveg és a hozzá tartozó kérdések, aktualizálás

Hangsúlyok: Az igazság utat tör magának, mert mindig lesznek olyan személyiségek, akiknek az igazság fontosabb, mint a számukra elérhető haszon.

Reflexiós kérdések: Hogyan beszél a boldogmondások az igazság keresőiről? Ismernek a tanulók olyan egyháztörténeti személyeket, akik kiálltak az igazságért? Vajon hogyan lesz a mennyek országa azoké, akiket az igazságért üldöznek?

11. Mozdulj! (3.)

További feladatok

Mozdulj!

Ismersz olyan felnőttet, akivel régebben valami igazságtalanság történt? Mit tett: fellépett ellene, vagy eltűrte? Hogyan élte ezt meg akkor? Hogyan gondol rá most?

Fogd és vidd!

Luther kezdeti felismeréseit követően továbbra is szinte vakon bízott egyházi feljebbvalóiban, csak fokozatosan ismerte fel, hogy valójában mi áll az egyházi visszaélések hátterében, és ezzel párhuzamosan alakult ki saját hangja.

34. Felnőttkor – saját meggyőződés

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a 95 tételre adott egyházi reakciókat és Luther azokra adott válaszát. Ismerjék meg korai műveit, a pápával és Rómával szembeni fokozódó ellentétét, a wormszi és az augsburgi birodalmi gyűlés eseményeit. A tanulók próbáljanak meg behelyezkedni Luther helyzetébe, és vizsgálják meg a reformátor belső küzdelmeit.

Kulcsfogalmak

Művek: *A német nemzet keresztény nemességéhez*, *A keresztény ember szabadsága* és *Az egyház babiloni fogságáról*

Birodalmi gyűlések: Worms, Augsburg

Személyek: Philipp Melanchthon, Andreas Karlstadt, Cajetan bíboros, Johann Eck teológiai tanár, III. (bölc) Frigyes szász választófejedelem

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. A főszöveg 1. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás

Voltak már a tanulók hasonló helyzetben? Mesélik el!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Életrajzi szemelvény 1

Hangsúlyok: professzortársai kiállnak mellette, megszületnek legnagyobb hatású művei, vitákra kényszerítik (Eck, Cajetan).

Reflexiós kérdések: Vajon miért kérte Luther rendfőnökétől hallgatási ígéretének felfüggesztését? Voltat már a tanulók olyan helyzetben, amikor nem lehetett hallgatni?

3. Szerinted? (1.)

Luther számára csalódást jelentett, hogy bár teológiai állításai igazáról szinte mindenkit meggyőzött, az egyházi felsőbbbségek szavával így sem mert szembeszállni senki rajta kívül. Barátaitól is inkább óvó szavakat kapott, mintsem igazi biztatást. Luther bízott abban, hogy más is hasonlóképpen gondolkodik, mint ő, és feltételezte az emberek hitbeli nagykorúságát, amiben valamennyire igaza is volt, azonban sokan nem voltak elég bátrak ahhoz, hogy ezt „ellenszélben” is felvállalják. Ez volt Luther legnagyobb kihívása – sokszor érezhette, hogy egyedül maradt.

4. Mozdulj! (1.)

Állíthatunk fel egyéni sorrendet a következő fogalmakból: becsület, haza, család, barátok, hit, gyülekezet, közösség, hobbi, imádság

5. A bibliai igehely feldolgozása

„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés.” (Zsid 11,1)

Vajon mennyi erőt adhat a hit mégis, ha a fenti ígét elolvassuk? Próbáljuk meg saját életünkre vonatkoztatni!

6. Életrajzi szemelvény 2

Hangsúlyok: Luthert a wormszi birodalmi gyűlésen a császár előtt kényszerítik arra, hogy visszavonja tételeit és teológiai műveit. Luther gondolkodási idő után a lelkiismeretére és a Biblia szavaira hivatkozva nem vonja vissza azokat.

Reflexiós kérdések: Vajon miért kér haladékat Luther? Vajon milyen gondolatok járhattak a fejében a türelmi idő alatt?

7. Szerinted? (2.)

A feudális viszonyok – amint arról a korábbi leckékben szó volt – rátelepedtek az egyházra is. Az egyházi hierarchiában az egyházi személyek feltétel nélküli lojalitással tartoztak a feljebbvalóiknak. Olyan egyházi ügyekben pedig, amelyekben már a császárt is be kell vonni a döntéshozatalba, különösen veszélyes vizekre evez, aki ellentmond hűbérurának. Azonban ez kétélű fegyver volt, ugyanis ha a hűbéri rend bizalma megrendült, az az egész társadalmat veszélyeztette (lásd az investitúraháborúk történetét). A császár felkiáltása tehát, amikor látja, hogy valaki a hierarchikus feudális rendnél magasabb erejű, mindenki által elismert érvekre, a Bibliára hivatkozik, a kétségbeesés kiáltása lehetett.

8. Életrajz (3–4.)

Luther végül nem marad egyedül, kiállnak mellette a választófejedelmek is.

Vajon milyen meggyőződésből teszik ezt? Mit jelent ez a birodalomra és a császárra nézve?

9. Mozdulj! (2.)

Ma a szabadságjogokat világszinten is nagyon sok törvény, határozat védi. Európában az országok és az Európai Unió alapidokumentumai szintén védik az egyén szabadságjogait, így a szabad vallásgyakorlathoz való jogot is. Az ember mégis nagyon könnyen kerülhet olyan helyzetbe, amikor választania kell saját lelkiismerete és valami más között. Ezeket a döntéseket akkor hozhatjuk meg a legjobban, ha a lehető legpontosabban igyekszünk meghatározni, mi a helyes döntés, és igyekszünk döntésünk mellett kiállni.

Illusztráció: Zolit állandóan bántják az osztálytársai, míg egyszer végül valaki beleönt egy adag tejet a táskájába. Zoli nem tudja, ki volt az, és szól az osztályfőnökének. Az osztályfőnök igyekszik kideríteni, hogy ki volt az elkövető, de senki nem jelentkezik. Az osztályfőnök kollektív büntetést ró ki az osztályra, amit az osztály elfogad. Szívesen falaznak az elkövetőnek, egyrészt, mert Zolit, az új fiút nem kedvelik, másrészt az elkövető Róbert az osztály bohóca, akit nagyon kedvelnek.

Norbi Zoli mellett ül, és kezdte megkedvelni a fiút. Egyre inkább nemtetszést váltott ki az osztálytársai viselkedése. Elhatározza, hogy elmondja az osztályfőnöknek, ki volt a tettes, de osztálytársai megfenyegetik, hogy még ő is hasonlóképpen járhat.

Reflexiós kérdések: Ki korlátozza kinek a lelkiismereti szabadságát? Hogyan?

10. Szerinted? (3.)

Reflexiós kérdések: Volt már hasonló nehéz évetek? Együtt tudtok érezni Lutherrel? Ha ismernétek, mit mondanátok neki?

11. Mozdulj! (3.)

Milyen gondolatokat találtok a 46. zsoltárban, amelyek miatt Luther kedvelt zsoltárává válhatott?

További feladatok

Hallottál róla?

A lelkiismereti szabadság alapvető emberi jog. A lelkiismereti és vallásszabadság joga magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos szertartások végzése útján, nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, gyakorolhassa vagy taníthassa, vagy ha úgy gondolja, kinyilvánítását mellőzze.

Mozdulj!

Volt már olyan helyzet az életedben, amikor arra voltál kényszerítve, vagy valamilyen okból azt a döntést hoztad, amelyik a lelkiismereted ellen szólt? Milyen következményei voltak ennek?

Szerinted?

Vajon miért haladt ilyen gyorsan Luther a bibliafordítással? Mi adott neki erőt ehhez? Milyen lehetett a titkos fogságban töltött tíz hónap a már ismert reformátor számára?

Fogd és vidd!

Luther erős lelkiismereti meggyőződése végül hatással volt környezetére is, és lassú, de előremutató változásokhoz vezetett.

35. Felnőttkor – saját ház

Az óra célja

A tanulók ismerjék meg a wormszi birodalmi gyűlés következményeit, Róma reakcióját, a Thomas Münzer vezette felkelést és az ebből kibontakozó parasztháborút. Ismerjék meg Luthernek a parasztháborúra adott válaszát, Luther aggodalmait és társadalompolitikai nézeteit. Ismerjék meg a felnőtt Luthert és családi életét. Ismerjék meg a *Kis* és *Nagy káté* keletkezési körülményeit és a speyeri birodalmi gyűlésen történeteket, az evangélikus egyháznak és hitvallási iratainak születési körülményeit.

Kulcsfogalmak

A felnőttkor kihívásai, parasztfelkelés, társadalmi rend és lutheranizmus, házasságkötés

Helyszínek: Wartburg, Wittenberg, Fekete kolostor, Speyer

Személyek: Thomas Münzer, Bora Katalin

Művek: *A rabló és gyilkos paraszthandák ellen*, *Kis káté*, *Nagy káté*, *Asztali beszélgetések*, *Ágostai hitvallás*, *Védőirat*

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. A főszöveg és a hozzá kapcsolódó kérdések, aktualizálás
Mi szükséges ahhoz, hogy valaki a saját életét élje? Gyűjtsük össze!

2. Mozdulj! (1.)

Rajzoljunk fel a táblára két oszlopot a feladat szerint, és próbáljuk meg a lehető legtöbb meghatározást feljegyezni!

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Életrajzi szemelvény 1–2. (1525)

Hangsúlyok: A parasztháború elhatalmasodása Lutherre hivatkozva. Luther szélsőséges elutasítása a felkelő paraszttal szemben.

Luther társadalmi nézeteit nem a formai, hanem a tartalmi szempontok érdekelték. Luther a feudális viszonyokat sohasem kritizálta, hanem azokat Istentől rendelt adottságokként titulálta. Nézetei szerint ha egy király, a pápa vagy bármilyen hatalmasság Istentől kapta a hatalmát, akkor elsősorban az ezzel járó felelősséget kell hordoznia, ami nehéz feladat. Ha azonban a feudális társadalom minden szintjén igaz és istenfélő emberek lesznek, akkor nem lesznek társadalmi problémák. Ezt a megállapítását azonban az őt kevésbé értők a feudális viszonyok (a visszasságokkal beleértve) megmerevítéseként értelmezték, és ez rányomta a bélyegét a társadalomra egészen a II. világháború borzalmáig, ahol a nép vesztés és gyilkos háborúba töretlenül követett egy magát „isteni vezetőnek” titulált elmeháborodottat, Adolf Hitlert.

Reflexiós kérdések: Mit gondolnak a tanulók Luther társadalomfelfogásáról? Valóban lehetséges a feudalista viszonyok között igazságos társadalomról beszélni? És ha ott mindenki istenfélő? Lehetséges ez? És vajon a mai legfejlettebb demokráciák mennyire igazságosak? Ha ma a demokráciák korában a demokrácia minden szereplője Luther fogalmai szerint istenfélő lenne? Igaza volt Luthernek? Ha ma élne, mit mondana a demokráciáról?

4. Szerinted? (1.)

Luther nem mérte fel jól azt a feszültséget, amely a társadalomban felhalmozódott, és amely kirobbant. Amikor elkezdődik a tömeghisztéria, azt nagyon nehéz erőszakmentesen megállítani. Ennek kialakulásához pedig néha elég apró dolgok is elégségesnek tűnnek.

Illusztráció: 1977-ben a nagy New-York-i áramszünet alkalmával a pánikhangulat már az ötödik órában elkezdődött. Elkezdődött a boltok megrohamozása, majd kifosztása. Az emberek elővették fegyvereiket, hogy másoktól elvegyék azt, amijük van, vagy hogy megvédjék magukat. Az általános káoszban több halálos lövés dördült. Voltak olyan csoportok, amelyek komplett autószalonokat ürítettek ki. A következő napon tele voltak a börtöncellák a különböző gyűjtőhelyeken, a város pedig hadiállapotokat mutatott, több épület lángokban állt. A végeredmény 1616 összetört és kirabolt üzlet, 1037 alkalommal riasztották a tűzoltókat, 3776 embert tartóztattak le. Majdnem 300 millió dollár volt a kár összértéke '77-es árfolyamon.

5. Életrajzi szemelvény 3.

Vajon miért érezte azt Luther, hogy házasságával a papi tisztátalanságra kívánja felhívni a figyelmet? Mire gondolhatott? Vajon egy nő lelkész vagy egy nőtlen cölebsz életet élő pap lehet jobb pásztora a gyülekezetének? Miért?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

6. Életrajzi szemelvény 4.

Reflexiós kérdések: Vajon miért helyez ekkora hangsúlyt Luther a tanításra, az oktatásra? Milyen szerepet szán ennek az egyházban?

7. Mozdulj! (2.)

További feladatok

Szerinted?

Mi a különbség a hatalommal és a tekintéllyel rendelkező ember között?

Milyen kapcsolatban van egymással a hatalom és a tekintély?

Figyeld meg az alábbi két mondat közötti tartalmi különbséget!

Hatalma lett, mert tekintélye volt.

Tekintélye lett, mert hatalma volt.

Ismersz olyan embereket, akikre igaz valamelyik állítás?

Hol van a határa a tekintélytiszteletnek, a felsőbbtség tiszteletének?

Szerinted?

Ma is szolgálnak nőtlen (cölibátusban élő) papok és házasságban élő lelkészek. A lelkészi szolgálat szempontjából mi lehet az egyik vagy a másik életforma előnye és hátránya?

36. Öregkor

Az óra célja

A tanulók ismerkedjenek meg az idős Luther gondolatvilágával, késői teológiai munkájával, í halállal kapcsolatos nézeteit, és életének utolsó eseményeit. Ismerjék meg a reformátor halála utáni eseményeket, különös tekintettel az augsburgi vallásbékére.

Kulcsfogalmak

Öregkor, halál, végrendelet, augsburgi vallásbéke, *cujus regio ejus religio*

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó – Szerinted? (1.)

Keressenek a tanulók olyan személyekre példákat, akik idős korukra tudtak igazán kibontakozni,

kései életkorban tudták megtalálni a testhezálló feladatukat, vagy egyszerűen a tanulók számára ők jelképezik az eszményi öregséget.

2. A főszöveg 1–2. bekezdése és a hozzájuk kapcsolódó kérdések, aktualizálás

A főszöveg 1–2. bekezdése.

Vajon mi lehet a legrosszabb a megöregedésben? Mitől félnek a tanulók? Hogyan védekezhetnek ezek ellen a dolgok ellen? Vajon az öregségre miért tekint a mai társadalom veszteségként? Mit mond el ez a mai társadalomról?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Életrajzi szemelvény 1–2

Hangsúlyok: Az idős Luther megkeseredett szavai, teológiai gondolatai, a pápával kiélesedő és eldurvuló vitái és hangneme.

Reflexiós kérdések: Az eddig tanultak alapján miért keseredik meg Luther? Mi az, ami igazán megviselte? Ismernek a tanulók megkeseredett idős embereket? Hogyan lehet róluk gondoskodni?

Illusztráció: *Amélie csodálatos élete* (film)

A filmben egy francia lány, Amélie éli kicsit elvarázsolt, mégis bájos életét és mindennapjait, keresve álmai hercegét, akit egy furcsa fiúban talál meg. Közben ahogy az élet közelebb sodorja őt más, főleg idős emberekhez, köztük édesapjához, Amélie fondorlatos módon tesz róla, hogy az ő életükbe is belecsöppenjen valami izgalmas újdonság vagy rég elveszettnek hitt dolog.

4. Hallottál róla? (1.)

Sajnos az idős Luther sokat veszített rugalmasságából, naivitásából és életszeretetéséből idős korára. Teológiai műveiből is sok helyen szeretetlenség árad. Ez a Luther már nem biztos, hogy ugyanolyan szimpatikus nekünk, mint az ifjú, aki a legnagyobb bátorsággal áll ki elvei mellett, a legnagyobb fenyegettetések közepette. Ne feledjük, hogy ő is csak ember, aki ugyanúgy rászorul a megváltásra és Isten bűnbocsánatára, mint mi mindannyian. Talán legvonzóbb a személyiségében, hogy az öreg, megkeseredett, mocskos szájú Luther egy dologban élete végéig konzekvens maradt: abban, hogy koldusként ő is rászorul Isten kegyelmére. Talán éppen hibái és az azok felett való bűnbánat az, amelyek még közelebb hozhatják személyét hozzánk.

5. Életrajzi szemelvény 3

Hangsúlyok: Luther betegsége, a halálhoz való hozzáállása, elhalálozása, temetése.

6. Szerinted? (2.)

Vajon hogyan beszélhet valaki ennyire könnyedén a haláláról? Milyen meggyőződést tükröz ez?

A halál az emberi élet teljesen természetes része. Mégis mai korunkban a halált elidegenítettük a társadalunktól. Egy életigenlő, fogyasztói világban a halál egyben a haszontalanság, az idegenség metaforája. A halál a 20. század óta a kórház lefüggönyözött kórtermeibe van száműzve, a halállal, gyásszal kapcsolatos tudás, az ezzel kapcsolatos érzelmek megjelenése marginalizálódott. Ezzel együtt a szakemberek egyre többet találkoznak a fel nem dolgozott gyásszal, az elfojtott érzelmek miatti lelki zavarokkal.

Nézzenek utána a tanulók, hogyan nézett ki száz évvel ezelőtt egy gyászszertartás faluhelyen. Mit jelentett a siratás, a búcsúzás, a temetési menet, a templomi szertartások? Mit adtak ezek a halál eseményéhez annak idején? Mit kapunk ma? Milyen hatással van ránk ez a változás?

7. Hallottál róla (2.)

Az irat ma a Magyarországi Evangélikus Egyház levéltárában van elhelyezve, ez az egyetlen nagy Luther-relikvia, amely Magyarországon található. Az irat kalandos úton, több kézen jutott a Ma-

gyarországi Evangélikus Egyház birtokába, és azóta legféltettebb egyháztörténeti tárgyi emlékünkhöz. Egy római katolikus báró, Jankovich Miklós vásárolta meg egy északnémet tősgyökeres lutheránus család utolsó felmenőjétől, majd saját végrendeletében nemes gesztussal a Magyarországi Evangélikus Egyházra hagyományozta. Ma egyházunk levéltárának legnagyobb ékessége, időszaki kiállításokon gyakran látható.

Reflexiós kérdések: Vajon a szokásoktól eltérően miért a feleségére hagyja Luther a vagyonát?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

8. A főszöveg 4. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 4. bekezdése.

Hangsúlyok: Augsburgi vallásbéke, harmincéves háború, egyéni vallásszabadság

Reflexiós kérdések: Hogyan vezetett el a Luther által felismert lelki szabadság az egyéni vallásszabadsághoz? Hol találkozik a két eszme?

9. Csoportmunka: a főszöveg 3. bekezdése és a hozzá kapcsolódó kérdések

A főszöveg 3. bekezdése.

Reflexiós feladat: Próbálják meg a tanulók csoportokban lefordítani saját maguknak a három „solus” jelentését! Hogyan jelenik meg ez a három tétel Luther teológiájában? Érvényesülnek ma az evangélikus egyházban?

10. Mozdulj! (1)

További feladatok

Szerinted?

A rágalmazást és a becsületsértést enyhíti-e az, hogy fantasztikus vagy humoros elemeket kevernek bele?

Mozdulj! [kép]

Hasonlítsd össze Luther wittenbergi sírját más híres emberek sírhelyével!

Fogd és vidd!

Luther idős korában megkeseredett ember lett teológiai és egyéb ellenfelei miatt, valamint a parasztfelkelés véres eseményei sem hagyták nyugodni lelkiismeretét. Ez a lelkiismeretesség azonban ugyanaz, aminek a reformáció folyamatát köszönhetjük.

Összefoglalás

1. Rakd időrendbe Luther életének alábbi eseményeit!

- feleségül vette Bora Katalint – 12
- megfogadta, hogy beáll szerzetesnek – 3
- megjelentette a Kis kátét – 13
- kitűzte 95 tételét – 7
- doktorrá avatták – 6
- Rómában járt – 5
- X. Leó pápa kimondta rá az egyházi átkot – 8
- a wormsi birodalmi gyűlésen vallást tett hitéről – 9
- V. Károly császár kimondta rá a birodalmi átkot – 10
- elkészül az Újszövetség német fordításával – 11
- megszületett Eislebenben, Németországban – 1
- pappá szentelték – 4
- A speyeri birodalmi gyűlésen felsőnémet városok és fejedelmek tiltakoztak (protestáltak) a császár katolicizmust erősítő határozatai ellen. Ettől kezdve nevezik a reformáció követőit protestánsoknak. – 14
- Az augsburgi birodalmi gyűlésre megszületett az Ágostai hitvallás. – 15
- Elkészült a teljes német nyelvű bibliafordítás. – 16
- Eisenachban tanult – 2
- Eislebenben meghalt – 17

Luther Márton életrajza

- 1483. november 10-én született Eislebenben, Németországban.
- 1488–1501 között Mansfeldben, Magdeburgban, majd Eisenach-ban tanult.
- 1501-től az erfurti egyetem bölcsészettudományi karán folytatott filozófiai és jogi tanulmányokat.
- 1505-ben pedig magiszter (tudós, mester) lett.
- 1505. július 2-án – a legenda szerint egy villámcsapás következtében – megfogadta, hogy beáll szerzetesnek. Július 17-én belépett az Ágoston-rendbe, ahol teológiát kezdett tanulni.
- 1507-ben pappá szentelték.
- 1511-ben egyik rendtársa kísérelésként Rómában járt, s az itt látottak komoly hatással voltak gondolkodására.
- 1512-ben doktorrá avatták, s kinevezték a wittenbergi egyetemre a bibliai tudományok professzorának.
- 1517. október 31-én kitűzte a wittenbergi vártemplom kapujára a búcsúcédulákkal kapcsolatos nevezetes 95 tételét.
- 1518: Luthert kihallgatta a pápai követ, Cajetan bíboros, és tételei visszavonására szólította fel. Luther ezt megtagadta, s a pápához fellebbezett, mert bízott annak jóindulatában. III. (Bölcs) Frigyes választófejedelem pártfogása alá vette Luthert.
- 1519: A lipcsei dispután Johannes Eck egyetemi tanárral szemben megvédte tanait.
- 1520. június: A pápa kiátkozással fenyegette Luthert. Ennek értelmében Luther könyveit el kellett égetni, Luthernek pedig vissza kellett vonnia a tételeit, máskülönben Luthert eretneknek nyilvánítják s egyházi átokkal sújtják.
- 1520-ban mintegy harminc iratot, könyvet írt, melyekben a legfontosabb tanítási és hitkérdésekre adott választ.

- 1520. december: Luther a wittenbergi városkapunál elégette nyilvánosan a kiátkozó pápai bullát és az egyházi törvénykönyvet.
- 1521. január 21.: X. Leó pápa kimondta az egyházi átkot Luther felett, ezzel kiközösítette az egyházból.
- 1521. április: A wormszi birodalmi gyűlésen meghallgatták, Luther pedig vallást tett hitéről és a lelkiismeret szabadságáról.
- 1521. május 26.: A wormszi birodalmi gyűlésen V. Károly császár kimondta rá a birodalmi átkot.
- Bölcs Frigyes Luthert a hazafelé tartó úton elraboltatta, s Wartburg várában rejtette el. Luther itt György lovag néven rejtőzködött egy évig. Ezalatt számos röpiratot, levelet, prédikációt írt.
- 1522 tavasza: A reformáció tanait többen tévesen hirdetik, lázongások törnek ki, ezért Luther visszatér Wittenbergbe, a népnek prédikál, és megpróbálja a gyakorlatban is megmutatni tanítását. Egyházszerkezési és népoktatási kérdésekkel is kezdett foglalkozni.
- 1522. szeptember: Luther elkészült az Újszövetség német fordításával.
- 1525: Kitört a német parasztháború, melyben Luther a parasztok ellen fordult.
- 1525: Feleségül vette Bora Katalint, aki egy apácarendből lépett ki, s akitől később hat gyermeke született.
- 1529: Megjelentette a *Kis kátét* a családok hitoktatása számára, valamint a *Nagy kátét* a papok taníttatására.
- 1529-ben Marburgban Luther és Zwingli nyilvános hitvitán próbált megegyezni. Ez 13 és fél pontban sikerült is, de az úrvacsora kérdésében nem. A két irányzat különvált.
- 1529: A speyeri birodalmi gyűlésen felsőnémet városok és fejedelmek tiltakoztak (protestáltak) a császár katolicizmust erősítő határozatai ellen. Ettől kezdve nevezik a reformáció követőit protestánsoknak.
- 1530: Az augsburgi birodalmi gyűlésre megszületett az *Ágostai hitvallás*, amelyet Melanchthon írt Luther tanítása alapján.
- 1531 nyarán Luther diákja, Konrad Cordatus elkezdte lejegyezni az Asztali beszélgetéseket, melyeket más diákokkal együtt 1546-ig folyamatosan rögzítettek.
- 1534: Luther munkatársaival elkészítette a teljes német nyelvű bibliafordítást.
- 1537: Kiadták a *Schmalkaldeni cikkeket*.
- Élete utolsó éveiben is rengeteget dolgozott és írt: közel kétszáz tanulmány került ki a keze alól, melyek az egyházat érintő aktuális kérdéseket célozták meg.
- 1546. február 18-án Eislebenben halt meg.

2. Készítsetek képzeletbeli interjúkat a gyermek, a fiatal, a felnőtt és az öreg Lutherrel! Kérdez-
zetek rá, hogy különböző életszakaszaiban Luther mit gondol Istenről, a pápáról, a házasságról és a
lelkiismereti szabadságról!

**3. Gondoljátok végig, hogy mi az, amiben Luther élete során sokat változott, s mi az, amiben
egyáltalán nem!** Mindkét kérdésben érdemes felhívni a tanulók figyelmét a lelkiismereti szabadság
kardinális kérdésére.

**4. Hasonlítsátok össze a fiatal Luthert és a benneteket foglalkoztató kérdéseket! Melyek a ha-
sonlóságok, melyek a különbségek?**

Beszélgethetünk arról, hogy mi az ő véleményük az egyházzal, a benne uralkodó jelenlegi állapotokról.
Ha ezt már megtettük korábban, foglaljuk össze újra elképzeléseinket és vágyainkat!

**5. A reformáció folyamatában jelentős szerepet játszott a nyomtatás elterjedése, az újonnan
létrejött iskolák és egyetemek, a pap- és tanárképzés, az analfabetizmus visszaszorulása és a
Biblia szövegéhez és tanításához való hűséges visszatérés.** Készíts olyan folyamatábrát, amely a
lehető legteljesebben mutatja be ezek kapcsolati rendszerét!

Bármilyen folyamatábrát választhatunk, de világosan jelölni kell az összefüggéseket!

37. Teológiai alapok etikai kérdésekhez – Hol is kezdjük?

Az óra célja

A diákok megértsék a jézusi alapelv, a normák, és erkölcsi értékek szerepét, s ezek egymással való kapcsolatát.

Kulcsfogalmak

erkölcsi alapelv, norma, erkölcsi érték

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

A feladat során célszerű konkrét példákból kiindulni, például az alábbi döntéshelyzetekből: egy új mobiltelefon megvásárlása, egy osztálytárs hazugságának leleplezése, egy társadalmi kérdésben való véleménynyilvánítás, egy fiatalabb iskolatárs kicsúfolása, szülőknek való ellentmondás.

A feladatot először beszéljék meg a diákok párokban, majd utána közösen is osszák meg a véleményeiket.

2. További kérdések

Milyen szabályokat kell betartania egy kisgyermeknek, egy iskolai tanulónak, egy tanárnak, egy orvosnak, egy lelkésznek, egy utcán sétáló embernek, egy turistának?

Hogyan illik viselkednie egy kisgyermeknek, egy iskolai tanulónak, egy tanárnak, egy orvosnak, egy lelkésznek, egy utcán sétáló embernek, egy turistának?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: etikett, törvény, norma.

4. További kérdés

A főszövegben felsorolt példákat folytatva beszéljük meg, hogy a tízparancsolat mely törvényei mint normák milyen értékeket védenek!

3. A főszöveg 3. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: erkölcsi érték.

4. Mozdulj! (2.)

A feladatra szánjunk sok időt! Nagyon fontos annak megértése, hogy Jézus tanításai mögött erkölcsi értékek jelennek meg, s ezekre konkrét példákat keressünk. A táblázatban felsorolt válaszok lehetőségek, melyeket még tovább lehet bővíteni.

Bibliai szakasz	Erkölcsei érték
Az ember teremtése (1Móz 1,27)	istenképűség
József megismerteti magát testvéreivel (1Móz 45,1–15)	megbocsátás
Ézsaiás (Ézs 56,1)	igazságosság
A képmutató ítélezés (Mt 7,1–5)	az ítélezéstől való tartózkodás
Boldogmondások (Mt 5,1–12)	boldogság
Isten gondviselése (Mt 6,25–34)	bizalom
Az imádság meghallgatása (Mt 7,8)	remény
A törvény magyarázata (Mt 5,38–48)	az erőszak elutasítása, az ellenség szeretete
A gazdag ifjú (Mk 10,17–27)	az anyagi javak helyes megítélése
Zákeus története (Lk 19,1–10)	életközösséghez tartozás
A görnyedt asszony meggyógyítása (Lk 13,10–17)	nemek közötti egyenlőség
Jézust nem fogadják be egy samáriai faluban (Lk 9,52–56)	a bosszú elutasítása
Az irgalmas samaritanus (Lk 10,25–37)	felebarát
Jézus elhívja Lévit (Lk 5,27–32)	a közösség vállalása, a kirekesztés elutasítása
Ki a legnagyobb? (Lk 22,24–27)	a versengés elutasítása

5. A főszöveg 4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: A szeretet mint jézusi alapelv.

6. Szerinted? (1.)

Fontos rávilágítani arra, hogy a szeretet mint alapelv több, mint ha erkölcsi érték vagy norma lenne. Jézus tanításában és életében a szeretet nemcsak egy az értékek között, hanem a mindent megalapozó elv, amely mindennek cél, értelmet, értéket és életet ad.

Luther épp azért, hogy a Jézusba vetett hitre helyezi a hangsúlyt, az erkölcsi döntéseinkben a jézusi alapelvet helyezi a középpontba az emberi értékek helyett.

A lutheri tanítás többi *solája* is a középpontnak ezt az újra megtalálását segíti az erkölcsi döntéseinkben is.

7. A főszöveg 5–7. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: Etika, a jó tett, a jó döntés és a korrupció példája.

8. Szerinted? (2.)

A feladat célja, hogy a diákok gyűjtsenek normákat és erkölcsi értékeket ennek a kérdésnek a megválaszolásához. (Ezt a kérdést elővehetjük majd a 40. leckében is.)

Például: Vegyük a korrupció példáját. Ha nagyon nehéz egy termékhez vagy szolgáltatáshoz hozzájutni, akkor óhatatlanul kialakul egy korrupciós kerülőt a termék vagy szolgáltatás megszerzésére: ez azt jelenti, hogy a megfelelő pozícióban lévő emberek – pénzbeli ellenszolgáltatásért cserébe – előnyhöz juttatják, akár soron kívüli hozzájutást biztosítanak. A korrupció megelőzéséhez magas erkölcsi tartással rendelkező szereplők kellene, akik stabil anyagi viszonyok között élnek. Ellenkező esetben a korrupció felszámolása reálisan nézve esélytelen.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

Milyen kapcsolatban van a Gandhitól idézett gondolat a jézusi alapelvvel?
Az igeverset tanuljuk meg.

Fogd és vidd!

Jézus szeretete az alapelv, amely az erkölcsi normákat és értékeket lehetővé teszi.

38. Világvallások és etika – Mit tanít a másik?

Az óra célja

A tanulók lássák meg a különböző vallások erkölcsi értékei és döntései mögött meghúzódó különböző alapokat, különös tekintettel az evangélikus álláspontra.

Kulcsfogalmak

Egyházi tanítóhivatal, lelkiismereti döntés, a szeretet nagy parancsolata, törvény, saria, dharma

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

Az igeverset (nagy parancsolat) tanuljuk meg.

Milyen kapcsolatban van a Luthertől idézett gondolat Jézus nagy parancsolatával?

2. Mozdulj! (1.)

Az emberi cselekvés feltételez bizonyos kettősséget elmélet és gyakorlat között. Ez a különbségtétel hozzásegít minket ahhoz, hogy megfogalmazzuk, mit is jelent elméletben egyetérteni valamivel és ugyanakkor azt a gyakorlatban is követni. Pál apostol a kijelölt szakaszban egy olyan helyzetet ír le, amikor az ember saját maga ismeri ugyan az elméletileg helyes eljárást és döntést, de mégsem annak megfelelően cselekszik. Mi ennek az oka? Túl nagy – akaraterejét meghaladó – lemondásra kellene önmagát ösztökélnie. A kudarcból büntudat és frusztráció következik. Pál ebből a büntudatból a kegyelemhez menekül. A kegyelem azonban nemcsak a büntudatunkra válasz, hanem egész emberi valónkra nézve.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg ismertetése

A főszöveget feldolgozhatjuk közösen úgy, hogy mindegyik vallásról szóló résznél megállunk, s meg-

beszéljük az adott vallás tanítását; vagy csoportokban (párokban) úgy, hogy mindenki egy vallás tanításáról olvas, majd a megismert tartalmat és a megbeszélte kérdéseket megosztják a többi csoporttal.

- Római katolikus egyház: Egyházi Tanítóhivatal. Miért lehet jó, ha egy egyháznak van tanítóhivatala? Mi lehet ebben a nehéz? Mit jelent ez a hívók egyéni döntéseire és felelősségére nézve?
- Evangélikus egyház: egyéni lelkiismereti döntés. Miért lehet nehéz, ha egy egyháznak nincs tanítóhivatala? Mit jelent az egyéni lelkiismereti döntés? Mi lenne, ha nem lenne egyformán fontos a közösségi normák ismerete és az egyéni döntési szabadság?
- Kereszténység: a szeretet nagy parancsolata. Mit jelent ennek a parancsolatnak az alkalmazása a hétköznapokban? Hol és hogyan mutat Jézus példát erre a parancsolatra?
- Zsidó vallás: törvények, igazságosság. Gyűjtsetek az igazságosságról szóló bibliai próféciaakat! Ki igazságos ezekben, kivel s hogyan? Mi lehet a kihívás abban, ha egy vallás erkölcsi tanításának fő jellegzetessége a törvénynek való megfelelés?
- Iszlám vallás: saria. Mi tud erősebben befolyásolni: a remény vagy a félelem? Keressetek példákat a válaszaitokra! Az idézett iszlám hittudós szeretetfogalma miben különbözik a jézusi alapelvtől?
- Indiai vallások: dharma. Milyen élethelyzetekben jelennek meg a lemondás, a könyörületesség, a tisztaság, az igazmondás? Milyen erkölcsi értékeket jeleníthetnek meg? Mondjatok rá példákat!

4. Szerinted? (1.)

A kérdés megválaszolásához vegyük figyelembe, hogy melyik vallás esetében mennyire van az egyén személyes belátására bízva a döntés, mennyire fontos az egyéni felelősségvállalás, és mennyire az adott vallás normái határozzák meg a döntési folyamatot.

5. Mozdulj! (2.)

Hajléktalan özvegyasszony koldul – a vallások mindegyike tanítja az irgalmasságot és a szegényeknek való adakozást. A különbség abban érhető tetten, hogy milyen motivációból teszik: A zsidó és az iszlám vallás a visszafizetés dogmájában hisz, ezért adakozik, ehhez lényegében hasonló a buddhista és hindu álláspont is, a keresztény válasz viszont nem a visszafizetésre vagy a visszahatásra épít, hanem Jézus szavára – „aki kér, annak adj”, és személyes példájára.

- A falunkban szemétegetőt építenek. – Teljes közönnyel egyetlen vallás hívei sem nézhetik a történeteket, a különbség alapja azonban az, hogy a világra milyen módon tekint az adott vallás követője – a szkeptikus világ- és jövőfelfogás befolyásolja az aktivitást.
- A padtársam lesett a témazáró dolgozatnál. – A zsidóság, a kereszténység és az iszlám is egyértelműen beszél erkölcsileg egyenes útról, amelytől ha valaki elhajlik, azt Isten bünteti. A hinduizmus és a buddhizmus egy olyan törvényszerűséget feltételez, melyben az ilyen kihágások önmagukban hordozzák büntetésüket.

Menekültek kérnek letelepedési engedélyt. – A mózesi törvények a jövevény befogadásával kapcsolatban elég egyértelműek pozitív értelemben, csakúgy más vallásokban is, hiszen a jövevény és a vendég fogalma között nem tettek a régi vallási iratok különbséget. Keresztény értelemben pedig különösen erős hangsúlya van a jövevények befogadásának, Mt 25. fejezetében Jézus egyenesen azonosítja magát velük.

6. Dilemma, Szerinted? (2.)

A dilemmát érdemes felolvasni s utána megbeszélni a Szerinted?-ben feltett kérdéseket.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. További feladatok

A tanulók írjanak közös imádságot több felekezet nevében valamely fontos etikai kérdéssel kapcsolatban.

Fogd és vidd!

Isten egy hegy, amire sok úton szeretnének az emberek felmászni. A legfontosabb az, hogy a saját utunkat, amelyik a legközelebb van hozzánk, megtaláljuk.

39. Aranyszabály – Nyerhet-e mindenki?

Az óra célja

A diákok fedezzék fel a jézusi aranyszabály üzenetét – más vallások hasonló szabályaihoz viszonyítva is, – és lássák meg annak mindennapi gyakorlatban megvalósuló értékét!

Kulcsfogalmak

aranyszabály

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA:

1. Dilemma, Mozdulj! (1.)

Az aranyszabály lényegére jól rávezet az a játék, amelyet fogolydilemma néven ismer a világ. A dilemma részben olvasható szituáció vázolása után hagyjunk időt annak, hogy mindenki végiggondolhassa, hogy ő mit választana: vallana vagy tagadna. Úgy is eljátszhatjuk, hogy két diákot kihívunk, s először ők lesznek Jack és Joe, majd újabb párokat választunk. Fontos, hogy először a válaszokat rögzítsük, s csak utána elemezzük a válaszokat.

Az elemzésben segíthet az alábbi táblázat:

Egyéni büntetés	Jack vall	Jack tagad
Joe vall	6 év, 6 év	10 év, 0 év
Joe tagad	0 év, 10 év	½ év, ½ év

Figyeljük meg, hogy általában az első reakció az, hogy tagadni fogok. Viszont a táblázatból a józan logika alapján általában minden diák rájön, hogy nem éri meg tagadnia, mert ha a másik vall, akkor ő tíz évre börtönbe kerül. Ezért inkább vallani fog. Így viszont összességében a legrosszabbul járnak, mert kettejük összbüntetése a legnagyobb, 12 év lesz.

Összbüntetés	Jack vall	Jack tagad
Joe vall	12 év	10 év
Joe tagad	10 év	1 év

Általában kevesen jutnak el arra a döntésre, hogy maradnak a tagadásnál, mert félnek attól, hogy a társuk vallani fog, s cserbenhagyja őket. Pedig ez az aranyszabály lényege. Erre az óra későbbi részében visszatérünk.

Amennyiben előfordul, hogy a csoportban a párok mégis a tagad–tagad lehetőséget választja, akkor ez egy ideális keresztény csoport, akik az aranyszabály szerint élnek.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: más vallásokban megfogalmazott aranyszabály, jézusi aranyszabály.

4. Szerinted? (1.)

Figyeljük meg, hogy a többi vallás által megfogalmazott aranyszabály sokkal kevésbé aktív, cselekvő és kezdeményező! A legtöbb vallás aranyszabálya a rossz elkerüléséről ír, Mohamed nem a cselekvésről, hanem a kívánásról beszél.

Játsszunk el azzal a gondolattal, hogy milyen lehet az, ha egy közösség az adott megfogalmazás szerinti aranyszabály szerint él! Gondoljuk végig, hogy hol mennyire ártalmasak, előzékenyek, figyelmesek, cselekvőek, kezdeményezők a közösség tagjai!

A legnehezebb a jézusi aranyszabályt megvalósítani, hiszen itt cselekvő kezdeményezésről van szó. De ennek megvalósításához alapot ad az előző leckékben megismert jézusi alapelv: a jézusi szeretet, amely nem passzívan figyel, hanem odafordul a másik ember felé.

5. További kérdés

Gyűjtsetek példákat arra, amikor Ti kezdeményeztetek a jót! Milyen hatása volt másokra? Milyen hatása volt rátok? Mi volt a különbség ahhoz képest, mintha csak elkerültétek volna a rosszat?

6. Kép

Beszéljük meg, hogy ha a képen látható emberek Jézus aranyszabálya szerint élnének, akkor mi történne! Mindenki azt szeretné, hogy a másik ember busszal járjon, ezért ők maguk is ezt tennék a többiekkel, vagyis mindenki maga is felülne a buszra.

7. A főszöveg 3–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: törvény és próféták, két gondolati gát (a másik értéktelenebb, egyikünk veszít).

8. Szerinted? (2.)

Figyeljük meg, hogy mindkettő nagyon gyakori gondolkodásmód a mindennapjainkban! Vegyük észre, hogy bibliai példák sokasága is erről tanúskodik, a konfliktusok hátterében legalább az egyik gondolat mindig meghúzódik (Káin és Ábel, József és testvérei, királyok és próféták kora, a farizeus és vámszedő példája, Anániás és Szafira stb.)!

9. A főszöveg 5–8. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: nyertes–nyertes játék.

10. Dilemma befejezése

Hangsúlyok: kooperáció, önzetlenség, bizalom.

11. Mozdulj! (2.)

Hagyjuk, hogy a diákok a saját példáikat fogalmazzák meg, akár az iskolai akár családi vagy más környezetre vonatkoztatva.

12. Hallottál róla?

Hangsúlyok: a játékelmélet magyar vonatkozásai.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

13. Mottó, igevers

Hogyan jeleníti meg Augustinus gondolata az aranyszabályt?

Az igeverset tanuljuk meg!

14. További feladat

Nézz utána a játékelmélet további példáinak (egy dolláros játék, piros-kék játék, nemek harca, vezérürü stb.), és gondold végig, hogy hogyan érvényesül ezekben az aranyszabályt követő ember!

Fogd és vidd!

Az aranyszabály alkalmazásával minden erkölcsi kérdés megoldható lenne.

40. Együtt élés másokkal – Mi a megoldás?

Az óra célja

A diákok próbálják meg alkalmazni az aranyszabályt a háború kérdéseire, valamint ismerjék meg az igazságos háború fogalmát.

Kulcsfogalmak

háború, igazságos háború

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Dilemma

Garrett Hardin klasszikus példáját játsszuk el a csoport tagjaival. Képzeld el, hogy mindannyian egy falu lakói vagyunk, minden családnak egy tehene van, s a falu legelője épp akkora, hogy ezeket a teheneket épp el tudja látni. A legelőt növelni nem lehet, újabb legelő igénybevételére nincs lehetőség. Tegyük fel, hogy új család költözik a faluba, de ezt a családot ne képviselje egyik diák sem, maradjon képzeletbeli szereplő. Beszéljük meg ennek a következményeit az egyes családokra nézve! Gyűjtsük össze a lehetséges döntéseket!

Tegyük fel, hogy az egyik család egyik nap egy második tehenet is vásárol. (Lehetőség szerint önként jelentkező diák jelenítse meg ezt a családot. Ha ez nem megy, legyen ez is képzeletbeli szereplő.) Beszéljük meg ennek is a következményeit és a falugyűlés döntését!

A játék és a „Szerinted?” kérdéseinek megbeszélése pár percnél többet vesz igénybe, akár az óra harmada is elmehet vele, de utána ezekre az érzésekre és élményekre jól tudunk építeni a feldolgozás során.

2. Szerinted? (1.)

Az itt szereplő kérdések már nem tartoznak a közlegelők tragédiájának eredeti kérdései közé, de fontos, hogy elképzeljük azt is, hogy van-e különbség, ha azonos vallású/kultúrájú vagy más vallású/kultúrájú család költözik a faluba? Mit mond minderre Jézus arany szabálya?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. Mozdulj! (1.)

A dilemma alapján felvetődhet a konfliktus és a háború kérdése. A felsorolt okokra keressünk közösen példákat történelmi és állampolgári ismereteikből. Fontos, hogy próbáljunk megoldásokat is keresni – legyenek azok bármennyire is idealizáltak.

4. Szerinted? (2.)

Idézzük fel korábbi tanulmányainkból (9. osztály, 6. lecke) a verseny és a versengés közötti különbséget, s azt, hogy mit tanít Jézus minderről!

5. A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: verseny, a háború erkölcsi kérdés, mérlegelés, arany szabály alkalmazása.

6. További kérdés

A főszöveg alapján újra elővehetjük a 37. lecke „Szerinted? (2.)” kérdését.

7. Hallottál róla? (1.)

Hangsúlyok: háború, Gandhi erőszakmentes tiltakozása.

Korábbi tanulmányainkból felidézhetjük (9. osztály, 14. lecke), amit Jézus tanít a Hegyi beszédben az erőszakmentes ellenállásról. Idézzük fel, hogy ez az egyetlen módja annak, hogy ne igazoljuk az erőszakot, s megtörjük az erőszak ördögi körét.

Beszélgjünk meg, hogy mi a különbség az erőszakmentes tiltakozás/ellenállás és a „hagyom magam” álláspontja között!

8. Dilemma (2.)

A dilemmában a háborúk néhány következményéről olvashatunk.

Beszélgessünk arról, milyen vonatkozásban mond ellent az arany szabály alkalmazása ezeknek az adatoknak.

9. Hallottál róla? (2.)

Hangsúlyok: igazságos háború s annak feltételei.

10. Mozdulj! (3.)

A saját vélemények megfogalmazásánál törekedjünk arra, hogy mindig jelenítsük meg azt az erkölcsi értéket és normát (37. lecke), amely az álláspontunkat megalapozza. Kérjük meg a diákokat, hogy ezeket hangsúlyozzák a véleményük megfogalmazása során!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

13. Mottó, igevers

Beszéljünk a két mondat alapján a háborúk okairól és értékeléséről.

Fogd és vidd!

A jó győzelméhez mindig erőt és reményt adhat Jézus életének példája.

Összefoglalás

1. A saját szavakkal való megfogalmazás fontos cél, de természetesen a tankönyvi gondolatokat használják a diákok!

2. Megoldás

						1	P	A	R	A	N	C	S	O	L	A	T
						2	J	O	G								
3	I	S	T	E	N	T	Ö	R	V	É	N	Y	E				
4	E	N	G	E	D	E	L	M	E	S	S	É	G				
						5	D	H	A	R	M	A					

3. A feladat kidolgozásánál jelenjen meg az a szempont, hogy az önzetlenség, a bizalom és a kooperáció fontos feltételei az aranszabály alkalmazásának. Ha ezek jelen vannak, akkor viszont képes lesz az egyén nemcsak a saját céljaira és érdekeire gondolni, hanem az egész közösségére is, így képes lesz a legkisebb „összbüntetést” választani.

41. A globalizáció etikája – Az én váram a mi várunk is?

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel helyüket és szerepüket a globális világban, és lássák meg a felebarát fogalmának vonatkozásait a globalizáció összefüggéseiben.

Kulcsfogalmak

Globális világ, globalizáció, felebarát

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: globális világ.

2. Mozdulj! (1.)

A beszélgetés során keressük a globalizáció pozitív és negatív oldalait is! Nem lehet egysíkúan értékelni a globalizáció jelenségét, s ez már itt is megfogalmazódhat. Sokkal fontosabb az ilyen egyoldalú értékelés helyett megtalálni benne a helyünket és a feladatunkat.

3. További kérdés

Az alábbi kifejezéseket sokszor hallhatjuk a globalizáció folyamatával kapcsolatban: hangsúlyeltolódás, kölcsönös függés, személytelenedés, identitásvesztés, információgazdagság, sebezhetőség, határok megszűnése, anonimitás a kapcsolatokban, felgyorsult élet, pénzközpontúság, értékek megváltozása, multikulturalitás, multinacionalitás, munkahelyekért való verseny, időtől és helytől független vásárlás, hálólét, verseny piac, nemzetközi tőkemozgás.

Ezek közül melyiknek van pozitív s melyiknek negatív következménye?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

4. Dilemma, Mozdulj! (2.)

Különböző helyzetekben különféle lehetőségeink vannak, de azt lássuk meg, hogy nincs olyan helyzet, amelyben semmit sem lehet tenni. Például ha a felsorolt adatok alapján csak annyit állapítunk meg, hogy egy középiskolai tanár – és diák – kevesebb áramot fogyaszt, már az is egy fontos döntés és lépés lehet! Idézhajjuk az alábbi szerzőket:

„Úgy érezzük, hogy amit teszünk, csak egy csepp a tengerben. E csepp nélkül azonban sekélyebb lenne a tenger.” (Kalkuttai Teréz Anya)

„Rajtunk, egyéneken múlik, hogy megtegyünk mindent, amit lehet, bármilyen kevés is az. Az, hogy egy lámpa lekapcsolása jelentéktelennek tűnik, még nem jelenti azt, hogy nem kell megtennünk.” (XIV. Dalai Láma)

„A jövő nem fogja jóvátenni, amit te a jelenben elmulasztasz.” (Albert Schweitzer)

„A föld elég mindannyiunk szükségletére, de nem elég mindannyiunk mohóságára.” (Mahatma Gandhi)

(További példákat is előhozhatunk: például ha te lennél Magyarország miniszterelnöke, egyházas püspöke, egy Heves megyei kisvárosban hivatalnok, egy havi nyolcvanezer forintból gazdálkodó kisnyugdíjas.)

Gyűjtsünk minél több saját ötletet, javaslatot! Nem baj, ha első hallásra irreálisnak tűnnek! Beszéljük meg, mit lehetne tenni ezek megvalósításáért.

5. Szerinted? (1.)

Vegyük észre, hogy a felsorolt adatokban a legtöbb keresztény normát (például a tízparancsolat mind-egyikét) megszegik az emberek. Korábbi tanulmányainkból (10. osztály, 29–31. leckék) idézzük fel a két kőtábla kapcsolatát! Vajon az 1–3. parancsolatok betartásával megtalálnánk a problémák gyökerét? Hogyan lehetne elérni, hogy az emberek betartsák például az aranyszabályt?

6. A főszöveg 2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: közös erkölcs.

7. Szerinted? (2.)

A megbocsátás, az igazságosság, a remény, az erőszak elutasítása, a tisztelet és további erkölcsi értékek más vallások tanításában is jelen vannak, sőt a nem vallásos emberek számára is szinte magától értődőek. Vajon akkor miért nem tartjuk meg ezeket? Mi lenne az a minimum, amelyre szükség lenne egy globális erkölcsrendszer kialakításához?

8. Hallottál róla, Kép (térkép)

Az alábbi kérdésekről beszélgethetünk:

Milyen érzés ezen a térképen megtalálni Magyarországot?

Vajon más lenne a megítélése és a helyzete az első és a harmadik világbeli országoknak, ha „fordított” típusú térképeket használnánk?

A „fordított” térkép például szolgál arra, hogy megmutassuk, hogy évtizedek vagy évszázadok alatt rögzült szemléletmódunk kiindulási pontja sokszor önkényes és a más környezetben élő embereket figyelmen kívül hagyja. Beszéljünk a diákokkal arról, hogy elkerülhetetlen ugyan, hogy valamilyen kiindulópontot válasszunk (s így például valakik „felülre”, mások „alulra” kerüljenek egy térképen), de nem mindegy, hogy milyen következményekkel jár ez a világszemléletünkre nézve, és hagyjuk-e, hogy valakik így önkényes választásunk miatt, például szociális, erkölcsi vagy gazdasági szempontból is „felülre”, míg mások „alulra” kerüljenek.

9. Szerinted? (3.), Kép (karikatúra)

Idézzük fel korábbi tanulmányainkból (9. osztály, 12. lecke) azt, amit a felebarát fogalmáról tanultunk, s hangsúlyozzuk ki, hogy felebaráttá akkor válik valaki, ha mer cselekedni, s ha az esetleges ellenérzéseit le tudja győzni ennek érdekében. Mindenki válhat felebaráttá, de nem mindenki automatikusan az. Beszélgethetünk az alábbi kérdésekről a kép kapcsán:

Kinek a felebarátja a pár? Kié a pincér? Mit kellene tenniük, hogy valakinek a felebarátjai legyenek?

10. Mozdulj! (3.)

Alkalmazzuk a felebarát fogalmát globális helyzetekben!

Jézus kitágítja a felebarát fogalmát. Noha ő nem beszél internetes kapcsolatokról, de például a barát és ellenség, a segítség és cserbenhagyás fogalmai ugyanúgy jelen vannak ebben a vonatkozásban is. A virtuális világban lévő kapcsolatainkra nézve ugyanazok a szempontok fontosak és valósíthatók meg a felebarátunkkal szemben: például akkor se bántsak meg (vagy akkor se gyűlöljek) valakit, ha nem ismerem, vagy ha álnév alatt jelenik meg valaki egy közösségi oldalon; vagy például ne vegyem el a

szellemi tulajdonát akkor sem, ha valószínűleg sosem fogunk találkozni és egymás fizikai környezetébe kerülni. A virtuális világban létrejövő közösségek mögött valós emberek vannak, akik lehet, hogy több ezer kilométerre laknak tőlem, de egy bizonyos kérdésben lehet, hogy szomszédaimmá, s így felebarátommá válnak az internet segítségével.

Felolvashatjuk Albert Schweitzer idézetét, amely arra taníthat például, hogy a felebarát szeretete az embertársam helyzetének, érzéseinek, gondolatainak megismerésével és átélésével kezdődik:

„Egyszer véletlenül jelen voltam, amikor hajóra szállt egy csapat besorozott néger teherhordó, akiket a tengeren át Kamerunba vittek. A bennszülöttek most tudták meg igazán, hogy mi a háború. A gőzös az asszonyok siránkozása közben eltávolodott a parttól. A füstje elenyészett a messzeségben. Az emberek lassan elszéledtek. Egy öregasszony, akinek elvitték a fiát, hangtalan sírással ült egy parti kövön. Megfogtam a kezét, és vigasztalni akartam. Csak sírt tovább, mintha nem is hallaná a szavamat. Egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy vele együtt én is sírok, hangtalanul belesírok a lebukó nap fényébe, mint ő.” (Albert Schweitzer: *Egy orvos az őserdőben*)

11. Mit jelent?

Hangsúly: globális vagy világprobléma.

12. Mozdulj! (4.)

Példák: ivóvízhiány, klímaváltozás, a fizikai élettér szűkülése, az erdők csökkenése, talajerózió, savasodás, a népesség növekedése, városiasodás, az első és harmadik világ távolodása, Kelet és Nyugat különbsége, a mélyszegénység növekedése stb.

Beszélgétek meg, hogy melyiknek mi az oka, s mi a következménye!

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

13. Mottó, igevers

A mottó alapján beszéljünk arról, mi lehet a megoldás felé vezető út a globális problémák esetében!

Fogd és vidd!

Kimutathatóan közöm van a világ állapotához.

42. Környezetetika – Mi van a szelektív kuka mögött?

Az óra célja

A környezetetika teológiai alapjainak megismerése, a keresztény ember felelősségének felismerése a teremtett világgal szemben.

Kulcsfogalmak

Isten munkatársai

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers (vagy kép, lásd alább)

Az igevers kapcsán idézzük fel (10. osztály, 1–2. lecke) az ember teremtésének elbeszéléséből a fő gondolatokat (mandatum Dei, imago Dei)!

Beszélgessünk arról, egyetértünk-e Goodall idézetével! Keressünk rá példákat! (Például egy erdő kiirtása lakópark építése céljából, árterek beépítése bevásárlóközpontok létesítése miatt stb.)

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Dilemma

A dilemma tárgyalása előtt érdemes játszani egyet a csoporttal: tippeljük meg, mennyi ivóvizet használnak el a csoportunk családjai egy nap alatt! Utána számoljuk is ki, s esetleg írjuk is fel fogyasztási kategóriánként (ivás, tisztálkodás, főzés, locsolás, autótisztítás, vécéöblítés) a fogyasztás mértékét! (Azért érdemes az egyének helyett a családokra számolni, mert például közösen főznek, de külön mosakodnak, s helyesebben közelítjük az eredményt, ha az összes családtaggal számolunk. Utána persze vissza is oszthatjuk az eredményt a családtagok számával.)

A környezetetika példái közül vízzel kapcsolatos adatokat említettünk, mert a víz kérdése egyre nagyobb problémát jelent. „A 20. század sok háborúja az olajért folyt, de 21. századait a vízért vívják majd.” (Ismail Serageldin)

3. Mozdulj! (1.)

Magyarországon a csapvíz szinte mindenhol kiváló minőségű ivóvíz, egyedül Makó környékén szennyezett időnként. Ezzel szemben számos mérésekkel igazolható, hogy a palackozott ásványvíz sokkal több szennyeződést tud hordozni, mint a csapvíz.

Az alábbi idézet alapján elgondolkodhatunk a marketing szerepén és erején:

„A hazai ásványvíz-fogyasztás emelkedésének egyik oka az, hogy az emberek egyre inkább felismerik az egészséges táplálkozás fontosságát, értékelik az ásványvíz táplálkozási-fiziológiai tulajdonságait. Az ásványvíz elvesztette korábbi luxus jellegét, és mindennapi fogyasztási cikk lett. Továbbá a privatizált állami vállalatok tulajdonosai lényegesen nagyobb gondot és több pénzt fordítanak marketingre. Megismertették – és teszik ezt jelenleg is – nemcsak egyéni, hanem a szövetségünk által irányított közösségi marketing eszközeivel is – a fogyasztókkal a **természetes ásványvíz** egészségre kedvező tulajdonságait.”

4. A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: környezetetika teológiai alapjai, Isten munkatársai, művelés és őrzés.

5. Hallottál róla? (1.), Szerinted? (1.)

A „forralt béka” példája csak metafora, melyet magunkra kell vonatkoztatnunk. Kérjük meg a diákjainkat is, hogy ezt senki ne próbálja ki egy élő békán!

Viszont a saját mentalitásunkat és viselkedésünket nagyon jól jellemzi. Beszélgessünk arról, miért viselkedünk így!

Bibliai példákat is hozhatunk: például miért nem hallgattak az emberek Jeremiásra még akkor sem, amikor már egészen nyilvánvaló volt az őket körülvevő veszély? (11. osztály, 7. lecke) Miért nem élünk Jézus arany szabálya szerint akkor sem, ha józan eszünkkel beláthatjuk, hogy ez megoldás lehetne a problémákra?

6. Mozdulj! (2.)

Mt 5,13–16: Legalább a keresztényeknek soként és világosságként kellene példát mutatni a világban, nem „forralt békaként”, a tömeget követve viselkedni.

Jóel 2,13: Mindig van mód a változásra, csak Istenhez kellene fordulni.

1Móz 1,26: Az uralkodás nem az elnyomó despota király képével értelmezendő, hanem a jó pásztoréval, s nekünk is jó pásztorként kellene vigyázni a teremtett világra.

Préd 5,10: Ne rövidtávúan gondolkozzunk, hanem az örök élet távlatában.

7. Hallottál róla? (2.)

Fontos megemlíteni, hogy a sokat vitatott környezeti kérdések, mint például a klímaváltozás jelenségét már egyre kevesebben kérdőjelezik meg.

Milyen szerepe van a klímaváltozásban az embernek? Mennyiben vagyunk felelősek ezért mi magunk?

6. Kép

A kép kapcsán beszéljünk.

Ezek közül melyik igaz ránk? Mivel tudnánk kiegészíteni a képet?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Hallottál róla? (3.), Mozdulj! (4.)

Gondolkodjunk el azon, milyen sok dolog van az életünkben, ami csak a kényelmünket szolgálja! A diákokkal próbáljunk megbeszélni egy-egy apró kényelmi cselekedetet, melyről a következő egy hétben megpróbálnak lemondani. Lehet ez egyéneként más vagy az egész csoportban közös. Utóbbinak az az előnye, hogy közösségben, a közösség tudatával a fejünkben sokszor könnyebb cselekedni, s így tapasztalatainkat is össze tudjuk hasonlítani. Bármilyen kicsi cselekedet lehet ez, a lényeg a döntésen, elhatározáson és a megvalósításon van!

Mivel a víz kérdése szerepelt a dilemmában, ezért ezek az önkéntes cselekedetek is kapcsolódhatnak a vízhez. Például: megpróbálok 10 perc helyett 5 perc alatt lezuhanyozni, nem kádban fürdök, mert az jóval több vizet igényel, nem folyó vízben mosogatok, ásványvíz vásárlása helyett egy kulacsot töltök meg magamnak minden nap csapvízzel, nem veszek műanyag palackos üdítőt, nem iszom cukrozott üdítőt stb. Kérjük meg őket, hogy figyeljék meg saját reakcióikat, mi nehéz vagy könnyű, mihez van kedvük, mi lenne kényelmesebb stb.

Fontos, hogy amennyiben a diákok nyitottak erre a feladatra (s ők általában sokkal kezdeményezőbbek, mint a felnőttek), úgy mindenképp térjünk vissza egy hét múlva a tapasztalatok megbeszélésére. Nem baj, ha nem sikerült egyből mindent megvalósítani! Akkor beszéljük meg, mi volt a probléma, s hogyan lehetne ezt a következő héten megoldani. Amit sikerült megvalósítani, azt jegyezzük meg, és bármilyen kicsi tett is, értékeljük pozitívan!

Ha nyitottak rá, akkor a következő hetekben is mindig tűzzünk ki magunk elé egy-egy ilyen célt.

További feladat

Fogalmazz meg felhívást, vagy készíts plakátot, melyben gyülekezeted tagjainak figyelmét hívod fel valamely környezeti problémára (pl. globális felmelegedés, túlnépesedés, a termőtalaj csökkenése, a vizek szennyezése) s az azokhoz kapcsolódó bibliai gondolatokra!

Fogd és vidd!

A természet sokat tűr, de tűréshatára nem végtelen.

Filmajánló

Az *Otthonunk (Home)* egy 2009-ben bemutatott gyönyörű dokumentumfilm, melynek producere Luc Besson. Al Gore a globális felmelegedésről szóló *Kellemetlen igazság* című könyve, Davis Guggenheim azonos című dokumentumfilmje, és Nadia Conners és Leila Conners Petersen *Az utolsó óra* című filmje tekinthető az előzményeknek. 2009 nyarán mutatták be az *Otthonunkat*. A film eleje szimplán a Föld ökoszisztémáját mutatja be. Majd környezetszennyezés mai mértékét elképesztő adatokkal, tényekkel alátámasztva. Las Vegas, New York, Los Angeles, Shenzhen, Mumbai, Tokió és Dubai tipikus példái a pazarló világ fellegvárainak. A film második része a legérdekesebb: az új technológiai eljárásokat vonultatja fel, melyek esetleges lehetőséget kínálhatnak – ha nem is a katasztrófa elkerülésére, de legalább a „soft landingre”.

A film két hittanóra alatt pont megnézhető, s nagyon jó alapot adhat a beszélgetéshez.

43. A fogyasztás „öröme” – Az vagy, amit megveszel?

Az óra célja

A diákok gondolkodjanak el a fogyasztói társadalom és a fenntarthatóság kérdéseiről.

Kulcsfogalmak

Fogyasztói társadalom, fenntarthatóság

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Dilemma, Szerinted? (1.)

A dilemma kapcsán a megfogalmazott kérdések mellett az alábbiakról is beszéljünk: Más mai termékeknél hogyan jelenik meg a tervezett elavulás jelensége? (Pl. mobiltelefon, nyomtató, mosógép, zokni, cipő stb.)

Száz évvel ezelőtt egy átlagos fiatalnak sok éven át egyetlen pár cipője volt, amely nem kopott el. Vajon miért? Ma miért nincs ez így?

2. Mozdulj! (1.)

A diákok saját szempontjaik felállítása során próbálják jellemezni saját vásárlói szokásaikat! A felsorolt pár jelzőn kívül keressenek saját maguk által fontosnak tartott szavakat.

A mobiltelefon mellett szerepelhet más műszaki cikk vagy például egy ruházati termék is.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: szükséglet, felelős gazdálkodás.

Alkalmazzuk Pál apostol szavait (1Kor 10,31) vásárlásunkra! Mit gondolunk ez alapján saját fogyasztásunkról? Mit kellene tenni ahhoz, hogy Pál apostol szavai szerint élhessünk?

4. Mit jelent?

A fenntarthatóságra keressünk példákat!

Életünk mely terein élünk fenntarthatóan? Melyekben nem? Mit lehetne tenni ez utóbbiakban, hogy változtatni tudjunk?

5. A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: fogyasztás, erkölcsi értékek, imádság.

6. További kérdések

Egyetértünk-e Kavanaugh álláspontjával? Keressünk rá konkrét példákat!

A fogyasztói szemlélet hogyan szegényíti el az embert?

A fogyasztói szemlélet miben mond ellent Krisztus követésének?

Isten előtti imádságunkban miért kerülünk egészen távol a fogyasztói „világrendtől”?

7. Szerinted? (2.)

Tipikus ilyen **eszközök**: kenyérszeletelő gép, almahámozó, árammal működő konzervnyitó stb.

A tudatos vásárlásról [itt olvasható](#).

Vajon miért hozta létre valaki ezeket, s miért veszik meg az emberek?

Vannak olyan termékek, amelyekhez már egészen hozzászoktunk, de valójában egyszerűbb lenne az élet nélkülük? Mennyire tudjuk csökkenteni a környezetünkben lévő fölösleges tárgyakat?

8. További kérdés

koreai tévé, szójaszószt, kínai tea, karácsonyi tortához eper, norvég télkabát, mahagóni szekrény

A felsorolt termékek megvásárlásával milyen hatással vagyunk a

- szállításból adódó környezetszennyezésre?
- helyi termelőre és piac támogatására?
- saját egészségünkre?
- másik ember életlehetőségeire?

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Mottó, igevers

Mujicáról már olvastunk korábban (10. osztály, 33. lecke). Idézzük fel, hogy őt a korrupciótól és gazdasági bűncselekményektől sújtott Dél-Amerika egyik országában, Uruguayban választották elnöknek 2010-ben. Az új elnök élete jelentős részét politikai okok miatt börtönben töltötte, ott ismerte meg az anyagi vágyakról való lemondást, melyet elnökként immár önként követett. Elnökségi ideje alatt a rezidencia helyett továbbra is vidéki bungalójában lakott, huszonhét éves VW Bogarával járt, és fizetésének 90 százalékát karitatív célokra ajánlotta fel.

Nevezték a világ legszegényebb elnökének is.

Mit jelent a mottóban leírt idézet tőle?

Fogd és vidd!

Nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk.

44. Gazdasági etika – Mitől leszek gazdag?

Az óra célja

A diákok értsék meg a pénz szerepét, s lássák meg olyan alternatív kereskedelmi utak értékét, mint a méltányos kereskedelem.

Kulcsfogalmak

Pénz, gazdagság, méltányos kereskedelem

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Dilemma, Szerinted? (1.)

Az egyre ismertebbé váló méltányos kereskedelem célja, hogy a kizsákmányoló magatartással szemben olyan kereskedelmi kapcsolatot építsen ki, amely a hátrányos helyzetű termelőkkel és dolgozókkal való párbeszédre és egymás kölcsönös tiszteletén alapul. Nagyobb egyenlőségre törekszik azáltal, hogy mind a vevő, mind az dolgozó számára jobb kereskedelmi feltételeket kínál, és biztosítja alapvető jogait (többek között a munkakörülmények, a fizetés és az ellátás terén).

Ha a karácsonyi tortához „friss” epert szeretnénk vásárolni, akkor ezzel világunk több területét is megsértjük: így gyakran a kizsákmányoló munkafeltételeket támogatjuk, a hosszú szállítással a környezetet szennyezzük, a tároláshoz használt vegyszerekkel pedig szervezetünket terheljük meg. Melyek azok az élelmiszerek és használati cikkek, amelyeket kis kompromisszumkészséggel külföldi termeszto vagy gyártó helyett itthoniaktól is megvásárolhatnánk? Melyeket vehetnénk meg közvetlenül a termelőtől? A termelőtől való közvetlen vásárlás tekinthető-e a méltányos kereskedelem egy módjának?

2. Mozdulj! (1.)

Az arany szabály alkalmazása során gyorsan rájöhetünk, hogy a méltányos kereskedelem szoros kapcsolatban van az arany szabállyal: „Azt szeretném, hogy engem ne használjanak/zsákmányoljanak ki, ezért én sem használlok/zsákmányolok ki másokat.”

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: anyagi értékek, pénz, erkölcsi felelősség, teljes élet.

Korábbi tanulmányainkból idézzük fel a szőlőmunkások példázatát (Mt 20,1–16) (9. osztály, 10 lecke), valamint olvassuk el Jézus megkenetését Betániában (Mk 14,3–9; Lk 7,36–50). Figyeljük meg, hova helyezi Jézus a pénz értékét a többi értékkel szemben!

4. Hallottál róla? Szerinted? (2.)

Az elengedés esztendejéről szóló szakaszt (5Móz 15,1–18) olvassuk el a Bibliából, s beszéljük meg mai

megvalósításának lehetőségeit. Bár nehéz elképzelni, de beszéljünk arról is, hogy ez kiknek miért lenne jó!

Gondolhatunk egy-egy ember közötti adósságokra, különböző országok közöttiekre vagy éppen a termőfölddel szembeni magatartásunkra.

5. Mozdulj! (2.)

Préd 5,10	A pénz nagy kísértés, mert aki függ tőle, nem telik be vele, mindig többet akar belőle.
Mt 19,21	Az bánik helyesen a pénzzel, aki nem felhalmozza, hanem mások javára fordítja.
Mt 28,12–13	A pénzzel gyakran árulás és hazugság jár együtt.
Mk 6,7–9	Jézus nem hordott magánál pénzt, bízott a gondviselésben, s tanítványait is erre intette.
Mk 14,3–9	Az anyagi világ nem az elsődleges, nem az életünk végső célja és tartalma.
Lk 12,19–21	Nem az ember van az anyagi javakért és a tulajdonért, hanem azok vannak az emberért. Jó, ha az ember örömet leli a munkában, de tartsuk mindig szem előtt, hogy a munka nem végcél, hanem eszköz valaminek az eléréséhez, és feladat, amelyet valaminek az érdekében végzünk.
1Tim 6,10	A pénz utáni vágy tévútra vezethet.
1Tim 6,17–19	A gazdagság mindig bizonytalan és időleges. A gazdagságban nem lehet bízni, viszont a gazdagok cselekedjenek jól vagyonukból.

A gazdagsághoz:

A nomád-félnomád életmódot felváltó letelepedéssel megváltozott a helyzet az izraeli törzseknél is: megjelentek az addig ismeretlen szegénység, gazdagság, birtoklás, vagyon fogalmak. Az igazi differenciálódás a királyság korában kezdődött, amikor a gazdasági növekedéssel, és a városi életformával együtt járó kérdések felmerültek.

- A próféták határozottan elítélték a gazdagságot, mert ezzel együtt jár az erkölcsi és vallási élet hanyatlása is: a rabszolgaság növekedése (Ám 2,6), a szegények sanyargatása (Ézs 1,23), jogtalan rendelkezések meghozása (Ézs 10,1), az özvegyek és árvák elnyomása (Mal 3,5), az erőszakosság elterjedése (Ám 3,10).
- A bölcsességirodalom szemlélete különbözik a prófétákétól: dicséri a vagyonhoz kapcsolódó biztonságot, szorgalmat és bölcsességet (Péld 10,15; Péld 31,10–25), de figyelmeztet a gazdagság kísértéseire is (Péld 28,11; Préd 5,9–11; Zsolt 52,9).
- Jézus a gazdagsággal járó nehézségeket és veszélyeket hangsúlyozza (lásd az 1. feladatot is): gazdag csak nehezen mehet be Isten országába (Mk 10,25), a gazdagság az ige elutasítására csábít (Mt 13,22), a földi kincsekre való koncentráció kétséges vállalkozás (Mt 6,19–21), vagyonunkat nem vihetjük magunkkal halálunk után (Lk 12,20–21), és az egész világ sem éri meg, hogy az ember élete elveszen (Mt 16,26).
- Pál apostol a gazdagságról Isten, Krisztus és a gyülekezet vonatkozásában beszél: Isten kegyelme (Ef 1,7) és irgalma (Ef 2,4) végtelenül gazdag, amint jósága (Róm 2,4) és dicsősége (Róm 9,23) is, Krisztus gazdagsága minket is meggazdagít (2Kor 8,9), és Isten ajándékai gazdagon jelen vannak a gyülekezetben (Kol 3,16).

6. Szerinted? (3.)

A saját vélemény megfogalmazása fontos ebben a kérdésben is, melynek kapcsán sokszor az sem jut eszünkbe, hogy lehetnek saját elvárásaink.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Mozdulj! (3.)

Jézus többször is beszél az adakozásról. Egyrészt elítéli a képmutató és figyelemfelhívó magatartást (Mt 6,1–4), másrészt hangsúlyozza, hogy az adakozás során nem az a fontos, mennyi pénzt adunk, hanem az a lelkület, amellyel adjuk (Mk 12,41–44).

Az ősgyülekezet is fontosnak tartotta a szegények megsegítését (ApCsel 2,44–45), és az apostoli levelek is gyakran írnak az adakozás fontosságáról (pl. 1Kor 13,3; 1Tim 6,18; 1Jn 3,17). Pál apostol gyűjtése a jeruzsálemi gyülekezet részére alapvető példa a mai közösségek számára (Róm 15,25–27; 2Kor 8), amelyben ő is többször kiemeli az adakozás lelkületének szerepét.

A feladat során amellet, hogy az adakozás kérdéséről beszélgetünk, próbáljanak a diákok olyan konkrét „adományokat” megfogalmazni, amelyekre ők is képesek lehetnek, például egy mozijegy árából.

Fogd és vidd!

A pénz és a gazdagság nem ad célt és értelmet az életünknek, s nem feledtetheti el velünk Isten szeretetét és erejét.

További feladat

Képzeld el, hogy az egyik méltányos kereskedelemben részt vevő forgalmazó cégnek dolgozol. Hogyan reklámoznád az alábbi, méltányos kereskedelemről származó termékeket egy iskolai közösségnek, egy gyülekezetnek vagy egy családnak: kakaó, kávé, csokoládé, rizs, banán, focilabda, fonott kosár, póló, mobiltelefon?

A méltányos kereskedelemmel való ismerkedés során a diákok kaphatják azt a feladatot is, hogy győzzenek meg egy kiskereskedőt (például az iskolai büfé tulajdonosát), hogy vegyen fel árukészletébe a méltányos kereskedelemről származó egy-egy árucikket. A meggyőzés során több dolgot is megtanulhatnak a diákok: el kell mondaniuk a tulajdonosnak a méltányos kereskedelem alapelveit és értékeit, megismerik egy mai kiskereskedő szempontjait, és próbára tehetik saját meggyőzési erejüket.

További érdekesség

A bruttó hazai össztermék nem méri elég pontosan azt, ami egy fejlődő társadalomban történik – állapította meg 1972-ben Dzsizme Szangye Vangcsuk bhutáni király, aki a buddhista hagyományok szellemében akarta országát a modernizáció útjára terelni. Ezért megalkották a bruttó hazai boldogság (gross national happiness, GNH) fogalmát, amely a társadalmi, fizikai, politikai vagy munkahelyi jóllétet is méri a gazdasági mutatókon kívül. A [bhutániak](#) tudhatnak valamit, mert a világon a nyolcadik, Ázsiában pedig a legboldogabb nemzetként tartják őket számon.

45. Bioetika – Változtathatunk?

Az óra célja

Felismerni azt, hogy az ember teremtménytársaival együtt él a földön, akikért felelősséggel tartozik Istennek.

Kulcsfogalmak

Bioetika, teremtménytárs

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Kép

Beszélgessünk a leckében található képekről!

Melyik milyen érzést kelt bennünk? Melyik élelmiszert lenne kedvünk megkóstolni? Melyiket tartjuk valóságosnak?

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Mit jelent?

Genetikailag módosított élőlény

(Kapcsoljuk a diákok biológia órán megszerzett ismereteihez ezt a fogalmat.)

3. Dilemma, Mozdulj! (1.)

A dilemmát előző órán is kiadhatjuk, s megkérhetünk néhány diákot, hogy készüljenek a génmódosított növényekről szerezhető ismeretekkel. Fel is oszthatjuk a szerepeket: néhányan készüljenek mellette szóló érvekkel, mások az ellentétes álláspontot képviseljék.

Az órán játsszunk el egy vitafórumot a génmódosított élelmiszerekről. Fontos, hogy mindenki válasszon magának szerepet, s adjunk kellő időt arra, hogy bele tudják élni magukat a szerepükbe. Beszéljük meg azt is, hogy melyik szereplő milyen háttérrel rendelkezik, milyen erkölcsi értékeket képvisel majd a vitában.

További dilemma

„Ami látszik, s ami nem.

A modern élelmiszertermelő és -elosztó rendszer sajátossága, hogy csak a szépen, gusztusosan becsomagolt késztermékekkel találkozunk, amelyeknek a címkéjén közel sem található meg minden információ, s főleg nem a »véres valóság«. Átlagos esetben nem látjuk sem a tartási, sem pedig a feldolgozási körülményeket – nem látunk semmit sem a méltánytalanságból, az esetleges kegyetlenségből. Nem látjuk, hogy az adott »termék« elkészítése és fogyasztókhöz szállítása mekkora környezetterheléssel (szállítással, vízkivétellel, víz- és talajszennyezéssel stb.) járt, de azt sem, hogy mivel táplálták az állatokat – vagyis, hogy voltaképpen mit is eszünk valójában.

A kegyetlen bánásmód miatt krónikus kimerülésnek és stressznek kitett állatoknál a cukor még

a halál beállta előtt leépül az izomzatban. Ennek eredményeképp kevesebb tejsav épül fel, magasabb lesz a pH érték, és a hús külleme is megváltozik. A sertéshús sötét színű, száraz és kemény lesz, a marha és a birkahús szintén besötétül. A fehérjefogyasztó baktériumok is jobban érzik magukat a pH értékű húspanban, emiatt az könnyebben romlásnak indul. A csirkék növekedésével párhuzamosan felhalmozódik az ürülék az alomban. Ennek bomlása során ammónia keletkezik, ami a zsúfolt és ilyen módon szennyezett alomban fekvő vagy álló csirkék mellkasán fájdalmas hólyagok, lábszárukon marások kialakulásához vezet. Ezek az **ammóniás égések** sokszor felfedezhetőek a forgalomba kerülő csirkéken.”

További kérdések a dilemmához

Szoktál figyelni arra, hogy milyen élelmiszert vásárolsz meg? Milyen szempontok fontosak számodra? Egyetértesz a Hippokratésznek tulajdonított mondással: „Az vagy, amit megeszel”?

4. Hallottál róla?

Hangsúlyok: minőségi éhezés.

5. A főszöveg 1–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: bioetika, teremtménytárs.

6. Mozdulj! (2.)

Az említett bibliai történetekben fontos szerepet játszik az előre tervezés, a másik ember iránti könyörület, az Istenhez való fordulás.

7. A főszöveg 5-6. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: a bioetika normái, az emberi élet önértéke.

8. Mozdulj! (3.)

3Móz 25,4: Az ember kell hogy nyugalmat adjon a földnek is.

5Móz 20,19: A fák ne legyenek a harc áldozatai.

5Móz 22,10: A háziállattal is legyen könyörületes az ember.

5Móz 24,19: A jövevénynek is legyen irgalmas az ember.

Péld 6,6: Az állatoktól is tanulnia kell az embernek.

Jób 38,31: Az ember valójában egy kis teremtmény.

Ézs 5,8: A kapzsiság tönkreteszi az embert.

Mk 1,13: Jézus a vadállatokkal is békében tudott élni (nemcsak tőlük békében, hanem velük).

Róm 8,19–21: Az egész teremtett világ osztozik az ember sorsában.

Kol 1,16: Az egész világ Jézusban, általa és rá nézve teremtett.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

9. Mottó

Egyetértünk-e az idézettel? Vajon miért lesz az ember őszintébb a természetben?

Fogd és vidd!

Az embernek önmagát és ezzel kölcsönös függésben teremtménytársait is védenie kell.

46. Az élet kezdetének etikai kérdései

Az óra célja

A diákok gondolkodjanak el az élet értékén, s az élet kezdete körüli etikai döntéshelyzeteken.

Kulcsfogalmak

Születésszabályozás, abortusz, mesterséges megtermékenyítés, klónozás

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Dilemma

Beszélgessünk a diákokkal a dilemmában felsorolt adatokról. Előtte meg is kérhetjük őket, hogy tipeljék meg ezeket a számadatokat.

Melyik adat a legmeglepőbb számotokra? Miért?

Ha el szeretnénk játszani egy vitát, akkor mindenképp figyeljünk arra, hogy a diákok önként vállaljanak olyan szerepet, amelybe szívesen helyezkednek bele.

2. Mozdulj! (1.) (A könyvben rosszul szerepel a 3-as szám)

Hol kezdődik az emberi élet – a fogantatással, a születéssel vagy máshol? A Biblia már a fogantatás előtti egzisztenciát is feltételezi – gondoljunk Jeremiás elhívásának szövegére –, de természetesen döntő kérdés, hogy mikortól tekintjük a magzatot teljes értékű embernek. A folyamat teljes összefüggésében kezdetektől annak kell tekinteni, és el kell utasítani minden más véleményt.

- Ki rendelkezhet a magzat felett, s ki képviseli a magzat jogait és érdekeit? Ideális esetben a magzat felett nem kell rendelkezni, hiszen várjuk a földi életbe való megérkezését. Sorsáról csak olyan indokolt esetben dönthet az anya és hozzátartozói, ha az anya élete a magzat miatt közvetlen életveszélyben van.
- Mennyire erős és önálló lehet az anya önrendelkezési joga – különösen, ha az anya még kiskorú? A kiskorú anyák fenyegetésként és saját egzisztenciájuk elleni támadásként is megélhetik a terhességüket, és ez részben megmagyarázza a saját magzatukkal szembeni agressziójukat, amikor annak életét el akarják venni. Keresztény etikai szempontból a kiszolgáltatott magzat mellé kell állni, aki nem képes védekezni az őt elpusztítani akaró szándékkal szemben.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

3. A főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: az élet ajándék, a gyermek áldás, születésszabályozás.

4. Szerinted? (1.)

Mit jelent az, hogy „a gyermek születése áldás”? Az élet továbbadása, létrehozása túl van a mi emberi kompetenciánkon. Mi nem tudunk életet létrehozni, csak azon a módon, ahogy a teremtésbeli ren-

dünk azt megszabja. Éppen ezért, amikor új élet születik, az minden esetben élvezi Isten szándékát és jóváhagyását, más szóval áldását.

Mit jelent az, hogy „az emberélet szent”? Ezzel függ össze az élet szentségének tana: az élet olyan titok, olyan misztérium, amely csak csodálható és dicsérhető a Teremtővel együtt, és mi csak lerombolni, meggyilkolni tudjuk, létrehozni nem. Éppen ezért a „szentség” fogalmával azt fejezzük ki, hogy az élet Isten kompetenciájába tartozik.

5. A főszöveg 3. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: nem kívánt terhesség, abortusz, egyházi álláspont.

6. Mozdulj! (2.)

Három-négy fős csoportokban készíthetnek plakátot, montázst, közösségi médiára posztot stb. A lényeg az, hogy amellet, hogy saját maguk megfogalmazzák a főszövegben leírt gondolatokat, és hozzáteszik saját véleményüket is, jelenítsék meg azokat az erkölcsi értékeket, amelyeket fontosnak tartanak ebben a kérdésben!

7. A főszöveg 4–5. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: mesterséges megtermékenyítés, klónozás.

8. Mozdulj! (3.), Mottó

A mesterséges megtermékenyítés által felvetett erkölcsi kérdések: Képesek vagyunk beavatkozással segíteni a megtermékenyülést, de ez nem jelenti azt, hogy teljesen uraljuk is az egész folyamatot. A gyermekre váró – egyébként meddő – pár esetében a beavatkozás nagyszerű lehetőséget rejt, de tudjuk, hogy ezzel egy időben megszületett a béranyaság intézménye is, mely esetben az anyaság fogalmát újra kell értelmezni: ki a tényleges anya: aki a petesejtjét adja, vagy az, aki kihordja a terhességet, és közben a saját testében ad helyet a magzatnak, és táplálja a köldökzsinóron keresztül?

A klónozás által felvetett erkölcsi kérdések: A klónozás jelenleg elsősorban a növénytermesztésben használt technika, amely a nagyobb terméshozam szempontjából manipulálja a természet törvényszerűségeit. Az állati és emberi klónozással kapcsolatos kísérleteket a teremtési rend durva megsértéseként lehet minősíteni, mely indíttatásával nem lehet egyetérteni, még a hippokratészi eskü szellemében sem.

9. Szerinted? (2.)

Fogalmazzuk meg a normákat ezekre a szituációkra nézve. Figyeljünk arra, hogy ezekben a helyzetekben több irányú kapcsolatok vannak!

Pl. Nem szerettem volna, hogy engem elvetessenek, ezért én sem teszem ezt a leendő gyermekemmel (hanem előre gondolkodom a születésszabályozáson). Nem szeretném, hogy ha mégis abortuszra kényszerülnék, az emberek megítéljenek, ezért én sem ítélem meg őket. Stb.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

Olvassuk el vagy idézzük fel korábbi tanulmányaink alapján a Bibliából az alábbi részeket, s vizsgáljuk meg őket a lecke kérdései felől: 1Sám 1; Ézs 49,1; Zsolt 36,10; Zsolt 127,3; Énekek 1,15–16; Péld 4,23.

Fogd és vidd!

Szabadság és felelősség csak együtt járhat.

47. Az élet végének etikai kérdései

Az óra célja

A diákok gondolkodjanak el az élet értékén s az élet vége körüli etikai döntéshelyzeteken.

Kulcsfogalmak

Orvosi etika, gyógyítás, eutanázia, szervadományozás.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mottó, igevers

Az igevers és a mottó alapján beszéljünk a diákokkal a halál kérdéséről.

Mi lehet az ideje a születésnek és a halálnak? Évhez kötött, vagy valami máshoz?

Hogyan gondolunk a halálra napjainkban? Hol találkozunk a halál kérdésével? Ki látott már halott embert, s milyen helyzetben? (Többnyire csak tévében, filmekben.) Mennyire tabutéma a halál a mi társadalmunkban?

A halál kérdéséről a 12. osztályos könyv „Eszkatológia” fejezetében lesz bővebben szó.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Dilemma, Szerinted? (1.)

A dilemma megbeszélése után az alábbi idézettel is foglalkozhatunk.

„A túlbuzgó gyógyítás a beteg állapotának figyelembevételével rendkívülinek, aránytalannak, túlságosan terhesnek, haszontalannak minősülő, makacs, agresszív orvosi kezelés, beavatkozás, ami a közeli és elháríthatatlan, a beavatkozások abbahagyásától függetlenül halállal járó betegség természetes lefolyását nem teszi lehetővé. Ez a magatartás ellentmond annak, hogy az ember békében, teljes nyugalomban, emberi és keresztény méltósággal élje meg a halált.

A túlbuzgó gyógyítás elutasítása nem passzív eutanázia; a rendkívüli, aránytalan beavatkozásokról való lemondás nem azonos az öngyilkossággal, illetve az eutanáziával, hanem sokkal inkább az emberi állapot elfogadása a halál színe előtt. A halál az emberi élet elkerülhetetlen ténye: nem lehet értelmetlenül késleltetni, menekülve előle mindenáron.

Ugyanakkor a halált az említettek szerint nem szabad siettetni sem: az **eutanázia** nem jó, hanem rossz halál, az emberhez nem méltó, sem az orvoshoz, sem a beteghez, sem máshoz. Az emberi élet különösen akkor igényel fokozottabb tiszteletet, támogatást, gondoskodást, védelmet és szeretetet, ha kiszolgáltatott helyzetben (beteg állapotban) van az, akinek a méltóságától elválaszthatatlan, hogy az élet a fogantatás pillanatától a természetes halálig tart.”

3. Mit jelent?

Hangsúlyok: eutanázia.

4. Főszöveg 1–2. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: gyógyítás, passzív és aktív eutanázia.

5. Szerinted? (2.)

A bibliai történetek kapcsán gondolhatunk a béna meggyógyítására, a vak Bartimeusra, a Betesda-tavi betegre vagy a kapernaumi százados szolgájára (9. osztály, 22–25. leckék). A történetek kapcsán arra figyeljünk, hogy kinek voltak segítők és elfogadó barátai, kinek „nem volt embere”, s ki számított kiközösítettnek, megvetettnek. Ma hogyan van ez a társadalmunkban?

6. Mozdulj! (1.)

A vitafórumon mindenki gondolja végig, mely erkölcsi értékekre és normákra fog hivatkozni, s a beszélgetésben érveljen is ezek mellett!

7. Hallottál róla?

A hoszpisz mozgalomról kiselőadással is készülhetnek diákok.

8. Szerinted? (3.)

A válaszadáshoz hívjuk segítségül a lecke elején szereplő igeverset, valamint továbbiakat: 1Móz 25,8; 1Krón 23,1; Zsolt 91,16.

9. A főszöveg 3. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: szervadományozás.

10. Mozdulj! (1.)

A listában szerepeljenek az erkölcsi értékek mint prioritási szempontok.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. További feladat

Olvassuk el Préd 3-at, s kérjük meg a diákokat, hogy a számukra legfontosabb gondolatot jegyezzék fel.

Fogd és vidd!

Az életért minden tudományágban felelősséggel tartozunk.

48. A technika etikája – Egy könnyebb és boldogabb élet meséje

Az óra célja

A tanulók ismerjék fel a technikai világ alapvető etikai kérdéseit.

Kulcsfogalmak

Technika, gép

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Már itt az első feladatnál is – s később az egész leckében is – figyeljünk arra, hogy ne egyoldalúan ítéljük el vagy éltsük a technikai vívmányokat, hanem próbáljuk megtalálni azok szerepét. Fontos, hogy meglássuk, hogy vannak olyan eszközök, amelyek nélkül teljes életet élhetnénk, de vannak olyanok is, amelyeket nagyon nehezen tudnánk nélkülözni. Ez a határ valószínűleg mindenkinél máshol van, s ennek okait érdemes megkeresnünk.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Dilemma, Szerinted? (1.)

Mindhárom esetenél találjuk meg azt az előnyt, amit az adott technikai újítás hozott, s ismerjük fel azt a hátrányt is, amit okozott.

3. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: technikai társadalom, energiahordozók által felvetett erkölcsi kérdések.

4. Szerinted? (2.)

Hangsúlyozzuk az ember szerepét, s azt, hogy a technika nem önmagában véve jó vagy rossz, hanem attól függően az, hogy az ember hogyan él vele.

Sorolhatunk olyan adatokat, amelyek befolyásolhatják válaszainkat, például:

Hogyan befolyásolják a technikához való hozzáállásodat az alábbi adatok? Magyarországon körülbelül fél tonna hulladékot termel egy ember évente. Néhány hulladék lebomlási ideje: papír: 2-5 hónap, pamutruha: 1-5 év, tejesdoboz: 5 év, cigarettacsikk: 10-12 év, hagyományos nejlonzacskó: 10-20 év, konzervdoboz: 50-500 év, üveg: 1-2 millió év.

5. A főszöveg 2–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: technika, gép.

6. Mozdulj! (2.), Szerinted? (3.)

A kérdések ma is nagyon sok vita tárgyát képezik, s ezeknél a leckéknél fokozottan érvényes az, hogy

nem tudunk „egy jó választ” adni. Fontosabb viszont szempontokat keresnünk, erkölcsi értékeket felismernünk és keresztény normákat használnunk, melyek segíthetnek majd konkrét helyzetekben döntést hozni.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

7. Mozdulj! (3.)

Az idézett mondatok Paul Tillich-től származnak. A feladat célja, hogy a felszines vélekedéshez képest kicsit más szemszögből láttassa a technika értékét, a felelősséget.

További kérdés

Nézzetek meg vagy idézzetek fel egy rövid filmrészletet olyan emberekről, akik ma a „nyugati, modern civilizációtól” távol élnek!

Figyeljétek meg ezeket az embereket! Minek a hiányától szenvednek? Ha tehetnél értük valamit, mit tennél? (Olyan dolgot válassz, amely tényleg a javukat szolgálja!) Boldogtalanok az ilyen helyzetben élő emberek? Mi okozza boldogságukat vagy boldogtalanságukat?

Fogd és vidd!

A technika nagy kísértésén, hogy az ember Istent játsszon, lehet uralkodni.

49. Médiaetika – Láss, ne csak nézz!

Az óra célja

A diákok ismerjék fel az emberi kapcsolatok értékét, valamint azok különböző formáinak hatásait.

Kulcsfogalmak

Kapcsolat, kommunikáció, média

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Szerinted? (1.)

Az előző leckéhez hasonlóan már itt az első feladatnál is figyeljünk arra, hogy ne egyoldalúan ítéljük el vagy éltsük a médiát, hanem próbáljuk megtalálni helyét és szerepét. Fontos, hogy meglássuk, vannak előnyei és hátrányai is, és ezeket próbáljuk megnevezni.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Dilemma

A dilemma hosszabb változata:

A 20. századi hoax-történelem egyik sarokkövéről, Orson Welles 1938-as, ufótámadással riogató *Világok harca* című rádiójátékáról mindenki tudni véli, hogy hatalmas pánikot váltott ki Amerika-szerte. A valóságban azonban inkább a lapok fújták túl a darab hatását.

„1938. október 30-án Orson Welles egy ártatlan kicsiny színészcsoporttal helyet foglalt a CBS New York-i stúdiójának mikrofonja előtt. Magával hozta H. G. Wells fantáziaregényének, a Világok háborújának Howard Koch által szabadon feldolgozott változatát. Meg rendkívüli drámai tehetségét... A színészek remélték, hogy a mű szavaival és tehetségükkel egy órán át szórakoztatni fogják hallgatóikat egy hihetetlen, régimódi, Halloweenhez illő történettel.

*Aztán a legnagyobb meglepetésükre arról értesültek, hogy az általuk kibocsátott közleményt, amelyben a marslakók invázióját mondták el, szerte az országban ezek vették komolyan. Néhány borzalmas órán át Maine-től Californiáig elhitték az emberek, hogy halálsugárral felfegyverzett irtózatosszörnyetegek pusztítanak el minden ellenük küldött fegyveres ellenállót, hogy egyszerűen nincs előlük menekülés; hogy a világvége közeleg. Másnap reggel az újságok a rémületnek az egész nemzetet átszűrő szökőárjáról írtak. Nyilvánvalóvá vált, hogy országos arányú pánikról volt szó. A Szövetségi Távközlési Bizottság sajnálatosnak nevezte az esetet” – írta Hadrel Cantril közvélemény-kutató magyarul is elérhető, *Támadás a Marsról* című tanulmányában. „Mielőtt az adás befejeződött volna, szerte az Egyesült Államokban emberek ezrei imádkoztak, sírtak, menekültek kétségbeesetten, hogy elkerüljék a halált. Sokan rohantak megmenteni szeretteiket. Mások telefonon búcsúztak, figyelmeztettek, rohantak értesíteni a szomszédokat (...). Legalább hatmillió ember hallotta az adást. Legalább egymillió megremült közülük vagy zavarba jött” – mutatja be a pánikot Cantril, az általa „legjobb közvetlen bizonyítékként” az AIPO közvélemény-kutató intézet hat héttel az adás után felvett tanulmányát idézve. Eszerint az ezer megkérdezett 12 százaléka hallgatta Welles rádiójátékát, és ezeknek az embereknek a 28 százaléka fogta fel „hírközleményként” a fiktív darabot – mutat rá Cantril.*

A Slate médiakutató szerzői a pánik túltolásáért az eseményről beszámoló nyomtatott lapokat teszik felelőssé, amelyeknek reklámbevételeit az új médium a gazdasági világválság alatt elszípkázta.

A **történet** a mai napig jól mutatja a média erejét – írják a Slate médiakutató szerzői, akik emellett a médiahájpnak tudományos referenciát adó Hadley Cantril szerepét is kiemelik. Welles médiahekkje nem utolsósorban szimbólumként is működik: a marslakók szerepébe bármikor behelyettesíthető a média vagy annak valamely új ága, amely épp elfoglalja a tudatunkat.

3. Mozdulj! (1.)

Az elemzésnél vegyük figyelembe, hogy a történetben legalább négy médiaszereplő van: Welles, a rádió, az újságok és a közvélemény-kutató központ. Beszéljük meg, hogy ezek közül melyik mennyiben lehet felelős a pánikért, s hasonlítsuk össze a szerepüket.

A szólásszabadságnak fontos szerepe az, hogy egy hír kiállja-e a nyilvános vita próbáját.

4. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése, Igevers

Hangsúlyok: A személyes találkozások minősége.

5. Mozdulj! (2.)

A kevés beszéd erkölcsileg magas szintre emelése sok vallásban megfigyelhető. A közlés azonban elemi szükséglete az embernek. Más kérdés, hogy a közlés milyen természetű: milyen szükségleteket elégít ki, és nem sérti-e más ember becsületét, vagy nem az egyén önigazolásának, önmaga feltételes különb voltának állítását szolgálja-e. Jakab levelének részletét állítsuk párhuzamba Jézusnak azzal a mondatával, hogy „nem az tesz tisztátalanná, ami a szájon bemegy, hanem ami a szájon kijön”. Ez a

mondat a szóbeli közlés etikáját is magában hordja, nem abban az értelemben beszédellenes, mint Jakab, hanem a közlések tartalmára kérdez rá.

6. Mit jelent?

Hangsúlyok: kommunikáció, médium, média.

7. Szerinted? (2.)

Cél a saját vélemények megfogalmazása és ütköztetése. Ha a diákoknak ez nehezen megy, akkor induljunk ki konkrét példákból: az esti híradó, egy napilap cikke, egy facebook-poszt, egy internetes blogbejegyzés stb.

8. A főszöveg 2–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: kapcsolatiság, a kapcsolat jósága, a kapcsolat ereje, üzenet, küldő-fogadó, médiatörvények.

9. Mozdulj! (3.)

A feladatot végezzük el konkrét példákkal: megörölsz valakinek, két ember megismerkedik, egy barátunk távoli országba költözik, egy pár szerelmet vall egymásnak, dühös vagy egy osztályzat miatt stb. Elgondolkodhatunk azon is, hogy az emotikonok mennyire fejezik ki jól az érzelmeinket, vagy jobban le tudjuk-e írni azokat szavakkal.

10. A főszöveg 5. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: tudatosság a médiahasználatban.

11. Mozdulj! (4.), Hallottál róla?

Vizsgáljunk meg konkrét reklámokat (és játékokat) is! Figyeljük meg, hogy van köztük olyan, amely egészen konkrétan erkölcsi értékeket reklámoz valamilyen anyagi módon megszerezhető úton.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

További kérdés

Hogyan értékelitek az alábbi ténytet?

Ma a világon több millió olyan cég van, amelynek elsődleges profilja fogyasztási szokásaink vizsgálata „monitorizálása”. Ma már elsősorban az internetes szokásainkon, keresőkifejezéseinken keresztül történik ez, tudunk és gyakran beleegyezésünk nélkül, ezért a „felugró ablakaink” is legtöbbször érdeklődésünknek megfelelő adatokat „dobnak fel”.

Fogd és vidd!

Az ember a kapcsolatiságában él.

50. Virtuális világ – Valódi világ?

Az óra célja

A diákok lássák meg a valóság arcait és a virtuális világ kihívásait.

Kulcsfogalmak

Virtuális világ, kibertér.

Az óra menete

I. A RÁHANGOLÓDÁS FÁZISA

1. Mozdulj! (1.)

Hagyjuk, hogy a diákok fantáziája szárnyaljon, s ők építsenek fel egy számukra jó képzeletbeli világot. Ha kész van, akkor feltehetünk olyan kérdéseket, hogy amit nem vettek bele, tényleg jó lenne-e, ha az hiányozna, s annak mi lenne a következménye.

II. A JELENTÉSTULAJDONÍTÁS FÁZISA

2. Dilemma, Mozdulj! (2.)

A dilemmát meg is nézhetjük valamely filmmegosztó csatornán, számos hasonlót lehet találni. Legjobb, ha először egy kisgyerekekkel elvégzett kísérletről beszélünk velük, mert azt már ők is kívülállóként tudják elemezni. Utána érdemes lehet tizenéves-huszonéves fiatalokkal elvégzett hasonló kísérleteket is megnézni, s arról is beszélgetni, hogy ők mit tennének abban a helyzetben.

3. A főszöveg 1. bekezdésének ismertetése, Igevers

Hangsúlyok: valóság, a valóság igazi arca.

4. Hallottál róla?

Hangsúlyok: kibertér.

5. Szerinted? (1.)

A virtuális világok a valóság előli menekülés lehetőségét kínálják, és ebben rejlik népszerűségük. Ezeknek a magunk teremtette világoknak az összes etikai kérdésére nekünk magunknak kell válaszolnunk, és nem háríthatjuk át többé a felelősséget Istenre. Isten mindebben leginkább a hiányában van jelen. Ez persze nem azt jelenti, hogy a virtuális térben létrejövő világok mentesek lennének a transzcendens utánzatától, sőt. A természetfeletti képességek a virtuális térben való „játék” elmaradhatatlan kellékei. Így a kibertér transzcendensnek tűnik ugyan, de a transzcendencia legfőbb ismérve – Istenre mutató jeleje – nélkül.

6. A főszöveg 2–3. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: virtuális valóság, elektronikusan manipulált valóságok, a valóság igazi arca.

7. Mozdulj! (3.)

Mikor válik valaki játékfüggővé? Hogyan lehet ezt kivédeni? Milyen jövőt jósolnak a tanulók a virtuális világnak? Vajon milyen életünk lesz ötven év múlva, milyen szerepet játszik majd benne a virtuális világ?

Filmek: *Mátrix, Existenz – Az élet játék, 13. emelet, Tron.*

8. A főszöveg 2–4. bekezdésének ismertetése

Hangsúlyok: A valósághoz való viszonyunk mindig is meghatározta az ember életminőségét. Ma ez a virtuális valóság korában még hangsúlyosabb kérdéssé vált az emberek életében.

9. Szerinted? (2.)

Korábbi tanulmányainkból (10. osztály, 8. lecke) idézzük fel, amit Bábel tornya elbeszélése kapcsán tanultunk a kommunikációról és az emberi kapcsolatokról:

„A Biblia szerint Bábel tornyát azért kezdték építeni az emberek, hogy emlékeztesse őket saját erejükre és hatalmukra. Ám végül épp az ellenkezőjét jelentette számukra, s jelenti ma a mi számunkra is: az emberi gőg feletti isteni ítéletet szimbolizálja. A nyelvek egymástól való idegensége és az emberek szétszórása annak a gőgös, öntelt magatartásnak a következménye, amellyel az ember szembehelyezi magát a Teremtőjével.

A gőg görög szava a *hübrisz*, amely az embernek azt a törekvését jelöli, hogy felemelkedjen az isteni világba. Az emberi gőg az alapja minden bűnnek. A gőg ellentéte az alázat.”

10. Mozdulj! (4.)

Valójában ugyanazokra az erkölcsi értékekre van szükségünk a virtuális világban is, mint a valódi világban, csak mivel sokkal veszélyesebb élethelyzetek alakulhatnak ki a személytelenség miatt, ezért sokkal tudatosabban és határozottabban kellene tudnunk megélni és megvalósítani ezeket a normákat. A Tízparancsolat internetes megfogalmazása jó csoport- vagy pármunkára ad lehetőséget, az elkészült változatokat pedig közösen megvitathatjuk.

Az arany szabályra példa: nem szeretném, hogy az én posztjaimat trollok tegyék tönkre, ezért én sem trollkodom mások posztjaival.

III. A REFLEKTÁLÁS FÁZISA

11. Mottó

Beszélgessünk arról, ki hogyan érti Albert Camus gondolatát.

Vonatkozhat-e ez a mondat arra is, hogy a virtuális világ valóság, s aki ezt megérti, az már nem lázad ellene? Mi kell ahhoz, hogy megértsük a valóságot?

Az alábbi idézetekről is beszélgethetünk, s értékelésüknél vegyük figyelembe a szerzői hátteret:

„Semmi nem valódi, vagy ha mégis, nem ismerjük. Nincs módunk a valóság megismerésére. A valóság egy szakadék mélyén tátong.” (Démokritosz)

„Nem elfutni kell (...) a valóság elől, hanem meg kell állni, és szembe kell vele nézni.” (Anselm Grün)

„A dolgok a maguk létében, teremtett vagy teremtetlen valóságukban vannak és csodálatosak. A mi érzékenységünk, a mi befogadásunk hibásodott meg, a mi érzékeink fogyatkoztak meg, mert a Szépséget és a Boldogságot, a Fényt csak kívül kerestük, vagy tán már nem is kerestük. Pedig az belül van és mindig belül volt, így most is belül van.” (Várszegi Imre Asztrik)

Fogd és vidd!

Rajtunk múlik, hogy a virtuális világ mennyire jó hely a valódi világban.

Összefoglalás

1. A fejezet valamely témájából készíts olyan plakátot, amelyen megjelennek az adott etikai kihíváshoz tartozó keresztény értékek is!

A keresztény értékeken túl megjelenhetnek az esetlegesen ezekre a dilemmákra adott keresztény válaszok is (nyilatkozatok, tüntetések, emlékező, könyörgő istentiszteletek, keresztény személyiségek).

2.

Dilemma: Umo Maria Mfdghama Rijanno 15 éves. Szülei egy járvány során korán elhunytak, hat fiú testvére közül hárman meghaltak gyerekkatonaként egy ugandai vérengzésben, amikor egy holland tulajdonban lévő gyémántbánya kirablására kényszerítették őket. A bányát védő zsoldos katonák, hiába származtak egy törzsből Rijannóékkal, a testvéreket lefejezték. Umo egyedül nevelte fel kisebb testvéreit, és most, hogy felnőtt korba lépett, szeretne – ahogy ő mondja – „egy szép életet”. Két választása van: vagy marad Ugandában, hozzámegy a törzsfőhöz, és sok-sok gyereket szül neki, vagy elmenekül Hollandiába a bánya egyik felügyelőjével. Umo szereti a törzsfőnököt és Ugandát, de nem akar gyerekeket szülni, mert volt két, hamar elhalálozott genetikai rendellenességgel született testvére, hite pedig tiltja a fogamzásgátlást. Viszont nagyon vonzza az európai élet is, szeretne egy nagy házat hatalmas fürdőszobával, kényelmes autóval és persze internettel, amivel szerinte nagyon jól tudna kapcsolatot tartani az otthon maradt családtagjaival. Fél azonban nagy útra kelni egy idegen országba egy ismeretlen férfival.

Szedd össze az előző fejezetekből azokat az etikai dilemmákat, amelyekkel Umónak ebben a helyzetben számolnia kell!

A technika és média etikája: Valóban ugyanolyan értékű lesz az internetes kapcsolat, mint Umo rokonságának jelenléte?

Az élet kezdetének etikai kérdései: Umo gyermekszüléstől való félelme valóban ok lehet a menekülésre?

Bioetika: Vajon gazdag holland állampolgárként Umónak milyen lehetősége lesz egészséges gyermeket szülnie?

Globális etika: Vajon a gyémántbánya miért nincs helyi tulajdonban?

3. Fejezd be a mondatokat felelősségteljesen! Használd a keresztény normákat és erkölcsi értékeket is, és próbáld hitelesen belefogalmazni a jézusi alapelvet is!

Elteszek egy zsemlét a táskámba a boltban, mert

Nyitok egy aranybányát Ugandában, ha...

A pénz azért kell, hogy...

A telefonom már elég régi, s igaz, hogy még működik, de...

Az élet ott kezdődik, ahol...

Az élet végén legfontosabb...

A gének között babrálni szerintem...

A hajléktalanokért és szegényekért...

Minden nap interneten...

A más vallásúakkal való együttélés titka...

A technika az ember...

Egy fiatal, még nem házas párnak azt tanácsolnám, hogy...

Írj esszét az egyikről, melyben szerepelhet egy megtörtént vagy kitalált eset is!

A befejezett mondatokat és az esszét figyelmesen értékeljük! **Ne morálisan álljunk hozzá a válaszokhoz**, saját etikai meggyőződésünk szerint, hanem azok etikai összetettségét, a tanultakról való ismereteket vizsgáljuk!

4. Készíts saját állásfoglalást egy számodra fontos etikai kérdésről!

Ez az állásfoglalás lehet kis esszé, kiselőadás vagy közös projekt is.